

İSLÂM MEDENİYETİ

Din - İlm - Fikir
Aylık Mecmuu

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLÂM
ENSTİTÜLERİ TALEBE
FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Cahid BALTACI

● YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ

İsmail L. ÇAKAN

BU SAYIDA

SELÂM	İslâm MEDENİYETİ
KURBAN VE BAYRAM	Hasan ÇELİKKAYA
ZAHİDLERİN TENKİDİ	Dr. A. Subhi FURAT
BENİM DUAM (Şiir)	K. AKANSU
İLİM, AHLÂK ve FAZİLET ...	Hayreddin GÜLDİKEN
ERENLER (Şiir)	İsmail BAYRAM
*İSLÂMÎ EĞİTİME DOĞRU ...	Hürşid AHMED
ANLI ÂKİF'E (Şiir)	Terc. H. ÇELİKKAYA
İSANIMIZDAKİ SOYSUZ- LAŞMA	Mustafa BAYBURTLU
İ BİR MÜSLÜMAN İYİ BİR MİLİTANDIR	Fazıl Senâi SARPER
MÜNÂCÂT' (Şiir)	Tahsin ÜNAL
İSLÂM'DA FİAT TAHDİDİ MESELESİ	Abdülkadir SEZGİN
BATI AFRİKA'DAKİ İSLÂM DEVLETLERİ	Süleyman KARAGÜLLE
ER ZAMANLAR (Şiir)	G. Neville BAGOT
OCA SİNAN	Terc. Süleyman TULUCU
AMİLER (Şiir)	T. Sıtkı BALCI
İNSAN	Yusuf DOĞANŞAFAK
SUALLERE CEVAPLAR ...	KIBRISLI
İSLÂM MEDENİYETİ (Şiir)	Ma'ruf ÇAKSU
GENÇLİĞİN MUSİKİ TERBİ- YESİ	Gazi MERT
EDİLEK (Kit'a)	Ragıp GÜZEL
BÜGÜNKÜ TÜRK TIYAT- ROSU	İ. Semahaddin CEM
HABERLER	Hayrunnisa ÇİĞDEM
	Hilmi KURTULUŞ
	İslâm MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/2
Tel. : 22 46 02

GAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

SİRKECİ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: Mehmet **KARAMAN**
Kayseri: T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : İmdat N. **NURSAÇAN**
İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : Orhan **ÇETİN**

TEKNİK KADRO

Sekreter :
Erdoğan ATAK
Dizgi ve Baskı : **FATİH MATBAASI — İSTANBUL**
Yıl: 2 — Sayı: 18
Basıldığı tarih: 13/3/1969

Ressam :
Gürbüz AZAK

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 25 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 12,5 TL.
Öğrencilere: Yıllık 20 TL.
» 6 aylık 10 TL.
Yabancı memleketlere posta
ücreti ilâve edilir.

Bir sayısı: 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk: 2.000 TL.
İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk: 1.000 TL.
Renkli ilân sahifesi :
Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılmı basılmı iade edilmez.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتبہ نجم الدین عسکری

Bir önceki sayımızda okuyucularımıza «veda» etmiş olmamıza rağmen; 25 Ocak'ta yapılacağını bildirdiğimiz Federasyon kongremizin son anda 23 Mart'a ertelenmesi sebebiyle bu sayıyı da biz —eski idareciler— çıkarmak mecburiyetinde kaldık.

Elinizdeki şu 18. sayımız aslında Şubat sayısı olarak hazırlanmıştı. Ne yazık ki, devamlı şikâyetçisi olduğumuz «Maddî imkânsızlık» mâni-asına bu defa, yazı işleri müdürü arkadaşımızın bir ay izinli olması, yerine bakacak olan genel başkanımızın da Şubat ortasında Hacca gitmesi olayları eklenince tabii olarak mecmuamızın çıkışı gecikti. Daha çok, şiddetini muhafaza eden malî kriz yüzünden biz de bu sayımızı «Şubat - Mart» sayısı olarak takdim etmeyi yegâne çıkar yol bildik. Sayın okuyucularımızın bizleri mazur göreceklerini umarız.

Mübârek Hac mevsimi dolayısıyla bir defa daha şahlanan imani duygularımızın, kardeşlik ve yardımlaşma hislerimizin, ümmetlik şuurumuzun bizleri, İslâm'a hizmeti samimî olarak gaye edinmiş müessese ve organlara uzun ömür ve başarı sağlayacak «destekleme» görevimizi hatırlattığı muhakkaktır. Ancak sadece hatırlanmış olmak aktif ve gerçek plânda herhangi bir müsbet role sahip olamamaktadır. Binaenaleyh, «Hayr'sa hep beraber yapalım; şer'se hep birlikte terk edelim» fehvasınca İSLÂM MEDENİYETİ'nin serzenişlerine, yakınmalarına bir değer hükmü verip derhal kesin hal çaresine bakmak bütün okuyucularımızın vazifesi olmaktadır.

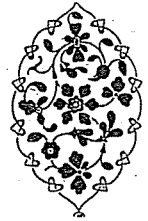
Bugünkü şartlar muvacehesinde ölüm - kalım mücadelesi yapan, her şeyini zorlayarak okuyucularına seslenmeye gayret eden İSLÂM MEDENİYETİ geleceği için okuyucularının ciddi ve büyük çapta yardımına muhtaçtır.. «Sevilen, övülür»müş.. İslâm Medeniyeti'ni sevenlerin onu başkalarına da sevdirmeleri, tanıtmaları, satışına yardımcı olmaları abone bulmaları... gerekmektedir. Karınca kaderince, İslâm'a ilmi ve fikri bir atmosfer içerisinde hizmete çalışan İslâm Medeniyeti'nin gelecek günler ve ellerde aksamadan okuyucularına kavuşabilmesi için böylesi bir alâka cidden pek büyük bir ehemmiyet arzemektedir.

Bu türlü bir alâkaya mazhariyetimiz, en büyük sevinç ve hizmet kaynağımız olacaktır.

Âlem-i İslâm'ın Hac ve Kurban ibadetleri feyziyle uyanmasını, Allah boyasıyla boyanmasını temenni eder, bütün müslüman kardeşlerimize selâmetler, saadetler dileriz...

Selâm; mü'minlere!..

SON ÇARE

İSLÂM
MEDENİYETİ

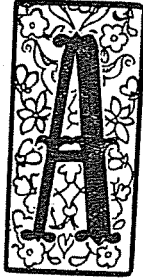
İlâhiyat

Kurban

ve

bayram

Hasan ÇELİKKAYA

ALLAH (C.C.) nasip ederse 27 Şubat 1969 Perşembe günü mübarek KURBAN Bayramına kavuşmuş olacağız. İslâm'ın TEVHİD sembolü olan KÂ'BE-İ MU-AZZAMA'nın etrafında büyük HAC ibadetlerini ifa eden ve Allah'a, mânen, en yakın bulunmanın süruru içinde çağlayan; İslâm âleminin dört bir bucağından kopup gelen; ırk, renk, şekil, boy, cins ve rütbe... yönlerinden birbirlerinden farklı; fakat mâ-nada (imanda) erimiş ve ALLAH'a kullukta secdeye kapanmış bahtiyar kulların mutluluğuna bizler de katılmış olacağız; ve bugünde, en sevdiğimiz mallarımızdan kurbanlar keserek, «Mal canın yongasıdır.» nefsi hükümünün, Allah, yani onları bize bahşeden Yüce YARATAN'ın uğrunda bir hiç kaldığını ispat edeceğiz. Ne ulvî İlâhî manzara!.. Tevhid akidesinin cismâniyete bürünmesi, yani madde âleminde sembolleşip en mükemmel bir surette cihana aksedişi!.. Görmek!.. Çışayolmak!.. ALLAH'ın kapısına kapanmak!.. Yâ Rabb!. Bu ulvî hasleti bütün insanlığa nasip et!..

Hakikaten, HAC ve KURBAN; İslâmın, gerçek Allah dini olduğunu ispat eden ve Takvadan başka hiçbir fark tanımaksızın bütün mü'minlerin kardeş olduklarını canlı olarak gösteren; ve Mahşer gününün bir nümunesi olan en büyük ibadetlerdir. Bu birlik, İslâm'dan başka hiçbir din ismi altındaki inanç sistemlerinde —ki aslında Allah yanında HAK DİN ancak İSLÂM'dır. (a)— gösterilemez: Aynı günde Bayram!.. Aynı günde Kurban!.. Cihanın hangi din ve mezheplerinde bu İlâhî birlik ve ulvî hasletler mevcuttur?.

Evet.. Gerçi insanoğlu yaratılardanberi daima Yaratanının hoşnutluğunu (rızasını) kazanmak istemiş ve bu uğurda katlanmadığı fedakârlık kalmamıştır, velev ki inanç şekli yanlış olsun. Fakat bunun en canlı misalini yani hakikisini, ancak, hakiki Rabbe (ALLAH'a) inananlar gösterebilmiştir. Öyle ki, bu uğurda canı-

a) Al-i İmran sûresi, âyet: 19, 85; el-Mâide: 3.

nı verenler (Hâbil gibi); evlâdını koyun gibi yatıranlar (Hz. İbrahim A.S. gibi); ve İlahî emre karşı: «Babacığım, emrolduğumu yap. Fakat gözlerimi kapat ki, emri ifade sana da, bana da kolaylık olsun.. İnşallah beni sabredenlerden bulursun.» gibi eşsiz teslimiyet gösterenler bile olmuştur. (Hz. İsmail A. S. gibi).

Kur'an-ı Kerim'de bu hususlar şöyle anlatılır: «(Ey Habibim Muhammed S.A.V.), onlara (İsrail Oğullarına ve bütün insanlara) Âdem'in iki oğlunun gerçek olan haberini oku: Hani onlar Allah'a yaklaşılacak birer kurban takdim etmişlerdi de ikisinden birininki (Hâbil'in kestiği keç) kabul olunmuş; öbürününkü (Kâbil'in sunduğu ekin) (1) kabul olunmamıştı. O, (evvelkisi, kardeşine): «Seni elbette öldüreceğim» demişti. (Beriki de şöyle) demişti: «Allah, ancak kendisinden korkanlarinkini kabul eder.», «Andolsun ki beni öldürmen için elini bana uzatırsan ben seni öldürmek için elimi sana uzatıcı değilim. Çünkü ben kâinatın Rabbi olan Allah'tan korkarım. Şüphesiz dilerim ki sen kendi günahıyla birlikte benim günahımı da yüklenesin de o ateşin yârânından olasın. İşte zalimlerin cezası budur.»

«Nihayet nefsi, kardeşini öldürmeye (isteyerek) uymuş da onu öldürmüştü, bu yüzden (maddî, mânevî) ziyana uğrayanlardan olmuştur. Sonra Allah bir karga gönderdi. O, yeri eşiyordu ki ona kardeşinin ölü cesedini nasıl örteceğini gösterebilir. «Yazıklar olsun bana, dedi, ben şu karga kadar bile olup da kardeşimin cesedini örtmekten âciz mi oldum?». Artık o, ettiğine pişman olanlardan olmuştur.» (2)

***

«(İbrahim): «Ey Rabbim, bana salihlerden bir oğul ihsan et» (diye dua etti). Biz de O'na uysal bir oğul müjdesini verdik. Artık o (oğul, İbrahim'in) yanında koşmak çağına erince (babası) «Oğulcağım, dedi, ben seni rüyamda kurban ediyor, görüyorum (3). Bak artık ne düşünüyorsun?». (Oğlu) dedi: «Babacığım, sana edilen emir ne ise yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksınız.»

«Vaktaki bu suretle ikisi de (Allah'ın emrine (4) boyun eğdiler, İbrahim O'nu alını üzere yaktı (5). Biz O'na: «Yâ İbrahim, rüyana sadakat gösterdin. Şüphesiz ki biz iyi hareket edenleri böyle mükâfatlandırırız» diye nida ettik. Hakikat bu, apaçık ve kat'i bir imtihandı. O'na (6) büyük bir kurbanlık fidye (İsmail'e bedel olarak) verdik. Sonra gelen (peygamberler ve ümmet) ler arasında Ona iyi bir nam (7) bıraktık. (Bizden (8) selâm İbrahim'e». (9)

Evet... Bunlar birer hakikattir.

Bunun için Peygamberimiz (S.A.V.) Efendimiz: «Kurban kesiniz. Kurban kesmek, babanız İbrahim (A.S.) in sünnetidir.» buyururlar.

KURBANIN VACİP KILINIŞI

Yukarıdaki beyanlardan da anlaşılacağı üzere kurban, kelime olarak, kendisiyle (mânen) Allah'a yaklaşılan şey, demektir. Hususi anlamında, yani İslâm'da ise kurban, kurban bayramında kurban niyetiyle kesilen hayvanın adıdır.

Kurban, zekât, bayram namazları ve sadaka-ı fitır gibi Hicret-i Nebiyyenin ikinci yılı vacip ve meşru' olmuştur. Bu, Kitap, sünnet ve icma' ile sabittir. Hür, mukim, müslüman ve zengin olan kimseler için kurban günlerinde (yani Kurban bayramının namazından sonra başlayıp müteakip üç gün içerisinde) kurban kesmek vaciptir. Deli veya bülûğa ermemiş zengin çocukların kurban kesmeleri icap etmez (10). Kurbanda nisabın büyüücü ve yılanmış olması da gerekmez. Hatta ihtiyacından fazla evi veya kiralrı nisaba bâliğ olacak yani kendine zengin dedirtecek kadar odaları bulunan kimselere de kurban düşer (11).

Kurbanın vücûbiyetini gösteren âyeti celile Kevser sûresindedir. Cenab-ı Hak (Azze ve Celle) buyurur ki: «(Habibim Muhammed), hakikat, biz sana, Kevser'i verdik (12). O halde Rabbin için nazam kıl (Kurban bayramında namazını kıl). (13). Ve kurban kes. Sana buğzeden yok mu? İşte asıl zürriyetsiz olan odur.» (14)

Sûre-i Celilenin mânasını daha iyi kavrayabilmemiz için nüzul sebebi olan «EBTER» sözü, yani erkek evlâtlarının, kendinden önce ve fatları sebebiyle Peygamber (S.A.V.) Efendimize «Nesli kesilmiş» denildiğini hatırlamamız; ve bir önceki «el-Mâun» sûresinin mahiyetini kavramamız icap ediyor. Mezkûr sûrei celilede Cenab-ı Hak (Azze ve Celle) buyuruyorlar ki:

«Dini yalan sayanı gördün mü? İşte, yetimi büyük bir gayzla itip kakalayan; yoksulu doyurmayı teşvik etmeyen odur. İşte (bu vasıflarla be-

1) Celâleyn

2) el-Mâide: 27-31; Kur'an-ı Hakim ve Meâl-i Kerim, H. B. Çantay

3) Celâleyn

4) Beyzâvi, Celâleyn, Medârik

5) «Mine»de. Celâleyn

6) Azher olan kavle göre kurban edilmek istenen zat «İsmail Aleyhisselâm» dır. (Medârik). Denildi ki İbrahim Aleyhisselâmın rüyası üç gece tekerriir etti: Birincisi «Terviye» gecesi idi ki bir ses O'na: «Cenâb-ı Hak oğlunu boğazlamamı (kurban etmeni) emrediyor» dedi. İbrahim Aleyhisselâm sabaha çıkınca bunun Allah'tan mı, şeytandan mı geldiğinde tereddüt etti. Akşam oldu, yine aynı ses aynı emri verdi. O vakit anladı ki bu rüya Hak'tandır. Üçüncü akşam da bu tekerrür etmişti. Artık kanaati büsbütün sağlamlaştı. Bu üç gün sırasıyle: Terviye, Arefe, Nahr (kurban) denilmesi bundandır. Terviye, tereddüt demektir. (Kur'an-ı Hakim ve Meâl-i Kerim, H. B. Çantay).

7) Celâleyn

8) Celâleyn

9) Saffat sûresi, âyet: 100-111

10) Büyük İslâm İlmihali, sh: 410 (Ö. N. Bilmen)

11) Büyük İslâm İlmihali, sh: 409 (Ö. N. Bilmen), Hutbe sh: 123, (S. Ates)

12) «Kevser», Cennette bir havuzdur. (Tafsîlat için Tefsirlere bak).

13) Beyzâvi, Celâleyn

14) Beyzâvi, Celâleyn

raber) (15) namaz kılan (münafik)ların vay haline ki; onlar namazlarından gafilirdiler; onlar riyakârların ta kendileridir. Zekâta mâni olanlar (da) yine onlardır.» (16)

İşte bunun üzerine Cenab-ı Hak (Azze ve Celale), Habibine, yani sevgili Peygambemiz (S.A.V.) Efendimize: «Ey Habîbim, Rabbin için namaz kıl ve en sevdiğin yani insanoglunun üzerine pek düşünün olduğu «MAL»ından deveni, Allah rızası için kurban et ve muhtaçları gözet. Şüphe yok ki, senin İsm-i Celilin; kurbanlarla, ezanlarla, müminlerin dilleriyle, daha doğrusu Kur'an'la beraber Kıyamete kadar yaşayacaktır. Asıl ebter (nesli kesilecek, adı sanı yok) olacak olanlar, ancak, Sana «ebter» diyenlerin kendileridir. Sen hiç üzülme Habîbim...» buyuruyor.

KURBAN'IN KUSURSUZ OLMASI VE AMELDE İHLAS

Hem de Yüce Rabbimiz, kurbanlarınızı en sevdiğiniz mallarınızın —ki kurban, ancak, deve, sığır, manda, koyun ve keçiden olur— en semiz ve kusursuz olanlarından kesin ki, nefsiniz, iman evinize sızma imkânı bulamazsınız; ve böylece din düşmanlığınıza da koz vermiş olmayasınız. Bunun için kurbanlıklarımızın, daima kusursuz, en iyisinden ve en semizinden olması Yüce Yaratanımızın arzusu, daha doğrusu emridir. (Tafsîlât için ilmihal kitaplarına bak). Bütün varlığınla Yaratanıma inandım, diyen bir mü'min, bu inancın doğruluğunu İlahî emirlerde göstereceği fedakârlıkla ispat etmelidir. Nitekim Kur'an-ı Kerimde buyrulur ki:

«(Namazda) yüzlerinizi doğu ve batı yönüne döndürmeyiniz: BİRR (gerçek itaat bu) değildir. Fakat bir; Allaha, âhiret gününe, meleklerle, Kitabâ (Kur'ana) ve peygamberlere iman eden, malını Allah sevgisiyle (yahut, mala olan aşırı sevgisine rağmen) akrabaya, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere, köle ve esir kurtarmaya veren, namazını dosdoğru kılan, zekâtını veren kimselerin, ahidleştikleri zaman sözlerini yerine getirenlerin, sıkıntıda ve hastalıkta ve muharebenin kızaştığı zamanlarda sabır ve metânet gösterenlerin BİRRİdir.

Onlar (yok mu? İmanlarında ve birr-ü taat iddiasında) sadık olanlar onlardır ve onlar takvaya erenlerin ta kendileridir. (17)

«Siz, sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça asla birr-ü taat etmiş (iyilikte kemâle ulaşmış) olmazsınız. Her ne infak ederseniz şüphesiz Allah onu bilicidir.» (18)

«Onların (kurbanların) ne etleri, ne kanları hiçbir zaman Allah'a (yükselip) erişmez. Fakat sizden O'na yalnız takva (ihlas) ulaşır. Size olan hidayetini karşı Allahı büyük tanımanız içindir ki O, bunları böylece size ram etmiştir. (Habîbim) iyi hareket edenleri müjdele.» (19)

Resûlullah (S.A.V.) Efendimiz de: «Kendin için sevdiğini, diğer din kardeşlerin için de sevmedikçe; kendin için hoşlanmadığını onlar için de hoşlanmadığı arzu etmedikçe mümin-i kâmil olamazsın; ve «Kurbanlarınızı büyük büyük kesiniz. Muhakkak ki onlar sıratıta sizin binelerinizdir.» buyurmakla bu

noktaya işaret buyurmuşlardır. Ayrıca: «Kurban kesmeğe muktedir olduğu halde kurban kesmeyen kimse mescidimize yaklaşmasın» buyurmakla kurbanın ehemmiyet derecesinin en üstün ifadesini ve bundan kaçınanların —iman yönünden— ne büyük, affedilmez bir hata işlediklerini beyan buyurmuşlardır. (20)

Lüzumuna binaen, kurban olması caiz olmayan hayvanları şöylece sıralayabiliriz:

- 1 — Bir veya iki gözü kör olan,
- 2 — Bir kulağının tamamı veya boyuna kesik olan,
- 3 — Kuyruğunun yarısından fazlası kesik olan,
- 4 — Dişlerinin çoğu düşmüş olan,
- 5 — Boynuzunun biri veya ikisi kırık olan,
- 6 — Kemiklerinde ilik kalmamış derecede zayıf ve düşkün olan,
- 7 — Memelerinin ucu olmayan,
- 8 — Kesileceği yere gidemeyecek kadar total olan,
- 9 — Doğuştan kulaksız veya kuyruksuz olan (21)

FAKİRİ HİMAYE

Burada haliyle, İslâmın, fakiri himaye dolayısıyla, fakirliğin yani açlığın açabileceği her türlü yara ve felâket kapılarını kapamadaki gösterdiği titizlik hatıra geliyor.

Gerçekten, fakiri koruyan yegâne din İslâmdır, denebilir. Hatta İslâm, gayri müslimlere bile —icabında— yardımı esirgemez (22).

İslâmiyet, dilenciligi yasak edip, çalışmayı esas almakla beraber (23), fakirliğin de bir hikmet-i İlahî eseri olduğunu (24) kabul eder; ve onun megrû' hakkını korur. Bu himayeyi şu maddelerle hülâsa edebiliriz:

a) — ZEKÂT: Zekât, fakir yani yoksul ve muhtaçların otomatik bir hakkı olarak zenginler üzerine farz kılınmıştır. (Yalnız bu hak, özel mülkiyette olduğu gibi değildir. Zengin, zekâtını vermekten kaçınırsa bunu ondan, ancak Devlet —tabii İslâmî devlet— alabilir.) (25)

b) — FITRA (fitre) ve SADAKA: Bunlar da yine fakirler için vacip kılınmış ve teşvik edilmiştir. Hele tarihte, imanda kemâle ulaşmış mü'minlerin

15) Medârik

16) Beyzâvi, Celâleyn

17) Bakare sûresi, âyet: 177

18) Al-i İmran sûresi, âyet: 92

19) Hac sûresi, âyet: 37

20) Câmiu's-Sağır, c. 2, sh: 152

21) «Hac ve Kurban», (Hayati Ülkü) ve diğer ilmihal kitapları

22) Büyük İslâm İlmihali, sh: 415, (Ö. N. Bilmen)

23) en-Necm, âyet: 39-40; Hadis-i Şerifler: (et-Tac, c. 2, s. 178; c. 5, s. 113; Camiu's-Sağır, c. I, s. 85; c. 2, s. 115; Müslim, c. 3, s. 102...)

24) el-İsra: 30; eş-Şûra: 27; ez-Zuhruf: 32; Al-i İmran: 26; el-En'âm: 151

25) el-Bakare: 110; en-Nûr: 56; et-Tevbe: 60, 103; el-Meâric: 24-25 ve Hadis-i Şerifler

Allah yolundaki eşsiz infak (harcama) ları gerçek giptaya değer. Kur'an, ihsan sahiplerini övmüş, fakiri gözetmeyenleri de yermiştir (26). «(İhsan sahipleri derler ki:) Bizler, ancak Allah rızası için yedirir, içirir, harcarız. Bunun için bir karşılık ve teşekkür beklemeyiz.» (27)

Hazreti Peygamber (S.A.V.) de, kalbinin yumuşamasını isteyenlere yetim başı okşamalarını istemiş ve «Komsusu aç iken tok yatan bizden değildir (yani mü'mini kâmil olamaz)» (28), buyurmuşlardır.

c) — KURBAN ve BAYRAM: Kurbanın farz kılınmasının bir sebebi ve bayramlarda muhtaçları gözetmenin birinci plâna alınması ve yemeklerin dökülmesinin tasvip ve teşvik görmesi...

d) — KEFFARETLER: Yemin keffareti, oruç keffareti, zihar keffareti... gibi keffaretlerde daima, fakir ve muhtaçların yedirilmesi, içirilmesi ve giydirilmesi esas, yani birinci alınmıştır (29).

Daha uzağa gitmeden hülâsa olarak demek isteriz ki, bütün bunların yani Fakiri himaye esasının islâm'da bir teşvikten ziyade İLâhî ve kanunî bir mecburiyet altına alınmış olması İslâmın, fakiri koruyan yegâne din ve hukuk sistemi olduğunu göstermeğe kâfidir.

KURBANIN KESİMİ, ETİ VE DERİSİ

Kurban, bayramın birinci günü bayram namazının kılınmasından itibaren üçüncü günü akşamına kadar kesilebilir. Lâkin birinci günü kesmek daha efdâldir. Nitekim bizler de öyle yapıyoruz. Kurban, eğer bayram namazından önce kesilirse o, kurban sayılmaz (30).

Kurbanda kan akıtmak esastır. Yani kurbanlık hayvan canlı olarak hiçbir yere hediye edilemez. Aksi takdirde kurban değil sadaka olur. Ancak kendi adına kesilmek şartıyla bir hayır kurumuna verilebilir. Yani hayvanın, kurban niyetiyle sahibinin adına kesilmesi şarttır.

Kesimden önce büyük ve keskin bir bıçak hazırlanır. Fakat bıçağı hayvana göstermemek lâzımdır. Hayvan, ayakları ve yüzü kibleye gelecek şekilde sol yanı üzerine yatırılır; ve sağ arka ayağı serbest kalmak üzere diğer üç ayağı bağlanır. Bu esnada yine öbür kurbanlıkların bu hali görmemelerini sağlamak icabeder. Yani bunlar, kurbanı kesme âdabındandır. Hayvanı, elinden gelirse sahibi kesmelidir; elinden gelmezse gözünün ve gönlünün rahat edeceği münasip bir müslümana kestirmelidir ve böyle birini de aramalıdır. (Zarûret halinde, Allahın ismini anmak şartıyla, Hristiyan ve Yehûdilerin kesmeleri de caizdir). Hayvanı keserken, kesen şahsın, «... بِسْمِ اللَّهِ الْكَبِيرِ : Bismillahi Allahü

Ekber» demesi şarttır. Aksi takdirde hayvan mürdar olur ve yenmesi haramdır (31). Yalnız, kesime başlamadan önce hayvanın başında kesecek kişinin, sırasıyla: اللَّهُمَّ هَذَا مِنْكَ وَالْيَاكُ : «Allahum, bu sendendir ve sanadır.» dedikten sonra: «

أني وجهت وجهي للذي فطر السموات والأرض
حنيفاً وما أنا من المشركين

«Şüphesiz ki ben, bir muvahhid (Allahı bir tanıyıcı) olarak, yüzümü o gökleri ve yeri yaratmış olan Al-laha yönelttim. Ben müşriklerden değilim.» (32); ve:

ان صلاتي ونسكي ومحياي ومماتي لله رب العالمين

«Şüphesiz benim namazım da, ibadetlerim (kurbanım) da, dirimim de, ölümüm de hiçbir ortağı olmayan, âlemlerin Rabbi Allah'ındır.» (33), âyetlerini okuyup tekbir getirmeli; ve sonra «Bismillâhi Allahü Ekber» deyip kesmelidir. Eğer kurban sahibinin eli kasabın eli üzerinde ise bu takdirde her ikisinin de hayvanı keserken «Bismillâhi Allahü Ekber» demeleri icabeder. Biri, bunu terkederse kurbanın eti yenilmez. Gerek kesmeye götürürken, gerek keserken hayvana eziyet vermeye bilhassa dikkat etmelidir. Kesildikten sonra da biraz bekleyip hayvan sükûn bulduktan sonra yüzülmelidir. Kurban sahibinin, kurbanın kesildiği gün ilk taamını kurbanın ciğerinden yapması menduptur. Nitekim bizler de öyle yapıyoruz.

Müstehep olan kurbanın etini üçe taksim edip bir kısmını aleye, bir kısmını eşe dosta, bir kısmını da fakirlere vermektir. Ama zaruret varsa hepsi de eve alkonabilir. Eğer kurban müşterek kesilmişse —ki deve ile sığır ve manda birden yedi kişi adına da kesilebilir. Tabii devenin en az beş, sığır ile mandanın da iki yaşını doldurmuş olması lâzımdır. Koyun ile keçinin ise bir yaşını bitirmiş veya daha küçük olup da bir yaşındaymış gibi gösterişli olması kâfidir— ve hisselerini de ayırmak istiyorlarsa ancak tartıyla ayrabilirler, götürür ayıramazlar (34).

Kurbanın derisini ve bağırsaklarını satmak mekruhtur. Bunları ya evde kullanmak veya dine hizmet eden bir hayır cemiyetine vermek daha efdâldir. Satıldığı takdirde kıymetlerini sadaka olarak dağıtmak icabeder (35).

Yine bunlar da gösteriyor ki İslâmiyet, ferdin olduğu kadar cemiyetin de sürûrunu düşünen, dolaşısıyla içtimâî dayanışmaya ve yardımlaşmaya en büyük ehemmiyeti veren; Sosyoloji diliyle: Mânevi yoğunluğu hedef güden yegâne dindir. Emirler İLâhîdir; fakat semereleri ferdî ve içtimâidir. İslâmı böyle anlamak ve tatbik etmek lâzımdır. Nitekim ara-

26) Övme: el-Bakare: 2, 177, 254, 261, 262, 265-274; Al-i İmran: 148; Yerme: el-Müddessir: 44, el-Mâun: 1-7...

27) el-İnsan: 8-9

28) et-Terğib, c. 3, s. 358 (Hutbe, S. Ateş)

29) el-Bakare: 184; el-Mâide: 89; el-Mücadele: 4

30) Buhârî, Tirmizî, «Hac ve Kurban», s. 79-80, (M. S. Yeprem)

31) el-En'âm: 121; el-Hac: 34, 36

32) el-En'âm: 79

33) el-En'âm: 162

34) Büyük İslâm İlmihali, s. 411, (Ö. N. Bilmen)

35) Büyük İslâm İlmihali, s. 413-414 (Ö. N. B.)

bulma, hediyeleşme, musafahalasma ve bayramlaşma... gibi İlahî vazifelerde bu gerçek, gerçek olarak görülür.

BAYRAM VAZİFELERİ

Bayram vazifelerimizin ne olduğunu her halde bilmeyenimiz kalmamıştır. Fakat bizler, daha doğrusu İslâm, bunların bilinmesini değil, tatbikini istiyor. Kişiyi kurtaracak bilmek değil, tatbiktir. Bunu bilhassa hatırlatmak isterim. Yoksa günah ve cezanın ne mânası kalırdı?. Hatta Ebu Cehil de İslâmı, yani onun Hak din olduğunu biliyordu. Ama bu bilgi onu, Allahın âzabından kurtarabilirdi mi?.

Bayram demek, umumi yani müşterek sevinme ve sürür günü demektir. Bugünde, bu sürûra mâni olabilecek her türlü engelin, mü'minlerin arasından kaldırılması İlahî emrin ve iki cihan güneşi, âlemlere rahmet olarak gönderilen (36) sevgili Peygamberimiz (S.A.V.) Efendimizin buyrukları icabıdır. Bayramlaşmak, helâllaşmak, hediyeleşmek, musafahalasmak, ziyaretleşmek, muhtaçları gözetmek... başta gelen vazifelerimizdir. Bu hususta Resûlullah (S.A.V.) Efendimizin sadece bir iki hadisi şerifini nakletmekle yetineceğim:

A yet-i Kerime: «Şüphesiz mü'minler birbirlerinin (din) kardeşidirler. Kardeşlerinizin arasını düzeltiniz; ve Allah'tan korkunuz ki merhamet olunsunuz.» (el-Hucurat: 10)

Hadis-i Şerifler:

«Müslüman ona derler ki, diğer müslümanların onun elinden ve dilinden salim kalır, yani zarar görmezler.» (37). «Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir.» (38). «Cibril bana, komşu hakkında o kadar tavsiyede bulundu ki, komşuyu komşuya mirasçı yapacağımı sandım.» (39). «Mü'minin mü'mine karşı durumu, taşları birbirine tutan yapı gibidir.» (40). «Mü'minleri, birbirlerine merhamet etmek, birbirlerini sevmek ve yardımlaşma hususunda, bir uzva dert gelip rahatsız olduğu zaman, bütün diğer uzuvların (cesedin), uykusuz kalmak ve hümma nöbetleri geçirmek suretiyle elemine iştirak eden bir vücut gibi görürsün.» (41). «Buğzetmeyiniz, hasedtmeyiniz. birbirinize sırt çevirmeyiniz; ey Allahın kulları, kardeş olunuz. Bir mü'minin bir mü'mine üç günden fazla küs (dargın) durması helâl olmaz. Dargın olarak ölen iki müslüman Cennette buluşamaz.» (42). «Hediyeleşin, sevişin, musafahalasmın. Bu takdirde aranızdaki kırgınlık gider.» (43).

Bayramlarda küçükleri sevindirme hususunda da son derece titiz davranmanız gerekir. Çünkü çocuk sevgi ve hediye esiridir. Bunun için Peygamberimiz (S.A.V.) çocukları sevindirmede son derece titizlik gösterirdi: onları sever, okşar, hediyeler verir, Resûlullah Efendimizin —her hareketinde olduğu gibi— bu davranışlarının da ne kadar yerinde ve ilmi olduğunu çocuk psikolojisi de teyid etmektedir. Zaten İslâmiyet, bütün ilimlerin esasını, Resûlullah Efendimizin şahsında (hayatında) tatbik ettirmiştir. Ama maalesef bizler, hâlâ bunu takdirden âciziz. Allah basiret versin. Amin...

Bayramlarımızda çocuklarımızı ne kadar sevindirir ve onların gönüllerini fethedebilirsek, onları, o derece küfür ve nefis sevgi girdaplarına düşme ih-

timalinden kurtarmış oluruz. Yani bir can ve iman kazanmış oluruz.

SON OLARAK

Son olarak, bir Hadis-i Şerif ve bir de Hadis-i Kudsi naklediyoruz.

Hadis-i Şerif:

«Dünyanın için çalış, orada duracağın kadar. Âhretin için çalış, orada kalacağın kadar. Rabbin için çalış, O'na Muhtaç olduğun kadar. Ateş (Cehennem) için çalış, ona sabır (Tahammül) edebileceğin kadar.»

Hadis-i Kudsi:

«Ey kullarım! Zulmetmeği kendime haram kıldığım gibi, onu sizin aranızda da haram kıldım. Binaenaleyh, birbirinize zulmetmeyiniz.

Ey kullarım! Benim doğru yola kılavuzladıklarımdan başka, hepiniz yolu şaşırmissınız. Binaenaleyh, benden hidâyet isteyin ki, sizi doğru yola hidâyet edeyim.

Ey kullarım! Benim doyurduklarımın başka, hepiniz açsınız. Binaenaleyh, benden taam isteyiniz ki, sizi doyurayım.

Ey kullarım! Benim donattıklarımın başka, hepiniz çıplaksınız. Binaenaleyh, giydirmemi isteyin ki, sizi giydireyim.

Ey kullarım! Gece gündüz günah işliyorsunuz. Ben de bütün günahları yarlıgıyorum. Binaenaleyh, bana istiğfar ediniz ki, sizi mağfiret edeyim.

Ey kullarım! Bana zarar vermek elinizden gelmez ki, bana zarar verebilesiniz. Bana menfaat vermek elinizden gelmez ki, bana faydanız dokunabilsin.

Ey kullarım! Sizden evvelkiler ve sonra gelecekler, bütün ins ve cin, en iyi, en müttaki bir insanın duygu ve düşüncesini taşıyalar yine de benim mülkünden en küçük bir şey bile artmaz.

Ey kullarım! Sizden evvelkiler ve sonrakiler, bütün ins ve cin, bir yerde toplanıp benden hâcet dileyecek olurlarsa, ben de herkesin hâcetini yerine getirsem bu, benim mülkünden ancak iğne denize daldığında, onun denizden eksilttiği kadar azaltır.

Ey kullarım! Ancak sizin için amellerinizi saklar, sonra hiç eksiksiz olarak ecirlerini veririm. Şu halde, iyiliğe nâil olanlar Allah'a hamd etsin. Bir kötülükle karşılaşanlar ise, kendisinden başkasını kınamasın.» (44).

Velhamdülillâhi Rabb-il âlemin...

36) el-Enbiya: 107...

37) et-Targîb vet Tarhib, c. 3, s. 354

38) et-Targîb, c. 3, s. 358

39-40) Buhari, Müslim (et-Targîb, c. 3, s. 360) (Hutbe, S. Ateş)

41) Buhari, Muhtar-ül-Ehadis-in Nebeviye Terc. Hadis no: 461

42) Mev'iza-i Abdüllâtif Efendi, Hutbe, (S. Ateş)

43) Muhtar-ül Ehadis-in Nebeviye Terc. Hadis no: 478

44) Müslim, Riyazüs-Salih'in Terc. c. I, Hadis No: 111.

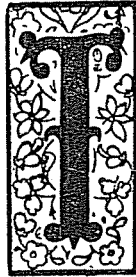
Tasavvuf

Zahidlerin Tenkidi

İBN'ul - CEVZİ

(V. 597 / 1200)

Tercüme :
Dr. Ahmed Subhi
FURAT

ercümesi takdim edilen yazı, İslâm dünyasının en mümtâz âlim ve müelliflerinden biri olan İbn'ul-Cevzî'nin *Telbisü İblis* isimli eserinden alınmıştır. Asıl adı Abdurrahmân olan ve fakat daha ziyade İbn'ul-Cevzî diye tanınan müellif, hicri 510 (milâdi 1116) da Bağdad'da doğdu. Babası Ali Bey, zengin bir âilenin reisi bulunuyordu.

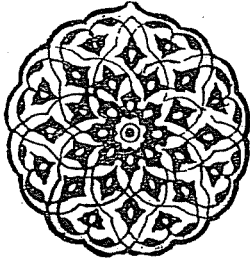
İbn'ul-Cevzî ciddi bir tahsil devresi geçirdi. İslâmî ilimlerin (hukuk), vaaz, hâdis gibi muhtelif sahalarında devrinin tanınmış âlimlerinden okudu. Bir aralık zâhidâne yaşayışa meyletti. Bilhassa geniş halk kütelleri üzerinde tesirli vaazlarıyla tanındı.

İslâm âleminin en fazla eser yazmış müelliflerinden biri de İbn'ul-Cevzî idi. 300 kadar eser yazdığını bizzat söyleyen müellifin, eserlerinden bugün 100'den fazlası elimizdedir. Tarih, lisâniyât, tasavvuf, hâdis hitâbet ve vaaz gibi pek geniş bir sahaya yayılan bu eserlerin en tanınmışlarının birkaçı şunlardır: *El-Muntazam*, *Zemm'ul-hevâ*, *El-Mevzûât el-kübrâ min ehâdis'el-merfûât*, *Sıfat'us-safya*, *Kitâb'ul-kussâs* v.d.

İbn'ul-Cevzî hicri 597 (milâdi 1200) de doğduğu şehir Bağdad'ta vefat etti.

Eserleri arasında bulunan *Telbisü İblis I* (Şeytanın aldatması), bütün kötülüklerin başlıca müsebbibi olarak gördüğü şeytanın hile ve tuzakları hakkında yazılmıştır. Eser 1. Sünnet ve ce-maata sarılma, 2. Bid'atları kınama, 3. Şeytanın fitnelerinden sakınırma, 4. Aldatma ve Gurur, 5. Şeytanın akidelerdeki aldatmaları, 6. Şeytanın âlimleri aldatması, 7. Şeytanın vâli ve sultanları aldatması, 8. Şeytanın âbidleri aldatması, 9. Şeytanın zahidleri aldatması, 10. Şeytanın sûfilere aldatması, 11. Şeytanın dindarları aldatması, 12. Şeytanın avâmı aldatması, 13. Şeytanın bütün insanları aldatması başlıkları altında 13 bölümden teşekkül etmektedir. Aşağıda tercümesi sunulan kısım ise 9. bölümdendir.

Bu bölüm, 2 İslâm tasavvufunun başlangıcı olması dolayısıyla büyük bir ehemmiyet taşıyan zühed hareketinin mümessilleri olan zahidlerin şeytanın tahriki ile neler yaptıklarını, oysa neler yapmaları gerektiğini açıklamaktadır. İslâmın ruhuna uygun

bir zühd telâkkisinin tebellüründe faydalı olabileceği mülâhazasıyla tercüme edilmiştir.

1 Tercümede, Telbisü İblis'in matbû nüshalarında bazı matbaa hataları olduğundan, elyazması nüshalara da müracaat edilmiştir.

2 Bölümün metindeki başlığı aslında «Şeytanın zahidleri aldatması» diye tercüme edilmelidir. Fakat burada «Zahidlerin Tenkidi» şeklinde bir başlık kullanılmıştır.

Şeytanın âbid ve zâhidleri aldatması en ziyade gizli riyâ ile olmaktadır. Riyânın vücûd tâkatsizliği, yüz sarılığı ve saç baş perişanlığını izhâr tarzında görünen şekli buna dahil değildir. Huşû içinde oluşu ihsâs için sesi alçaltma ile namaz kılma ve sadaka vermedeki riyâ da böyledir. Görünen bu haller ve benzerleri gizli kalmaz.

Biz ise burada gizli riyâyâ temas edeceğiz. Hz. Peygamber —Allah'ın salât ve selâmı ona olsun: «Ameller niyetlerledir» buyurmuştur. Amelle, aziz ve celil olan Allah'ın rızası talep edilmedikçe, katında kabul görmez.

Mümin, ameli ile sadece Allah teâlâ'yı—O'nu tenzih ederim— arzular. Şeytansa ona gizli riyâyı aşilar ve işini çıkmaza sokar; artık böyle birinin kurtuluşu güçtür. Hz. Yesâr'a kadar çıkan şu hadiste zikredilmiştir; Hz. Yesâr, bana Yunus b. Esbât söyledi, der ve nakleder: «Amelin doğruluğunu, bozuşuna bakarak öğreniniz»; ben bunu yirmi iki senede öğrendim.» «İbrâhim el—Hanzalî'ye kadar çıkan aşağıdaki hadiste rivâyet edilmiştir; İbrâhim elHanzalî, «Ben Bukye b. el—Velîd» ten; Bukye de, ben de İbrâhim b. Edhem'den işittim, demiştir. İbrâhim b. Edhem şöyle diyormuş: Ben mârifeti Semân isminde bir râhibten öğrendim. Manastırında yanına girmiştin. Ona:

— Ne kadar zamandan beri bu manastırdasın, dedim.

— Yetmiş seneden beri, dedi.

— Ne yersin?

— Ey hanîf, neye soruyorsun?

— Öğrenmek istedim.

— Her gece bir nohut,

— İçinden nasıl takviye görüyorsun da bu kadar nohut sana kâfi geliyor?

— Hizandakileri görüyor musun?

— Evet.

— Onlar her sene, birgün bana gelirler; manastırımı süslerler, etrafımda dönerler, böylece beni tâzim ederler. Nefsim ibâdetten yoruldukça, hemen o an onları hatırlarım. Bir senenin cehdini, bir an uğruna yüklenirim. Ey hanîf kardüşim, sen de bir anın cehdini, ebediyet uğruna üzerine al.

Bu ifâde karşısında kalbime mârifet doğmuştu. Devam etti:

— Daha anlatayım mı? Memnun kalmıştım evet, dedim. Bunun üzerine:

— Manastıra in, dedi. Ben de indim. Bana içinde yirmi nohut bulunan bir çömleği uzattı ve:

— Ey hanîf, söyle sana uzattığı nedir? dediler.

— Yiyeceği, dedim.

— Onu ne yapacaksın? O daha çok bizim olmalı, bize ifâde etmek için ne istersin?

— Yirmi dinâr

Bunun üzerine bana yirmi dinar verdiler. Şeyhe doğru döndüm..

Bana:

— Hata ettin, yirmi bin de deseydin verirlerdi. Bu, kendisine ibâdet edilmeyenin değeri, ibâdet ettiğinin değerini artık sen biç! Ey hanîf Allah'a yönel, dedi.

Sâlih kullar, riyâ korkusundan çekinerek, amelerini gizlemişler, bunları aksileyle değersiz göstermişlerdir. İbn Sîrîn, gündüz güler, gece ağlardı. Eyyûp es—Sahîyânî'nin cübesinin eteğinde sarkmış bazı kısımlar vardı. İbn Edhem hastalandığı zaman, yanında sıhhatli kimselerin yiyeceği şeyler görülürdü. Abdullah b. el-Mubârek, Bekkâr b. Abdillâh ve Vehb b. Münebbih isnad zinciriyle gelen bir haberde, Vehb şöyle diyordu: Zamanının en faziletlilerinden biri varmış; ziyaret edilirmiş. O da gelenlere nasihatlarla bulunmuş. Günün birinde etrafında toplanmışlar. Anlatmış: Biz dünyadan çıkmış, âsi olmaktan korkarak âile ve malarımızı terketmiştik. Ama bu durumda, bize mal sahiplerininkinden daha fazla bir isyân halinin musallat olmasından korkmuşum. İçimizden birimizin, ihtiyacının giderilişine, bir şey satın alsa, borcunu ödemeğe yaklaşısına, birisiyle karşılaşsa saygı görüp tebci edilişine sevindiğini görüyordum. Durum şuyü buldu; sonunda melike haber

verilmiş. Bunun üzerine melik, bu zatın hal ve hatırını sormak, onu görmek için gelmiş. Mezkûr zat, meliki görünce «Bu meliktir, hal ve hatırını sormak için gelmiştir» denilmiş. O da «Niye geldi?» deyince, «Senin ettiğin vaazlar dolayısıyla geldi» demişler. Daha sonra melikin kölesi:

— Yiyeceğin var mı? diye sormuş. O zat ta:

— Senin her zaman kendisiyle iftar ettiğin bir parça meyve, var, demiş. Sonra da gündüz oruç tutup iftar etmediği halde, yemeğe başlamış. Melik gelip bakmış, selâm vermiş. O da ehemmiyetsiz bir tarzda karşılıkta bulunmuş ve yemeğine dönüp yemeğe başlamış. Melik bunun üzerine:

— Bahsedilen zat nerede? diye sormuş,

— Budur, denilmiş.

— Bu yiyen mi?

Evet, denilince, «Bunda hayır yok» demiş ve dönüp gitmiş. Bunun üzerine o zat ta «Alah teâlâ'ya seni benden uzaklaştırdığı şeyden dolayı hamd olsun» diye dua etmiş.

Yine Velid'e dayanan diğer bir rivâyete göre de, melik gelince, mezkûr zat yemeğini önüne koymuş ve büyük lokmalar yapıp, yağa banmağa koyulmuş ve ağzını şapırdatarak yemiş. Melik «Nasılsın?» demiş. O da «Diğer insanlar gibiyim» karşılığında bulunmuş. Bunun üzerine melik, atının dizginini çevirip «Bundan bir hayır yok!» demiş Mezkûr zat ta arkasından «Onu, beni ayıplayarak gönderen Allah'a hamd olsun» diye dua etmiş.

Atâ'ya dayanan bir isnadla şu haber nakledilir: Abdülmelik'in oğlu Ebu'l—Velid, Yezid b. Mürted'i vâli tayin etmek istemiş. Haber Yezid'e ulaşınca, bir kürk giymiş; kürkün deri kısmını dışarı, yün kısmını içeri çevirmiş, yanına somun ve et almış, ne palto, ne başına bir şey, ne ayakkabı ve ne de fotin almadan yola çıkmış, birşeyler yiyerek sokaklarda yürümeğe başlamış. Velid'e, Yezid'in bozulduğu söylenmiş ve yaptıkları haber verilmiş. Bunun üzerine o da tayinden vazgeçmiş. Buna benzer hâdiseler pek çoktur.

Zâhidler arasında, zühdü dış ve iç hal olarak yaşayanlar vardır. Fakat zâhid, dünyayı terk edişinden arkadaşlarına yahut hanımına bahsetmenin lüzûmunu idrak etmiştir. Böylelikle, İbrahim b. Edhem'le hikâyesini zikrettiğimiz rahibe olduğu gibi kendisine de sabretmek kolay gelir. O zühdünde ihlâsı arzulamışsa, yemeğini, nefsinin koruyacak nisbette âilesiyle birlikte yer ve ondan söz etmez.

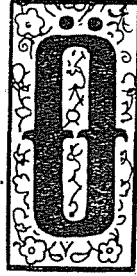
Dâvûd b Ebû Hind, âilesinin haberi olmadan yirmi sene oruç tutmuştu. Yemeğini alıp, çarşıya çıkar ve yolda sadaka olarak verirdi. Çarşı halkı, onu evde yemek yediğini, ev halkı ise çarşıda yediğini zannederlerdi. Hakiki zahidler böyledir.

BENİM DUAM

Hep Senin eserindir, gözüm nereye baksa
Kulun unutmaz Seni gözünden yaş da aksa
Dünyanın en mutlu insanı, olurum, ancak
Tanrım başıma «Ne iyi kul» tâcını taksa.

K. AKANSU

İlim, ahlâk ve fazilet

Ömrünün her nefesini bir ganimet bil, çünkü gittikten sonra bir daha geri dönmez. Hiç kimse kazayı başından savamaz, kazaya razı olan da fena bir harekette bulunmamış olur. Düşünmeden söz söyleyen çok pişmanlıklar çeker. Söylemediğin sözü söyleyebilirsin, fakat söylediğini gizleyemezsin. Sükûtu âdet edinen emniyette yaşar. Bir işin sonunu düşünmeyen bir kimse neticede bir gün pişmanlık çeker. Sultanla (âmirle) kavgaya kalkışan, işini baştanbaşa kaybeder. Kötü huysudan geçimsizlik edenler şüphesiz dostlarını kaçırlar. Yumuşak huylu ve aydın gönlü olan dünyada dertsiz yaşar. Kibirden başı havada olan kimse nin dostları sonunda kendisine düşman olurlar. Hastalığın azını küçümseme, azıcık ağrının bile hemen çaresini ara yoksa hastalık başladımı âciz kalırsın. Ufak bir ateşi su ile söndürmek mümkündür.. Fakat alev ortalığı sardı mı eyvahlar olsun kurtuluş yoktur.

Allahın sevgili kulu olmak! evvelâ Allahın emirlerini yerine getirir, ondan sonra anne ve babasını kendinden hoşnut kılar. Allahın sevgili kulu, şeytanla savaşmaktan ve zavallılara iyilik yapmaktan zevk duyar.

İnsanın ömrünü uzatan sebepler; güzel ses dinlemek, güzel yüzler seyretmekle ve canından, malından kayıtsız yaşamaktır. Ömrünü kısaltan sebepler ise; ihtiyarlıkta muhtaç'olmak, gençlikte gariplik ve devamlı hastalıklar ile düşman korkusudur.

Düşmandan korkma Allahtan kork ki, Alah da seni her şeyden korusun.

Büyüklerle gürültü çıkaran şüphesiz ki gücünü kaybetmiş olur. Halka karşı edepsizlik edenler itibarını kaybederler. Sırrını düşmandan gizli kalmasını istiyorsan dostlarına karşı çok açılma.

Adalet, buyruğun altında olanları korumakla olur. Verdiğin nasihat ve öğüdü bizzat kendin tut ki başkaları da seni dinleyebilsin. Şeriat kapısı Allah kapısı demektir. Bu kapının etrafında çirkin şeyler bulundurma.

İmanın temeli altı şeye dayanır : YAKİN, HAVF, RİCA, TEVEKKÜL, MUHABBET ve HAYA'dır.

Halkın ayıplarını yüzüne vurma ki, bir başkası da senin gizli perdeni yırtmasın. Sabır yolunu ara çünkü sabır Allah'ın en çok tavsiye ettiği bir selâmet yoludur. Hırs, garaz ve kin bilgini öldürür. Ne kadar bilgin hüner sahibi olsan da yine kendini cahillerden aşağı say.

Düşmanın ölümünden sevinme kimseden kimseye şikâyet etme. Allah yolunda ne verdinse özmalın odur. Geri kalan ancak canının belâsıdır. Zenginlik iman ehline azap ve ızdırıp getirir. «Mallarınız ve evlâtlarınız size birer fitne olarak yaratılmıştır. Onlardan sakının.» (Ayet).

Hayrettin GÜLDİKEN
(Öğretmen)

Hayır işlerden onu elinle yap. Malından fakirlere, dervişlere hisse ayr. Kendi elinle vereceğin bir akça, senden sonra veirilecek yüz akçadan daha değerlidir. Elinle verdiğin taze bir hurma, senden sonra (ruhun için) verilecek yüz miskal altundan daha makbuldur. Mihnet ve gam'a alış. Hüzün ve keder kulların azığıdır. Allah'tan mevki ve şerefının artmasını istiyorsan gece gündüz duadan ayrılma. Dua, alışkanlık haline geldiği ve yanık olduğu zaman tesiri çok berraklaşır. Dua, ruhi âlemin esrarlı sonsuzluğuyla irtibatımızı sağlamaktadır. İşte, dua ile insan Allaha ulaşır ve Alah onun kalbine girer. Netice olarak insan, Allaha su ve hava kadar muhtaçtır.

Misafir Allah vergilerinden bir nimettir. Misafirden hoşlanmayan kimseden Allah ve Peygamber de incinir. Misafiri güler yüzle karşılayan Alahtan ölçsüz lütüflar görür. Ev sahipleri fazla külfetten uzak olmaları lâzımdır ki misafirlere ağır gelmesin. Akılsızın sofrasında misafir olma. Misafir gelince ondan gizlenme. Misafirin kim olursa olsun önüne yiyecek getirmek gerek. Her kim çıplak bir vücudu giydirirse Allah da ona rahmetinden bir müjde yollar. Çıplak bir fakire elbise verene Allah iki âlemde de yardımcı olur. Pintinin yemeğini asla yeme. Pintinin ekmeği hep zahmet ve meşakketle doludur. Rızık yalancılık yüzünden eksilir. Çok uyku yoksulluk getirir. Az uyu, daha çok uyanık dur. Geceleri çıplak yatanların kısmetleri eksilir. Ayakta su dökmek hem fakirlik, hem de çok keder ve ihtiyarlık getirir. Gusletmeden bir şey yemek girkin düşer. Allahtan nimet bekliyorsan ekmek kırıntılarını ayak altına dökmek. Dilencilerden ekmek kırıntılarını satın alma, çünkü bu alış veriş yoksulluk getirir.

Anne ve babam kendi isimleri ile çağırırsan Alah, nime-ti sana haram olur. Evinden örümcek ağlarını temizle. Onların içeride kalması bereketi kaçıır. Belâ ve felâket zamanlarında yü-

zünü ekşirtirsen kendini sabırlı kullardan olmadığına alâmettir.

Şeriat yolundan dışarı ayak basarsan sapıklığa, ıstıraba düşersin. Hakikat yoluna giren gece gündüz Allah korkusu içindedir. İnsan oğlu vücudunun bütün azaları ile Allahı zikreder. Ellerinin zikri, zavallı ve biçarelerin yardımına uzanmak, ayağının zikri, yakınlarına ziyaret etmektir. Gözün zikri Alah korkusu ile yaş dökmek ve emirlerini, yasaklarını temaşa etmektir. Kulâğın zikri doğru sözleri dinlemektir. Gece gündüz Alahu zikret ki, kalbindeki Allah sevgisi artmış olur. Dilin zikri Kur'an okumaktır. Bunu yapmayan insan müflislerden. İmanlı kişi takya ehlidir. Allah azabından korkun yoksa kâfirsin. Takvasız adamda iman, imânsız kişide de ihsan olamaz. Takva ehlinin dört alameti: biri doğru söz sahibi, ikincisi cömertlik üçüncüsü güleş yüzünlük, dördüncüsü emaneti korumaktır.

Halktan faiz alan kimselere asla merhaba demiyessin. Hastaların ziyaretine uğra, çünkü bu âdet peygamberimizin sünnetidir.

Mecliste dostlara hizmet et. Yetimlerin hal ve hatırını da sor ki, Allah seni daima aziz etsin. Çünkü bir yetimin bir an için ağlamasından bile Allah arşı titremeğe başlar. Bir yetimi ağlatan zalimi, cehennem sahibi kendi ateşinde kebab edecektir. Hasta bir yetimi sevindiren, kapısı kapanmış olan cenneti açık bulur.

Ey insan oğlu sırlarını açıklayan kimselerden uzak dur. Dinin saf kalmasını istersen helâl rızık iste. Haram rızık peşinde koşanın kalbi vücud içinde tama-miyle ölüme mahkumdur. Hısım ve akrabaları ziyaret et ki ömrün artsın. Yüz çevirirsen ömrünün bereketi kaçır. İki yüzlü olanları kendine düşman bil. Dinin kemâl bulması, kötülüklerden sakınmakla olur. Kulun olgunluğu din'de görülür.

İbadetlerde zerre kadar riy'a (gösteriş) ibadeti silip götürür İbadet sıfatlarını ticaret âleti olarak kullanma. Zira dünyahığın belki kazanırsın fakat riyayı yaptığundan âhretini kaybedersin Mi-

desinde haram lokma buluduran kimsenin ibadetleri hükümsüzdür. İçki haram kıldığı için yapan satan ve kullanan haram lokma yemiş demektir. Amel ve hareketler riyadan temizlenmedikçe yapılan en büyük ibadetler bile feyiz vermez. İbadet sıfatlarını kendi isimlerinin önlerinde kullananlar riyaya yapmış olurlar. (Meselâ Hacı hafız, gibi).

Netice olarak şunu söyleyebiliriz: İster ferd olarak ister padişah veya hükümet olarak insanlara zulüm ederlerse ömürleri kısalmış olur. Netice olarak gerçek sözler güzel değildir, güzel sözler de gerçek değildir.

Allah, bunları bize bildirenden razı olsun.

Aşkın o saf renginden süzüp bin gül dereler,
Onlardır kâinata bir nur şevki verener.
Her zerrenin sırrını, esrarını gönülden
Duyanlardır ebedi ölmeliğe erener.

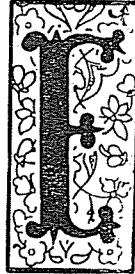
İsmail BAYRAM

ERENLER

Maarif

İslâmî eğitime doğru...

Yazan :
HURŞİD AHMED
Tercüme :
Hasan ÇELİKKAYA

ğitim ve öğretimde mühim olan, bir berraklığa kavuşmaktır. Haddizatında «eşya ilmi»dir ki, insanı diğer mahlûkattan ayırır; ve Kur'an'a göre, onun, diğer bütün yaratıklardan üstünlüğünü âleme kabul ettirir. (1) İlim, liderliğin (2) ayrılmaz vasfı ve medeniyetin (3) gelişmesine ve yükselmesine yardım eden faktörlerin ilki ve en mühimidir. Bunun sebebi şudur: Hazret-i Peygamber (Selâm O'nun üzerine olsun) buyurmuştur ki: «İlim tahsili her müslüman üzerine farzdır.» Ve «Bilgi öğreniniz. Çünkü: Allah için onu elde eden takvaca hareket eder; Allah'ı pek çok sever; O'na daha çok hamd ve şükreder; O'nun emirlerini daha kolay ifa eder, zekat ve sadakalarını ayırır ve onları yerlerine tevdi' eder; böylece Allah'a kullukta günden güne terakki eder. «(Hulasa: «Kulları içinde Allah'tan en çok korkanlar âlimlerdir. El-Fa-tır: 28)».

Böylece bilgi ve eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Bunun için önce eğitimin yapısını ve hangi esaslar üzerine kurulmasının gerektiğini kavrama lüzumu hasil olmaktadır.

(1)

EĞİTİM NEDİR?

Eğitim, yalnız halka ait bir öğretim değildir. O, bir milletin, kendi ve kendini meydana getiren fertlerin benliklerini (şuurlarını) geliştirmek için girişilen bir harekettir. Bu hareket, sanatlar ve el işleri gibi hünelerinde yeni nesillerin eğitimi ve hayattaki vazife ve hizmetlerini, onlara, lâyıkıyla anlatma işini içine alır. Eğitim vasıtasıyla halk, kendi kültür ve zihni miraslarını gelecek nesillere aktarır ve hayat hakkındaki ideallerini onlara

1. Al-qur'an, ii: 30.
2. İbid ("), ii: 247.
3. See: Durant, Will, The Story of Civilization: Vol. I.

telkin ederler. Eğitim; zihni, bedeni ve ruhi olur. Görünen vazifesi de devletin değerli vatandaşları ve iyi birer insan olarak vazifelerini hakkıyla ifa edebilecek ruh ve kabiliyette yüksek kültürlü şahıslar (erkek ve kadınlar) yetiştirmektir. Bu, eğitimin ma'nâ ve tabiatıdır ve bütün asırların lider eğitimcilerinin uzun tetkik ve mutalâaları neticesinde ortaya konmuştur.

Etimolojik olarak, «education: eğitim ve öğrenim», Lâtincedeki «Out: dışarı...» mânâsına gelen «e, ex», ve «to lead: yol göstermek...» anlamındaki «ducere due» tan müştaktır. Edebiyatta ise, «pack the information in: içine malûmat doldur» Ve «draw talents out: kabiliyetleri konuştur.» demektir. Esas olarak kelime nesnelere gizli kabiliyetlerini geliştirme, bilgi ve haber verme mefhumıyla müştarektir.

John Stuart Mill, eğitime daha geniş bir hudud vermeğe çalışan batılı liderler arasında idi. O dedi ki:

«Eğitim yalnız, bizi fitratımızın kemâline daha da yaklaştırmak maksadıyla, gerek kendimiz, gerekse başkaları tarafından bizim için yapılanları içine almaz; o, daha geniş bir anlam taşır. Yâni eğitim, direkt maksatları oldukça farklı şeyler vasıtasıyla insan melekeleri ve karakter üzerinde meydana gelen direkt etkilere bile şâmilirdir.» (5)

John Milton da eğitimi aşağıdaki gibi anlar:

«Gerçek ve mükemmel eğitim şuna derim ki; kişiyi, harp ve sulh hakkında, özel ve kamu bütün vazifelerini asilce, başarılı ve adalet üzere ifa edebilecek şekilde (ruh ve kabiliyette) yetiştirir.» (6)

Bu, mümkün olabilen en esaslı (şümüllü) eğitim görüşüdür.

Amerikalı filozof John Dewey, eğitimi; «İnsanların fitrat ve hemcinsine doğru, zihni ve hissi, asli mizaçlarını geliştirme hareketi ve yolu» olarak kabul eder. Dr. John Park'ın görüşüne göre de: «Eğitim bir sanattır veya tebliğ (söyleme) usulü, veya talim-terbiye, veya çalışma vasıtasıyla bilgi elde etmedir.» (8)

Diğer bir eğitimci Profesör Herman H. Horne şöyle yazar:

«Eğitim, insanın zihni, hissi ve iradî alanında görüldüğü gibi, beden ve ruhen gelişmiş, hür ve şuurlu insan varlığının Allah'a (mânen) daha da yaklaşması için yapılan daimî bir ameliyedir.» (9)

Profesör Niblett iddia eder ki:

«Eğitimin gayesi «fesahat» değil, bilâkis daha çok uyanık bulunmak için zekâyı daha da geliştirmek; tabii doğru hareketi yaptırmak için insanı anlayışı-şüphesiz uğraşma, çalışma-çabalama, ve ıstırap yollarından geçerek-derinleştirmektir.» (10)

Böylece, eğitim, daha genç nesillere, kendi kültür ve fikirlerini aşlamak gayesiyle devamlı olarak yapılan ruhi, hissi ve fiziki bir ameliye, talim ve terbiyedir. Eğitimciler, kelimeyi iki mânâda kullanırlar: Daha geniş mânâsında kelime (eğitim), ferdin ve milletin hayat seyrine şekil veren biyolojik, fiziki, ruhi ve ictimai bütün etkileri ifade eder; daha dar mânâsında ise, okullarda, ko-

lejlarda ve diğer eğitim yerlerinde öğretim üyeleri tarafından tertip ve tanzim edilen özel hüküm ve etkilerdir. Bununla beraber, yine de eğitim, halk hayatının bütün hal ve safhalarını içine alan etki ve hareketlerdir. Bunun sebebi «millet hayatının eğitime bağlı» olmasıdır. A Chinese bunu şu şekilde bir ata sözü haline koyar:

«Eğer bir senelik plân kuruyorsanız, zıplın ekersiniz;

Eğer on senelik plân kuruyorsanız, ağaçlar dikersiniz,

Eğer bin senelik plân kuruyorsanız, insanları yetiştirirsiniz.»

Gerçek, insanlığın insanlaşması ve binlerce senenin imarı ancak eğitimlemdir.

(II)

EĞİTİM VE KÜLTÜR

Eğitim, halk terbiyesinin (kültürünün) bir kısım ve parçası ve esas kültürün devamını sağlayan temel vasıtasıdır. Bu ikisi yâni, eğitimle kültür etin kemikten ayrılmadığı gibi kat'i herhangi bir memleketin veya milletin eğitim sistemi zararsızca (bir beis görmeden) taklid edebilir, diye yaygın bir anlayış vardır. Toplumlar, kendi kültürlerini ayaklarıyla tepdikleri müddetçe -ki bu bir milli intihardır- yabancı eğitim sistemlerinden kendilerine asla bir fayda sağlayamazlar.

Her eğitim sistemi muayyen bir hayat görüşü ve kültür üzerine kurulur, ve köklü, belli içtimai fikirler, kaideler ve kıymetler grubundan ibarettir. Bu (anlatılan) husus, taklidin intihar olduğu ülkededir. Diğer taraftan teknik ve metotlarla ilgili olduğu kadar, bir memleket, emniyetle diğerlerinin tecrübelerinden istifade edebilir. Fakat kıymet, fikir ve prensipleri alırken büyük dikkat lazımdır. Çünkü, onları gelişi güzel bir şekilde alıp tatbik

4. Shipley, Joseph T., Dictionary of Word Origins, Ames, Iowa, 1957, p. 114.
5. Mill, John Stuart, Inaugural Address as Rector of St. Andrew's University, 1867, vide, Smith, W. O. Lester, Education, Pelican, 1958, p. 9.
6. Milton, John, Areopagitica and other Prose Works, Every man's Library, p. 46.
7. Dewey, John, Democracy and Education, quoted by Hughes, A. G. and Hughes, E. H., Education: Some Fundamental Problems, Longmans, London, 1960, p. 81.
8. Park, Dr. Joe, «Introduction», Selected Readings in the Philosophy of Education, Macmillan, New York, 1958, p. 3.
9. Horne, Herman, H. «The Philosophical Aspects of Education» Ibid (aynı eser), p. 176.
10. Niblett, W.R. Education and Modern Mind, quoted, Hughes, Education: Some Fundamental Problems, op. cit., p. 82.

etme milli kültürün bünyesini tamamen tahrip edebilir.

İkbal bu noktada çok dikkatli ve basiretlidir. O der ki:

«İstenilen ateş (ışık) için kendi toprağına bak Başkasının ışığı, hakkında mücadeleye değmez.»

«Araştır, fakat Batı şişiricilerinin cömertliğini değil,

Kendi dünyanı Hindistan'ın (ki, burası şairin kendi yurdudur) öz toprağından kur.»

«Kendi rızkını başkalarının bol nimetinde arama.

Ara, fakat suyun dalgalarını Güneşin pınarından değil.»

«Baskalarının kanatları altında sen nasıl tahammül ediyorsun?

Mücadele meydanında hürce uçarak gitmeyi öğrensene.»

Ve şüphesiz İkbal; tarihimizi tahkir eden, ecattan kalan öz âdet ve an'anelerimizi hor gören, medeniyetimize uymayan ve öz kültürümüzle taban tabana zıt yabancı eğitimin tesirleri altında yetiştirilen neslin kırıtiğini yaptığı zaman gerçek, bütün çiplaklığıyla ortaya dökülvermektedir. O diyor ki:

«Sizler başkalarının ilmini öğrenip biriktirdiniz ve yüzlerinizi onlardan aldığımız ödünç ruja parlatınız.

Siz, şerefınızı, başkalarının âdetlerini taklid etmede arıyorsunuz.

Ben bilemiyorum: Siz, «kendiniz» misiniz? Yoksa «başkasının ta kendisi» misiniz?

Aklınız, başkalarının düşüncesiyle zincirleniyor;

Gırtlığındaki pek çok nefes onların telinden geliyor.

Âriyet konuşmalar senin ağzında;

Âriyet arzular senin kalbinde.

Senin kanaryaların âriyet şarkılar söyler;

Senin selvilerine âriyet elbiseler giydirilir.

Kabındaki şarabı (meyva suyunu) başkalarının dan temin edersin;

Kabı dahi başkalarından alırsın.

Sen bir güneşsin; bir kere kendi benliğini ara;

Ara, fakat ışığını başkalarının yıldızlarından değil.

(Bu şaşkınlık) meclisinin etrafında daha ne kadar müddet dans edeceksin?

Artık ışığını kaldır, eğer bir kalbin varsa.»

Böylece, açıkça anlaşılmalıdır ki. İkbal, ithal malı eğitime karşı; ve kendi ideal, âdet ve an'anelerimizle âhengli; kendi kültür ve tarihimizin mahsulü olan eğitim sisteminin tatbiki için hararetle bir çırpınış içindeydi. Bu, aynen, günümüzün lider eğitimcileri tarafından da müdafaa edilmektedir. John DEWEY der ki:

«Çünkü eğitim, özel içtimai bir fikri ifade eden mânâ ve içtimai bir hareket, gidiştir; içinde çeşitli cemiyet türleri ve eğitime ait kritisizm için bir ölçü, prensip vardır.» (11)

Prof. NIBLETT, bunu çok güzel şekle koyar; ve der ki:

«O (eğitim), doğumdan önce, bedeni yapısı dokuz ayda teşekkül eden tam bir insanın içindeki tekâmül hareketinin bir devamıdır. Halbuki şimdi, eğitim, bir rahim olan cemiyetin terbiyesidir; ve bir ruhdur, yoksa doğum yapacak bir vücut değildir.» (12)

Profesör Clarke şu mühim sonuca varır:

«Zira, Allah aşkına, eğitim, başka neyi ifade edebilir? O; önce, azimli bir cemiyetin hayatı olan ve milletçe kabul görmüş kültür ve terbiyenin şahsiyetini devam ettirmeyi düşünmelidir.» (13)

Ve Amerikalı eğitimci, Dr. C. B. Conant diğer mühim bir tetkik yolu ile şu noktayı ilân eder ve derki:

«Eğitime ait âdet ve icraatların birer ihraç malı olduğuna inanmıyorum. İkinci Dünya Harbinden beri Japon ve Almanlarla yaptığımız alışverişlerde, bir dereceye kadar, aksi zannın ima edilmiş olmasından korkuyorum. Tarihimizdeki İngiliz veya Avrupalı fikri ithal teşebbüsleri iyilikten ziyade kötülük yapmıştır.» (14)

Yukarıdaki beyanlar bir noktayı isbat etmektedir ki, o da eğitimin; kültürle, halkın içtimai idealleriyle ve eğitimin pek çok maksadını bozan iki şey arasındaki ayrılığı bulmak için yapılan herhangi bir teşebbüsle sıkı sıkıya bağlı oluşudur. Eğitim, halkın kültürünü temsil etmeli ve onu gelecek nesiller için korumalıdır. Halkın içtimai ideallerine ve kültüre karşı tarafsız bir davranış gösteren eğitim, ayrılıp dağılma hususunda bir çağlayan gibi hareket ve cemiyetin içtimai bünyesini tahrib edecektir. Eğitim, eğer cemiyetin kültürünü temsil etmez ve onu korumazsa cemiyete iyilikten ziyade kötülük yapar.

(III)

LIBERAL EĞİTİMİN İFLASI

Liberal eğitim hakkındaki modern düşünce, yukarıda ele alınan fikirlerin tamamen aksidir. Aslında liberal eğitim, köle ve serf (arazi ile alınıp satılabilen çiftçi) ler için olan bir şeyin efendiden ayırt edildiği gibi, hür insanlara uygun olarak kabul edilmiş bir eğitim çeşidiydi. Hür şehirli mahsus çalışmalar olarak Yunanlılar da Romalılar gibi liberal sanatları kabul ettiler. Orta

11. Dewey, John, Democracy and Education, Macmillan, p. 115 (emphasis mine).
12. Niblett, W.R., Education and Modern Mind, quoted, Hughes, Education: Some Fundamental Problems, p. 34 (emphasis mine).
13. Clark, Year Book of Education, 1936, p. 249.
14. Conant, Dr. J.B., Education and Liberty, Harvard University Press, 1953, p. 2 (Emphasis mine).

Çağ boyunca aynı görüş hakim kaldı. Liberal sanatlar Trivium ve quadrivium olmak üzere ikiye ayrılıyordu. Trivium: gramer, belâgat ilmi ve mantığı, quadrivium da; aritmetik, geometri, astronomi ve musikiyi içine alıyordu.

Modern Çağda liberal eğitim, tedricen, mefkurevi şeylere karşı tarafsız ve maksatlı oldu. Diğer bütün kıymetler pahasına ferdiyet üzerinde duruldu. Eğitim, din ve manevî kıymetlerden ayrıldı. Hürriyet, dikkati çeken bir söz haline geldi. Seçimli sistem, katolik Kilisesinin tebeaları ve kötü saydığı doktrinler listesine rağmen içine sokuldu. Böylece çocuğa, kabiliyetlerine göre gelişmesi ve yetişmesi için geniş bir hürriyetin verilmiş olacağı ve kendi düşünce ve öz karakterinin kıymette kalması için yabancı bir tesire asla müsaade edilmemiş olacağı iddia edildi. Bu çeşit bir eğitim birleşik devletlerde çok yayıldı. Ve imkân derecesinde Avrupa ülkelerini tecavüz etti.

Liberal eğitimin hasil ettiği neticeler hiç de ümit verici bir tarzda değildi. Önemli neticelerden bir kısmı şu şekildedir:

a) Eğitim, talebeler arasında içtimâi fikirleri geliştirmek için sarfettiği gayretlerde başarısızlığa uğradı. Ve halk, kendilerine, hareket ve fedakârlığı ilham ve telkin edebilen ideallerin eksikliğini duyduğu zaman yavaş yavaş çökmekte ve ümitsizliğe kapılarak tarihinden kopmaktadır. İkbâl'de bu husus şöyle dile gelir:

«Ferdin hayatı, ruhla bedenın akrabalığına bağlıdır. Cemiyetin hayatı, kendi âdet ve kültürünün muhafazasına tabidir.»

«Ferd, eğer hayat akışı durursa (ömür biterse) ölür.»

Cemiyet de eğer hayatın ideali (gaye ve mefkuresi tahkir edilirse) çöker, helâk olur.»

b) Böyle bir eğitim yeni nesillerin ruhlarına ve kalplerine manevî kıymetleri damla damla akıtmada muvaffak olamaz. O, sadece akılın istekleriyle iş görür ve ruhun ihtiyaçlarını temin etmeğe kâfi gelmez. İkisi arasında bir ayrılık parçalanma vuku bulur ve bu, büyük millî kayba sebep olur. Nitekim İkbâl derki:

((İlmi, eğer sırf maddiyatını artırmaya kullanırsan, bu takdirde o, senin için bir yarıdır.

Eğer ilim, ruhu hür bırakmak için kullanılırsa, bu takdirde O, senin en iyi arkadaşındır.))

c) Bu tür eğitim, bilgiyi organize etmeye veya onu, âhenkli bir bütünün (hareketleri itikatlarına uygun tam bir insanın) mütemmim bir parçası haline koymağa yeterli değildir. Öğrenciler, küçükten, Dünyayı ve hayatı alâkasız parçalar olarak görmeğe başlarlar, birlik duygu ve kavramını geliştirmede başarısızlığa uğrarlar. Onlar sadece ağaçları görürler, odunu değil...

d) Son analizde liberal eğitim, hayat hakkında esaslı bir dayanağa ve yaşayış tarzına sahip olmayan kişiler ortaya döker. Fiilî uygulamada onların bilgileri bile, tecrübi usullerle hareket eden bir

eleman olmak için çok satıhta olduklarını ispat eder. Millî görüş noktasından böyle eğitim, beklenen şeyi başarıyla neticelendirmek için yeterli değildir.

Modern liberal eğitimin bu esaslı mahzurları şimdi, gün geçtikçe kendini daha da açık olarak gösteriyor. Dr. Frank Adylotte, Amerikan eğitimi hakkında derki: «Gayelere zıt olarak, teknik ve zenginlikle dolan zihin mesguliyeti; edebiyat, psikoleji, tarih yahutta liberal bir elemanın dini hakkındaki çalışmalara mâni oluyor.» (15). Meşhur sosyolog filozof Walter Lippman ((Bu rahatsız, ıstıraplı Dünyadaki eğitimin vaziyeti)) üzerine yaptığı konuşmada derki:

«Okullar ve kolejler, yaşamak zamanında oldukları hayattaki cemiyetin müsmir, lüzumlu prensiplerini daha fazla anlamayan kişiler dünyası içine sokmuşlardır. (Okullar ve kolejler böyle kişilerin ellerine verilmiştir)... ki onlar kendi kültürel âdetlerinden de mahrum bırakılmışlardır, yeni yetişen, Batı medeniyetinin kıymetleri, metot; mantık, ana esasları, terimleri, fikirleri, ruhları ve kendi zihinlerinin cevheri ve şekli etrafında fazla bir hakimiyet ve mâlikiyetleri yoktur... Mevcut eğitim takdir edilir, eğer Batı medeniyetini tahrip etmeye devam etse ve filvaki ediyor da.» (16)

Milletler arası Eğitim Enstitüsü II. Başkanı Dr. Albert G. Sims, son bir makalesinde şöyle der:

Milletler arası Eğitim

«Diğerlerine (eğitim sistemlerine) bir noktada temas eden Birleşik Devletler Eğitimindeki merkezi problem, ameli zekâyı ve maksada ait şeyleri tafhik mevkiine koyucu ve tefrik (temyiz) edici olma hususudur. Fakat Eğitilmiş sistemin, hizmet ettiği cemiyeti bu hürmetler içerisinde aksettireceği iddia edilemez. Eğitim keza, geleceğini düşünerek plânlamak zorunda olan cemiyette vasıttadır.» (17)

Çok yakın bir zamanda, Birleşik Devletler (U. S.) Eğitimi üzerine tertip edilen Raporlarda, Rockefeller şu eksikliği açıkça gösterir:

«Onlar (talebeler) yaşamlarındaki gayeyi öğrenmek isterler. Eğer onların tarihi, kültürü ve liderleri onlara yüksek mânâları, yüksek mefkurevi şeyler ve yüksek itikatları, sunmaz veya sunamazlarsa, bu takdirde onlar, sathî ve ehemmiyetsiz mânâlara saplanıp kalacaklardır. Kötü ve fahişeye yakışır bir hayatla istahlanabilmek için, yaşayışlarındaki mânâyı bulmayı terkeden ve gayesiz yaşayan halk; dini mefhumlar (gayeler), ahlâki kıymetler, içtimâi fikirler ve medeni sorumluluk, kendini düşünme gibi yüksek seviyeli duygu ve mânâlarla tamamen harekete getirilmedi. Hepimizin taşıdığı mes'uliyet için bu, bir eksikliklerdir.»

Eğitimin, gaye ve mânâ ile telkin edilmesi ge-

15. Adylotte, Frank, *Breaking the Academic Lock Step*, Harper and Brothers, New York, 1944, p. 7.

16. Lippman Walter, «*The State of Education in This Troubled World*» Vital Speeches for the Day, Jan. 15, 1941, p. 200.

17. *Current History*, Sept. 1958, p. 174.

reken bir amaliye olduğunu kabul etmeliyiz, ki, böylece her kişi inançlarına derinden bağlansın; Her genç bir fert olarak hürriyetini, mümkün kılan, terbiyesini yapan, besleyip büyüten kaymetin hizmetini görmeğe istiyaklı bulunsun.»

İngilteredeki çalışmalar serisine ait ((Üniversitedeki Buhran)) adlı bir kitapta, Sir Wolter Moberly derki:

«Bizim acı halimiz şudur: Talebelerin pek çoğu, gerçek ciddi meseleler üzerine zihinlerini bile meşgul etmeğe zorlamaya alıştırmaksızın Üniversite-lerimizi bitirir, onların üstünden girip altından çıkarlar. Akademik ilmi tarafsızlığın tesiri altında onlar, gayet ustalıkla (kapalı) bir şekilde, üzerinde asla ciddi olarak düşünmedikleri lâyaklık ve değişmeyen içtimai ve politik vaziyet içinde düşüncesiz uysallığa «peki» diyecek hâle getirilirler çalışmaların parçalanışının galibiyeti sebebiyle, onlar gayeli hayat üzerine sorumlu olarak karar vermeğe davet edilmezler veya akıllıca böyle bir karar vermeğe hazır hâle getirilmezler... Esasında onlar eğitimsizdirler..» (18)

Profesör Harold H. Titus, bütün eğitimli perspektif (menazır ilmin) i tenkit ettikten sonra, yazısına devamla şöyle der:

«Hatta umumî bilgi deposunun eksikliğinden daha tehlikelisi umumî ideallerin ve itikatın eksikliğidir. Eğitim her bir müsbet ifadeyi, itikatları ve iteatları geliştirmede sık sık başarısızlığa da uğrar. İlim ve insanî değerleri ve bağlılıkları araştırmanın ayrılığı ciddi bir tehlike olmuştur. Eğitim, kendini, geçmişin manevi mirasından ayırdı, fakat onun yerine kifayetsiz birini temin etmede muvaffak olamadı. Bu sebepten, tahsilli kimseler bile, sabit bir dünya görüşüne malik olamadıkları gibi, inançsız yahut hakiki değerler hususunda duyusuz bırakıldılar. (19)

M.V.C. Jaffreys şu şikâyetinde bulunur:

«Modern eğitimdeki en ciddi (tehlikeli) eksiklik gayeleri etrafındaki şüphe ve tereddüttür, yani gayesinin belirsizliğidir. Tarihe bir göz atış bize hatırlatmaktadır ki, eğitim alanındaki en esasî ve etkili sistemler, bilhassa kişisel nitelikler ve içtimai mevkiiler hasebiyle, gerçekten kat'i surette tasavvur etmiş ve plânlamışlardır, Sparton, Fendal,, Jesvit, Nazi ve komünist eğitimciler, onlar ne yapmak istediklerini biliyor ve ona inanıyorlardı, güveniyorlardı. Bu zıtlığın yanında Liberal demokrasilerdeki eğitimin amaçlarının muğlak bulunması çok üzgün bir haldir.» (20)

Bu yeni düşünce akımları açıkça göstermiştir ki, eğitimin idealci tarafsızlığı hakkındaki telâkki (fikir) inkiraz üzeredir ve kesinlikle bu fikir, medeniyete ve terakkiye zararlıdır.

Şanlı Akif'e

Mustafa BAYBURTLU

Millet ümitsizliğe artık yüz tutmuş iken
Bir ses geldi yürekte, açmıştı ufka yelken.

Ya İstiklâl ya ölüm sadâsı şahlanıyor
Allah'a can vermeye kalbler istahlanıyor.

Bu gür sesin tonunu ayarlayan bir ses var;
O ses ki: Haşmetine âsümanlar gelir dar.

Hakk'a gönül bağlanmış o sadânın sâhibi
Haykırışıyla inler vatanın her cânibi.

Haykırmaktan yorulmuş, dolaşmaktan
dermansız,
Fakat Sancak eldedir, tek gelmesin imansız.

Vücut çırpıp durur, kalb Allah'la beraber
Yalvarır Hâlik'ına: Doğmasını kara haber!

Türk'lerin namlusunda o sestem mermi vardı,
İman kokardı toplar, eh-i küfrü arardı.

Bir nesli şahlandırdı, ismi Âkifti O'nun.
Rahmân'a varmaktaydı son durağı yolunun

Medeniyet sanırken insan çökek taşını
Hiç korkmadan vurmuştu canavar damgasını.

Sen ey Akif! Tarih'in İstiklâl bülbüllüsün...
Bırak sansın dönekler kendi gibi ölüsün.

Safâhat'ın insana bir sanat âbidesi,
İman kokan beyitler O'nun nûr âvizesi.

Her birinde bir başka tefekkür yatmaktadır,
Gerçeğe kanat açıp, bâtılı atmaktadır.

Âlem şehâdet eder: MUHAMMED aşıkydın.
Küfr edebiyâtını Hak satırıyla kıydın.

O satır Tevhid iman delu göğsünde
Mümkün mi, susarmıydın, zalim O'na sövsün
de?

Medeniyet formülü Kur'an'da vardır dedin
N'olur Allah aşkına bir kerre tetkik edin!

Türk milleti minnettar sana ey şanlı Akif,
Allah rahmet eylesin, sağlam imanlı Akif!..

18. Moberly, Sir Walter, The Crisis in the University, London, 1949, p. 70.

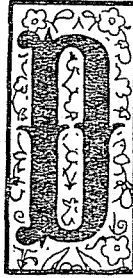
19. Titus, Harold H., Living Issues in Philosophy, New York, 1953, pp. 420-21.

20. M. V. C. Jaffreys, Glaneonn, An Inquiry into the Aim of Education, Pitman, London, 1950, p. 61.

Dil

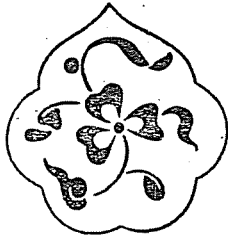
Lisanımızdaki Soysuzlaşma

Fazıl Senai SARPER

ünyanın en güzel lisanlarından biri, hiç şüphe yok, türkçedir; fransızca da öyle. Bu lisanı biz Türkler kadar iyi telâffuz eden başka bir millet de yoktur diyebiliriz. Bu da, türkçenin çok âhenkdar kelimelerden terekkep etmesinden ileri gelmektedir. Ne yazık ki, lisanımız, gün geçtikçe, bambaşka bir hüviyete büründürülerek tanınmaz ve anlaşılmaz bir hale sokulmaktadır. Bir milletin bekası, ancak, yüksek ahlâkî meziyetleri ve bünyesine uygun hususiyetleri haiz lisanıyla kaim olabilir. Onun en ufak bir kelimesini bile değiştirmeye kimsenin ne hakkı vardır ne de salâhiyeti! Bizde ise, ne yazık ki, hedefleri mâlum bir takım şuarsuz kimseler, vahşi kabilelerin lisanlarında bile aslâ yer alamayacak olan, her bakımdan mânasız, âhenksiz ve uydurma kelimeleri, inanılmaz bir küstahlıkla lisanımıza zorla kabul ettirmek için gayret sarfetmektedirler. Artık bu menfur davranışlara milletçe son vermenin zamanı çoktan gelmiştir. Bunu başarmamız lâzımdır. Mutlaka başaracağız!

Bundan yirmi şu kadar sene evvel, büyük bir fabrikada muhaberât şefi olarak istihdam edildiğim sıralarda, bağı bu-
lunduğumuz Umum Müdürlükten bâdema Osmanlıca kelimelerin kullanılmaması hakkında bir tamim gelmişti. Bu tamime Osmanlıca kelimelerin karşılığını ihtiva eden bir de sözlük ekli bulunuyordu. Çoğu uydurma ve bir kısmı artık kullanılmayan kelimelerdi bunlar. Meselâ çabuk sevki icap eden mektupların baş tarafına eskisi gibi «acele» kelimesini değil de «ivcödi» kelimesini yazacaktık. Bütün gayretlerime rağmen, Umum Müdürlüğün talimatını yerine getiremedim ve eskiden olduğu gibi, «acele» kelimesini kullanmakta devam ettim. Çok kıymetli ve mert bir insan olan müdürümüz bir gün beni bu hususta ikaz etmek istedi. Umum Müdürlük tarafından muahaze edilebileceğimizi hatırlatması üzerine, kendisine: «Beyefendi, bu ve buna benzer sakil kelimeleri kullanmak zorunda kalmaktansa, istifamı takdim etmeyi tercih ederim.» dedim. Fikrime tamamen iştirak ettiğini ihsas eden Müdürümüz ısrar etmedi ve bu suretle de Umum Müdürlüğün mânasız ve yersiz tamim hükümlerini, servisimi alâkadar eden yazılarda tatbik ettirmedim.

Uzun seneler evvel, Paris'te bulunduğum sıralarda, bir gün metro için bilet alırken, gişe memuruna: «Donnez-moi un ticket, s.v.p.» demiştim. Malûm olduğu veçhile, bilet mânasına gelen ve imlâsı ticket şeklinde yazılan bu kelimenin, dalgınlıkla, ingilizcesini telâffuz ederez «tike» yerine «tiket» demiştim. Kadın memur, bana hitap ederek: «Mösyö, bu kelime şimdiye kadar lisanımızda «tike» olarak telâffuz ediliyordu. Acaba, Fransız Akademisi bu hususta yeni bir karar aldı da benim haberim mi olmadı? Lütfen beni tenvir eder misiniz?» Kadın benimle ne güzel alay etmişti. Utancumdan kıpkırmızı kesilerek, hiçbir şey söylemeden, daha doğrusu söyleyemeden, oradan âdetâ koşar adımlarla uzaklaşım. Memur, lisanına karşı işlenen ufak bir hatayı dahi hoş karşılamamıştı. Ne kadar haklıydı!

Beş on sene kadar evvel, Fransız Akademisine âza intihap edilen, şimdi ismini hatırlayamadığım bir zatla röportaj yapan gazetecinin biri, kendisine tasavvurlarının nelerden ibaret olduğunu sorması üzerine, yeni akademisyen ona şu cevabı vermişti: «Her şeyden evvel, güzel lisanımıza nasıl sokulduğu anlaşılamayan şu sakalet nümunesi «contacter» kelimesinin kullanılmaması için elimden gelen bütün gayreti sarf edeceğim.»

Ya biz? Evet, ya biz ne yapacağız, halimiz ne olacak, dilimizdeki bu keşmekeş ne zamana kadar devam edecek? Köca bir milletin mukadderatı ile geliş-güzel oynanmasına ne zamana kadar göz yumacağız?

Aylık bir musiki mecmuasında neşredilen makalelerde gözüme, öylesine garip, öylesine zevksiz ve öylesine korkunç bir takım kelime ve tâbirler illi ki, onları okuduğuma da okuyacağıma da bin kere pişman oldum. Esasen, şunu da ilâve edeyim ki, çince okuyormuşum gibi, hiçbir şey anlamadım. Lisanımıza nasıl hakaret edildiğini, okuyucularımızın da anlayabilmesi için, o satırları aşağıya derc etmeyi uygun buldum:

«Duygululuk, bağdar, saydam duvarı, ölçülülük, tüm mutsuzlar, yıkılmışlıkla, yansımalar, urunç,

tür etkilemesi, ayrıntı, bağday, yalnızlık, yoğunluk, küntlük, uyum, ilintili, kutsamalar, soyut veya somut, ezgisi yönünden, ayrıntılık yığılmesi, kırık yığılme, yığıt ağıtlaması, ayrıksın yönler, kişiye küğ, yaşamı soyut tutkularımızla, yaşama anlam verme çabası, bir isteğimizi yansıtır...»

Bir de şu cümleleri okuyalım, okuyalım da hep beraber ağlayalım:

«O çağlarda tüm sanatların temelinde edebiyat yatar olmuştur. Resim, bir yazın sanatıymışcasına anlamlaştırılır, yıllarda biçim kaygısından, anlatım özelliğinden önce soyut veya somut bir öykücünün düşün gücünün duyurtulması, ya da bir duygunun düşüncel öyküsünü yapmak sözkonusudur. Küğ de o günlerden bu yana bir anlama ulaşması için edebiyatlaştırılmak illetinden kurtulamamıştır.» «Sanat yapıtlarının da birer adı vardır, ya da birden çoğu, yabancı adlarını kimlerimiz Türkçeye çevirir; kimleri olduğu gibi söyler, yazar, Gelgelelim, Osmanlı dağınıklığından çıkıp Cumhuriyet birlik anlayışında karar kılaberi artık bir Türkçe uğruna giriştiğimiz çaba - özellikle yeni yetişen kuşaklar bakımından - yemişini verdiği bu zamanda artık Türkçeleşmesine edilmelidir ama her yabancı adı Türkçeleştirilebilir miyiz?»

Ne feci, ne hazin bir duruma düşmüşüz! Bu yazıları okumamak ve işitmek için, insanın kör ve sağır olacağı geliyor.

Lisanımızın zaptırapıt altına alınması zamanı çoktan geldi ve hatıta geçti bile. Onun büsbütün soyuzlaşmasını önleyecek tedbirlerin bir an evvel alınması ve hatta icabında bu hususta kanunlar çıkarılması kat'i bir zaruret haline gelmiş bulunmaktadır.

Her şeyden evvel, Kral Louis XIII zamanında kurulan ve o zamandan beri mevcudiyetini hâlâ muhafaza eden «Fransız Akademisi» şeklinde bir Akademi kurmamız gerekmektedir.

Sahsiyet sahibi, politika ile ilgili olmayan, bilgili, şerefli ve kelimenin tam mânasıyla dürüst insanlardan terekkep edecek bir Türk Akademisi. İşte bundan dolaydır ki, Fransız Akademisinin kuruluş şekli, geçirdiği istihaleler ve ifa ettiği hizmetler hakkında

biraz malûmat vermeyi faydalı adettik:

Resmî bir teşekkül olarak 1634 yılında kurulmuş olan Fransız Akademisinin nizamnamesini bizzat Kardinal de Richelieu hazırlamıştır. Akademinin kırk kişiden mürekkep âza adedi ile bunların intihaplarına müteallik hükümleri de yine kudretli nâzır tesbit etmiştir. Akademinin tesisi, Kral Louis XIII tarafından tasvip edilmiş olmasına rağmen Parlamento, başlangıçta bu görüşe iştirak etmemiş ve ancak iki sene süren uzun-tereddütlerden sonra, o da, âzalarının siyasetle uğraşmamaları şartıyla, bu kuruluşu tasdik etmiştir.

Fransız tarihinin en şöhretli devlet adamlarından biri olduğuna kimsenin şüphesi bulunmayan Richelieu'nün vefatından sonra, Akademinin kapanmasına ramak kalmıştı. Malûm olduğu veçhile, muasırlarından pek çoğu Richelieu'den nefret ederlerdi. Bu itibarla, onun damgasını taşıyan her şeyi yok etmek için gayret sarfetmişlerdir. Âzalarından Vincent Voiture'un, saltanatın başında bulunan kraliçe Anne d'Autriche ile arasının çok iyi oluşu, bunların Akademiyeye el uzatmalarını önlemiştir. Birkaç sene sonra, Voiture ölünce de, Fransız Akademisi, matem tutmak suretiyle, ona karşı minnettârlık borcunu ödemekten geri kalmamıştır.

Bilâhare, Colbert'in himayesi altına aldığı Fransız Akademisi, o andan itibaren, tam mânasıyla yerine oturmuş, şöhreti gün geçtikçe artmağa başlamıştır. Corneille, Racine, La Fontaine, Boileau, Bossuet, Perrault, Fléchier, Fénelon, la Bruyère gibi pek çok büyük şöhretler onun sinesinde yer aldılar.

Louis XIV 1643 yılında Fransız Akademisine Louvre'da bir daire tahsis etti.

1683 yılında, Jean de la Fontaine, Boileau'ya karşı, Akademiyeye âza seçilince, Kral Louis XIV son derece sinirlendi, zira, hükümdar, bir meseleden dolayı ona muğberdi. Bununla beraber, Boileau'nun da bu müesseseye girmesi gecikmiyecekti.

Çalışmalarına bir buçuk asır kadar huzur içinde devam eden Akademi, Fransız Büyük İhtilâli devrinde, 13 Ağustos 1793 tarihinde, bir

kararname ile fesh edildi.

İki sene sonra, 22 Ağustos 1795 tarihinde yürürlüğe giren kanunla «Fransa Millî Enstitüsü» adı altında yeni bir teşekkül kuruldu. Bir sürü istihalelerden geçtikten sonra, 1832 yılında, Fransız Akademisi yine eski hüviyetine bürünbildi.

Malûm olduğu veçhile, Fransız Enstitüsü âzalarının, merasimlefe giydikleri resmî üniformaları vardır. Bu üniformanın ihdasına, aşağıda nakledeceğimiz hâdisenin meydana gelişinden sonra lüzum görülmüştür:

Meşhur Marengo zaferini müteakip Paris'e dönen Napoléon'u Fransızlar büyük bir merasimle karşılamışlardı. Tabiatıyla, Akademi âzaları da, diğer devlet daireleri mensupları gibi, muzaffer kumandanı karşılamaya gitmişlerdi. Halk o kadar coşmuş, kendinden geçmiş ki, kıyafetlerinden kimlikleri belli olmayan Fransız Akademisi âzaları, bu kargaşalıklarda, âdeta ayaklar altında çiğnenmişler. Böyle üzücü bir vaziyetin, ileride, yeniden meydana gelmesini önlemek gayesiyle Akademi âzaları, kendileri için de bir üniforma ihdasını talep etmişler. Bu husus, alâkadarlarca kabul edilmiş ve kurulan bir komisyon, bugün de hâlâ kullanılan an'anevi yeşil üniformayı ihdas etmiştir. Hiç de romantik olmayan Talleyrand, onlardan bahsederken: «papağanlar!» dermiş.

Akademinin başlıca vazifesi, kullanılan kelimeler için alfabetik sıra tâyni suretiyle, bir diksiyoner meydana getirmektir. Âzalar, ihtiyacın meydana getirdiği yeni kelimeleri kabul etmekle kalmayacak, lisanı çirkinleştirenleri de, devamlı olarak yenilenmesi iktiza eden bu diksiyonerden atacaktı.

Eski kayıtların tetkikinden anlaşıldığına göre, bu çalışma programı, Akademinin, 20 Mart 1634 tarihinde akdettiği ikinci toplantısında tesbit edilmiştir. Akademinin ilk âzalarından ve Kardinal de Richelieu'nün yakınlarından bulunan Chapelin: «Fransız Akademesinin başlıca vazifesi, lisanımızı safiyete ve en yüksek bir belâgat'e erdirmek olmalıdır.» demişti.

Fransız Akademisi, bu düsturu asırlarca dikkat nazarına almaktan

geri kalmamış ve Fransızca lisanının, pürüzsüz ve temiz bir halde muhafazasını sağlamıştır. Bugün de bu usule aynen riayet etmektedir. Her hafta, bir araya gelen Akademi âzaları, yukarıda da belirttiğimiz gibi, büyük bir itina ile diksiyonerin tahririyle meşgul olurlar ve kitap tamamlanır tamamlanmaz, onun yeniden tanzimine girişirler. Günümüze kadar böylece devam edegelmiş olan bu iş, bütün tahminler hilâfına, yavaş bir tempo ile ilerler. 1634 yılından 1935 yılına kadar, kamus (diksiyoner) ancak sekiz defa yenilenebilmiştir.

1691 yılında tamamlanan ilk baskısı, Cemiyetin hâmisî Louis XIV'e takdim edildiği zaman, Kral, eseri şu sözlerle kabul etmiştir: «İşte çoktan beri beklenen bir eser. Kabiliyetli birçok kimselerin sayü gayreti neticesinde meydana gelmiş olması dolayısıyla bu eserin çok güzel ve lisan için de çok faydalı olduğuna şüphem yok. Zevkle kabul ettiğim bu kitabı boş vakitlerimde okuyarak ondan faydalanmaya gayret edeceğim.»

Kamusun yeniden düzenlenen ikinci baskısı 1718'de, üçüncüsü 1740'da, dördüncüsü 1762'de, fırtınalarla dolu Fransa İhtilâli Kebirinin geciktirdiği beşincisi 1799'da, altıncısı 1835'de, yedincisi 1878'de ve nihayet sekizincisi 1935'de tamamlanabilmiştir.

Akademi âzaları, haftada bir defa, eski Mazarin sarayı olan Fransa Enstitüsünün ikinci katındaki güzel ve geniş salonlarından birinde toplanırlar. Duvarları nefis Gobelin halıları ile kaplı bulunan bu salonda, insanın gözlerine, en evvel Kardinal de Richelieu'ye ait, Philippe de Champagne'in fırçasından çıkma boy resmî çarpar. Akademinin, ölünceye kadar değişmeyen bir temelli sekreteri vardır. Âzalar arasından seçilen bir direktörün riyasetinde aktedilen toplantıda, bir evvelki celseye ait zabıtlar, gelen dâvetiyeler ve sair evrak okunduktan sonra, esas vazifeleri olan kamusun tahriri işine girişilir. Direktörün, birbirini tâkiben okumağa koyulduğu bir evvelki kamustaki kelimeleri ele alan âzalar, onları büyük bir itina ve dikkatle gözden geçirirler, icabında lüzumlu değişikliklere başvururlar; bir kelime ile onların mukadderatını

tâyn ederler. Sakin bir hava içinde cereyan eden bu husustaki müzakereler son derecede ilgi çekici olur. Yeniden tanzimine girilen Kamusta, kelimelerin pek azı, hiç bir değişikliğe uğramadan, eski hâlelerini muhafaza eder. Onlar hakkında verilen izahatın hemen hepsi değişir. Nadiren de olsa, Kamustan çıkarılan kelimelere de rastlanır. Nihayet, Fransızca lisanına kabulü icap eden, bilhassa tekniğe ve ilme ait kelimeler üzerinde durulur.

Sinesinde pek büyük şöretler barındırmış olan Fransız Akademisine girebilmek hiç de kolay değildir. Molière, komediyen olduğu için, oraya kabul edilmemiştir. Garip olmakla beraber, Balzac, Baudelaire, Verlaine ve daha pek çok büyük edip ve şairler de bu Akademiye intisap edememişlerdir.

Âzalardan biri ölüncü, her Fransız, boşalan yere namzetliğini koyabilir. Temelli sekreter bu hususta yapılan müracaatları arkadaşlarına okur.

İntihap günü yaklaşınca, âzalar, reylerini herhangi bir menfaat karşılığında vermeyeceklerine dair yemin ederler.

Formalite tamamlandıktan sonra, âzalar, intihabını arzu ettikleri kimsenin ismini beyaz bir kâğıt üzerine kaydeder ve odacının uzatığı bir kaba atarlar. Akademiye girebilmek için, orada mevcut bütün âzaların kat'i ekseriyetini elde etmek lâzımdır, ekseriyet elde edilemezse, bu intihap işi dört defa tekrarlanır. Yine de bir netice alınmazsa, birkaç ay tehir edilir.

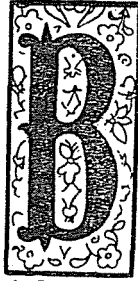
Fransız mareşalleri veya kardinaler müstesna, bir namzedin, ilk intihapta Akademiye girebilmesi nadiren mümkün olabilmektedir. Victor Hugo bile ancak dördüncü müracaatında buraya kabul edilebilmiştir. İlk seferinde, kendisine, kabiliyeti şüpheli bir dram yazarını, ikincisinde, ikinci planda bir tarihçiyi, üçüncüsünde de, vasat derecede bir âlimi tercih etmişlerdir.

Voltaire gibi, tanınmış bir flogozof ve yazar ise, Akademiye girebilmek için oniki sene beklemiştir.

Sosyoloji

İyi bir müslüman İyi bir militandır

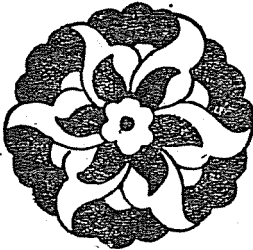
Tahsin ÜNAL
(Tarih Öğretmeni)

ir fikir manzumesinin komünist olup olmadığını izah eden ve herbiri kuyumcu mehengi durumunda olan 15—20 fikir manzumesi varsa bunlardan biri ve başta geleni, dindir. Bir fikir manzumesinde, bir kitap veya makalede, din kötüleniyorsa, dinin lüzumsuzluğundan bahsediliyorsa o fikir manzumesi komünist fikir manzumesidir. Zira komünistler «Allah yoktur, insanlar Allah'larını kendileri yaparlar, kendileri taparlar. Din insanların ve toplumların afyonudur» derler Bu slogan üzerinde uzun uzun serh ve izahlara girişirler.

Asırlar boyunca dinsiz insan olmuştur, fakat dinsiz millet olmamıştır. İnsanlık ve milletler, ister politeist dinler devrinde olsun, ister monoteist dinler devrinde olsun, mutlaka bir Allah'a, bir dine inanmışlardır. Bir Allah'a, bir dine inanmak insanların yaratılışında ve ruhunda vardır. İnsan Allah'a inanıp, ondan korktuğu, onu sevdiği, ona yaklaştığı nisbette insan olmuş, ondan korkmadığı, ondan uzaklaştığı, onu inkâr ettiği nisbette hayvanlaşmış ve barbarlaşmıştır. Allahı tanımakda kalbi bir huzur, insani bir saadet vardır.

İzahı zor bir düşünüş tarzıdır: Acaba insan veya cemiyet, Allahı tanımayıp inkâr edince, daha mı dinamik, daha mı uyanık, daha mı bilgili ve kültürlü oluyor?.. Daha iyi bir mühendis, daha iyi bir doktor, daha iyi kumandan, öğretmen ve daha iyi bir devlet adamı mı oluyor?.. Bunun iyi ve faydalı olan tarafı neresidir?.. Din neden cemiyetin afyonu olup onu uyutsun. Böyle düşünmek 7000 senelik tarihi inkâr etmek, hiç değilse bilmemektir. Dine inanmak, iyi bir doktor, avukat, kumandan, öğretmen iyi bir devlet adamı olma manasına mani değildir. Hattâ o iman ile daha iyi olur. İnsan hem iyi bir müslüman, hem iyi bir militan, hem iyi bir diplomat olabilir. Tarih bunun misalleri ile doludur. Yıldırım, Fatih, Y. Selim iyi bir müslüman, iyi bir militan iyi bir devlet adamı değiller miydi. İbni Sina, İbni Rüşd, İbni Haldun iyi bir müslüman, iyi bir bilgin değiller miydi...

Diğer dinleri bir tarafa bırakalım. Bu tarz düşünce, İslâm dini için kat'iyen söylene-
mez. «Savaşınız. Size savaş farz kılındı. Zira sa-
vaşta hayat vardır. Vasıta ve silâh hazırlayıp, sa-
vaşa hazır olunuz. İslâmları savaşa teşvik ediniz.
Dünyayı tercih ediyorsanız savaşınız. Savaş sizden
kaldırılmaz» (Bakara S.A.: 216, 344, 346, Ali İm-
ran S.A.: 146, 148, 152, 156, 158, 194, 200. Nisa
S.A.: 69, 71, 72, 74, 75. İnfal S. A.: 61, 65, 66, 67.
Tövbe S.A.: 13, 17, 18, 23 ve diğerleri). (İlmi
Çin'de dahi olsa arayınız. Beşikten mezara kadar
ilim öğreniniz. Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyanız için
çalışınız» diyen ve bizi savaşa, hayat mücadelesi
için çalışmaya, ilim öğrenmeye teşvik eden, bize
pasif olmayı değil, dinamik olmayı öğütleyen İslâm
dini, nasıl olur da «Cemiyetin uyusturucu af-
yonu olur.» XVIII nci asırdan sonra Osmanlı Türk
Cemiyetine ve İslâm âlemine bir uyusukluk, tem-
bellik arız olmuş, gerilemişse bu İslâm dininden de-
ğil, içeride, çalışmayı, mücadeleyi, ilmi terket-
miş olan cemiyetten, dışarıda bizi sömürmek iste-
yen düşman devletlerin telkinlerinden gelmiştir.

Allaha ve dine bağlılık çökmeseydi, ekonomik
ve sosyal çöküntü olmayacaktı. Dini çöküntü, eko-
nomik ve sosyal çöküntüye yol açmıştır. Dini ve
ilâhî fikirler o dine inanan cemiyetle beraber tekâmül
ederler. İslâm dini, bazı istisnalarile bera-
ber, 630'dan 1600 tarihine kadar, bin sene, önce
Emevîler ve Abasîler devrinde, sonra Selçuklular
ve Osmanlılar zamanında bir fetih ve dinamizm
doktrini olduğu gibi İslâm ve Türk medeniyetleri-
nin yaratılmasında da bir ilerici ruh ve düşünce
düzeni olmuştur. Asırlarca bir dinamizm doktrini
ve daima ileri atılan gerçek bir devrimci fikir

manzumesi olan İslâm dini, nasıl olurda bugün
toplumun tekâmülüne ve ilerici fikirlerine köstek
olur?. Dinin bir dinamizm doktrini, ilerici ve dev-
rimci bir fikir manzumesi olduğuna, 1100 den 1600
e kadar ve daha sonra, Avrupa tarihinde de gör-
mek mümkündür.

Dini, cemiyetin uyusturucu afyonu yapanlar
önce sömürgeci kapitalist emperyalistler ol-
muştur. Bunlar müstemlekelerini ellerinde tut-
mak, menfaatlerini devam ettirmek için misyoner-
lerini, kolej adındaki okullarını, entellijan servisle-
rini müstemleke memlekette kendilerine yaklaşan
grupları, sinsice harekete geçirmişler ve hele İslâm
âleminde, dinin «Tevekkül», kader bir lokma
ve bir hırka, şu ölümlü dünya. Beyde ölecek paşa-
da, fakirde ölecek zenginde v.s. gibi» tutmuşlar ve
muvaffak ta olmuşlardır.

Bugün de aynı oyunu, daha kötü bir şekilde
komünistler oynamak istiyorlar. Allahı ve dini inkâr
ederek inançlarda, dolayısıyla ekonomik ve sos-
yal münasebetlerde bir çöküntü meydana getire-
rek, komünizme zemin hazırlamaya çalışıyorlar.
Zira dinsiz ve fakir çevreler, komünizmin kolayca
yayılacağı en iyi çevrelerdir.

Bütün bunlardan şöyle neticeye varmak
mümkündür. Din, müsbet düşünen ve müsbet
eğitim yapan bilgiler, doğruyu görebilen önder-
ler elinde, bir afyon değil itici ve ilerici bir güç
kaynağı, reformist bir ideal, esaretten kurtuluşlar-
da bir savaş ruhudur. Milli mücadelenin binlerce
şehidi, vatanı emperyalist kapitalistlerden kurtar-
mak için savaşırken, ölümü ağızlarındaki tekbir ile
karşılımlardır. Milli mücadele vatan adına yapılmadan önce, din adına yapılmıştır.

MÜNACÂT

Dostlarımla yanında, dostlarımdan ırağım

Nedir Allahım bu sır, nedir Allahım bu sır!..

İçimden gelen sesle her an haykıracağım:

Çok sustun, yeter, haykır, çok sustun, yeter, haykır..

Ruhuma inen kırbaç, koparıp gitti onu

Haykıracak bir nefes bırakmadı fakire.

Belki gelmiştir diye gafil uykunun sonu

Bir his geldi hakire, bir his geldi hakire..

İstiyordum inandım ilhamla gelen sese

Lâkin herkes uyuyor, yine herkes uykuda..

Ne olurdu Allahım! küfür arza gelmese..

Tüm mü'minler kuytuda, tüm mü'minler kuytuda..

Yetmez miydi Allahım! çektiğimiz işkence

Görünmüyor ufukta bir kurtuluş güneşi..

Ya göster şu güneşi, ya da kabzet erkence!

Bir varoluş güneşi, bir varoluş güneşi..

Abdülkadir SEZGİN

İktisat

İslâm'da fiat tahdidi mes'elesi

Süleyman KARAGÜLLE
(Yüksek Mühendis)

osyalistler, fiatta maliyeti esas alır ve maliyetten üstün satışları ahlâksızlıkla tavsif ederler. Bunun için ya ticareti hiç kabul etmezler veya kâr haddini tayin ederler. Azami kâr haddi korurlar. Asgari bir ücret tayin ederler. Yevmiyeli personelin azami me-saisini, çalışma saatlerini tahdit ederler.

İslâmiyette, kâr haddi yoktur. Malın fiatı tah-dit edilmemiştir. Asgari ücret kaydı olmadığı gibi azami mesai saatleri veya mecburi tatil saat ve gün-leri mevcut değildir. Bunların şerî delillerini daha aşağıda, bilâhare arz edeceğim. Daha evvel fiat tahdidi üzerinde ekonomik mütalâa etmek istiyorum.

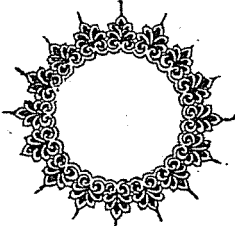
1 — Eğer yeryüzünde ilk maddeler sonsuz ve aynı emekle her zaman aynı mal istihsal edilmiş olsaydı o takdirde fiatların maliyetle hesabı düşünülebilirdi. Hal böyle olmayıp yeryüzü mahdut olup hiç bir yer diğerine benzememektedir. Kiminde çok az bir emekle pek fazla mahsül elde edilebildiği halde kiminde büyük emekler çok az bir verim vermektedir. Malların fiatları maliyetle tesbit edildiği takdirde:

a) Ucuza mal edilen ama ham maddesi az olan hemen satılır ve biterdi. Sonra o mala ihtiyaç çok fazla da olsa bulunmazdı. Buna mukabil ham maddesi çok olup emeği fazla olan mallar, piyasaya yüksek fiatla arz edilir, yığılırdı. Alıcısı bulunmazdı.

b) Fiatın maliyetle tesbit edildiği memleketlerde, insanlar az emekle çok mal elde etmekle uğraşmaz, kolayına geldiği şekilde çok emek sarfiyle az mal elde etmekle yetinirler. Çünkü onlar para kazanmış olmyacaklardır.

c) Fiatı maliyetle tesbit ettiğimiz takdirde herkes emeğini en verimli sahalarda yatırmıyacak en yakın ve en kolay yerleri tercih edeceklerdir. Bu suretle memleketin çok daha verimli yerleri ve sahalarda büyük yatırımlar olacaktır.

d) Fiat maliyetle takarrur edince herkes kolay işleri tercih edecek, yeraltında maden kömürlerinin istihsali ile kimse uğraşmıyacaktır.

c) Fıatın maliyetle tesbit edilmesi halinde en mühim nokta aynı cins malın çeşitli fiyatları olacaktır. Az emekle istihsal yapanların malları ucuza satılacak, çok emek sarfiyle istihsal yapanların malları pahalı satılacaktır. Yani iyi çalışmış olmaları daha kârlı olacaklardır. Bunun satışı nasıl tanzim edilecek. Pahalısını kimē, ucuzunu kime vereceğiz?

2 — Eğer yeryüzünde insanların ihtiyaçları aynı mallara aynı olsaydı maliyet üzerinde bir fiyat düşünülebilirdik. Hal böyle olmayıp her insanın ihtiyacı başka başkadır. İhtiyaç dereceleri de farklıdır. Kiminin boyu uzun, kimi hastadır. Kimi gençtir, kimi ihtiyardır. Bunların yaşadıkları muhit ve şartlar farklıdır. İhtiyaçları da aynı şekilde farklıdır ve ihtiyaç şiddetleri de değişiktir. İnsanın suya, içmek için yıkanmak için ve bahçesini sulamak için ihtiyacı vardır. Fakat ihtiyaç dereceleri farklıdır.

a) Fıat maliyetle tesbit edildiği takdirde parası olanlar ucuza lüzumsuz malları alıp gelişi güzel sarf edecekler, öbür taraftan ona çok şiddetle muhtaç olanlar ağıltan, susuzluktan ölürlər.

b) Fıat maliyeti tesbit edilen yerlerde eğer pahalıya mal ediliyorsa onu kimse almayacak, ucuza da satılamayacağından yığılıp kalacak, çürüyecek, bozulacak ve atılacak demektir. Bu ise malı ucuza satmayıp hiçe satmak olacaktır. İşçilerin emeklerini yok pahasına çürütmektedir.

c) Mallar, maliyette değeri lenince insanlar, bazı malları ucuza bulmuş olacaklardır. Malları hor kullanacak lüzumsuz yerde israf yapacaklardır. Meselâ buğdayın maliyeti arpadan ucuz olabilir. Çünkü arpa Erzurumda verimsiz yerde ekilmiştir. Buğday Adana'da mûmbit topraklarda ekilmiştir. Buğdayı daha ucuz bulan vatan-daş hayvana arpa alıp yedirmeyecek, buğdayı yedirecek, sonra insanlar, arpa yemek mecburiyetinde kalacaktır.

d) Maliyetin fiyatla tesbiti halinde karşılaşılan en mühim zorluk müstehlikin ihtiyacını müstahsile bildirememesidir. Bunun neticesinde müstahsil lüzumsuz malları imal etmekte ve lüzumlu malları

da yapamamaktadır.

3 — Hasılı, fıat maliyetle tesbit edilince:

a) Mahdut malların muhtaçlara paylaştırılması problemleri çözülemiyor ve anarşi doğuyor, istikrar kayboluyor.

b) Hangi malara ne derece ihtiyaç olduğu bilinmiyor ve lüzumsuz istihsal oluyor, bir çok mallar heder ediliyor.

c) Müstahsil en çok ve en iyi mal istihsal gayretinde bulunmuyor. Gelişme ve ilerleme duruyor.

d) Müstehlik en az maldan en çok faydalanmağı düşünmüyor, mallar heder oluyor.

Sosyalizma bu problemi görmek istemiyor. Bu noktaları kapalı geçiriyor. Yalnız komünizma fert mülkiyetini kaldırarak devleti milletin bir babası halinde bu problemleri halletmek istiyorsa da bunun Rusya'da tatbiki netice vermemiştir. Mevzuumuzun dışına çıkmamak için bu hususu başka yazıya bırakıyorum.

4 — Fıatları serbest bırakınca yukarıda karşılaştığımız problemlerin hepsi en iyi bir şekilde halledilmiş olacaktır.

Fıatlar serbest bırakılınca,

a) Ucuza mal edilse bile mahdut malların fiyatları yüksek olacağı için o malları onlara en çok muhtaç olanlar alacak ve iktisatlı kullanacaklardır ve bu suretle az mallar da cemiyete yetmiş olacaktır.

b) Fıatlar serbest olunca pahalı mal edilmiş olanlar ucuza satılacağından alıcıları bulunacak ve fazla mal yığılıp kalmıyacaktır.

c) Fıatlar serbest olunca herkes az emekle çok mal elde etmeye uğraşacak ve bu suretle istihsal artacak ve refah doğacaktır. Emekler en verimli sahalarda yatırılacak ve en çok lüzumlu mallar istihsal edilecektir. Bu suretle hem emekler, hem mallar en iyi şekillerde değerlendirilmiş olacaktır.

d) Fıatlar serbest olunca herkes kafasını çalıştırarak ve yeni icat ve keşiflerle daha sağlam ve ucuz mal istihsalıyla uğraşacaktır. Tehlikeli ve rizikolu işler daha çok kârlı olacağından oralarda yatırımlar olacaktır.

c) Fıatlar serbest olunca ucuza mal edenler emeklerini daha çok değerlendirmiş pahalıya mal eden-

ler ise emeklerini daha az değerlendirmiş olarak piyasaya aynı fiyatla arz edecekler. Bu suretle aynı malın fiyatı bir olacak veya birbirine yakın olacak, alıcılara taksimi kolaylaşacaktır.

5 — Fıatlar serbest olunca mallar herkese ihtiyacı kadar ve ihtiyacı nisbetinde varır.

a) Az mallar pahalı olacağından herkes o malları mümkün olduğu kadar az kullanacak ve diğerlerini de bırakacaktır. Çok olan mallar maliyeti ne olursa olsun ucuz olacağından herkes o malları kullanmağı çalışacak ve mallar birikmeden kullanılacaktır.

b) Buğdayın fiyatı maliyeti ne olursa olsun arpadan daha pahalı olacağından herkes hayvana buğday değil, arpayı yedirecek ve buğday insanlara kalacaktır.

c) Malların fiyatları serbest olunca cemiyetin ihtiyacı olan mallar kârlı mallardır. Gelecek sene müstahsiller, bu malları istihsal edeceklerdir. Mal çoğalınca ucuzlayacaktır.

d) Ucuz olan mallar bir defa istihsal edilince maliyeti ne olursa olsun satılacaktır. Ancak bu malların istihsal edilmesinin kârsız olduğunu gören müstahsiller gelecek sene istihsalden vaz geçecekler ve bu suretle mallar azalacak ve dolayısıyla gelecek sene zarar etmiş olanlar bu sene kâr etmek suretiyle telâfi edeceklerdir. Bu sayede müstehliklerle müstahsil arasında anlaşma vuku bulmuş olacak. Mallar piyasada lüzumu kadar istihsal edilecek ne artacak ne de azalacaktır.

6 — Hasılı fiyatların serbest bırakılması ile:

a) Mahdut mallar en çok muhtaç olanlara paylaştırılmış olacaktır.

b) Arz ve talep arasında denge kurulacak lüzumlu malar lüzumu kadar istihsal edilecektir.

c) Emek ve sermaye yatırımları en çok muhtaç olunan malara ve en iyi yerlerde ve en çok mahsul alacak şekilde yatırılıyor.

d) Mallar, en çok faydalanılacak yerlerde ve en az kullanılmak suretiyle harcanyor.

Görülüyor ki fıat serbestisi Allah'ın insanlara bahsettiği en büyük nimet oluyor. Fıat serbestisi olmayınca cemiyetin iktisadî niza-

mi alt üst oluyor.

Faizli nizamda büyük sermayedarlar teşekkül eder, fiat halkın elinden çıkıp tröst ve kartellerin arzularına râm olur. Ve yukarıda saydığımız faydaları yapamaz olur. Avrupa'daki bu buhranlar komünizmi doğurdu. Sebep faiz idi. Faizi kaldıracaklarına fiatı kaldırmak yeni buhranlara yol açar ve açmıştır. Kurtuluş faizi kaldırmakla mümkündür. Ancak mevzuumuzun dışına çıkmamak için o mevzuda da burada bahsetmiyeceğim.

İktisat ilminin diliyle fiatların tahdidini arz ve talep kanununu bozar ve cemiyetin iktisadî nizamı bozulur. Fiatların tahdidini daima o nizamı yıkmıştır.

Fiatların tahdidini ne kadar zararlı ise işçi ücretlerinin kayıtlanması da aynı şekilde zararlıdır. Buna bir misal vermekle yetineceğim.

Bir müteşebbisin bir milyon lira parası olsa, memlekette de 200 işçi issiz olsa, şimdi bu müteşebbis iki yoldan birini takip edebilir.

a) 100 akeleyi çalıştırır, 20 şer lira feymiye verir ve bir apartman yapar.

b) 200 akeleyi çalıştırır 10'ar lira yeymiye verir ve iki apartman meydana getirir.

Şimdi sosyalistlere sorarım, hangisi daha kârlı?

İkinci halde az ücretle çalışma halinde müteşebbis kâr etmiştir. Bir apartman yerine iki apartman yapılmıştır.

Acaba memleket zarar mı etmiştir? Asla, çünkü memlekette bir apartman daha artmış, birkaç aile bu sayede geçekondudan apartman dairesine geçme imkânını bulmuştur. Halk kâr etmiştir.

İşçiler de kâr etmiştir. Çünkü yarısı aç kalıp diğer yarısının müreffeh bir şekilde geçinmesi her halde içtimaf âdalete uygun değildir.

Memlekette yapılan evlerin hepsi hâlk için yapılmaktadır. Evler arttıkça kiralar ucuzhyacak ve bütün işçilerin bu evlerde oturmaları imkân dairesine girer.

İslâmiyette fiat tahdidini yoktur, demiştim. Haklı olarak bunun delilini benden istemişlerdir.

İslâmiyette dört delil mevcuttur. Kur'an, Hadis, İcda ve Kıyas. Bu

delillerle dâvamıza delil arıyalım.

1 — Asıl olan fiatların kayıtsızlığıdır. Binaenaleyh delili, tahdit vardır diyenlerin getirmesi icap eder. Yoktur diyenlere böyle bir sey düşmez.

2 — Kur'anda; «Ey imân edenler, mallarınızı, aranızda sizden rıza ile meydana gelen ticaret dışında butlan ile yemeyin» (4/29) denmektedir. Demek ki, rıza dışında devlet baskısı ile yapılan alışverişler bâtildir. Yenmemesi icap eder, haramdır. Herhangi bir tereddüte meydan vermemek için (an teradın = rıza ile) dememiş de; (an teradın minküm = sizden rıza ile) demiştir. Yani devletin veya kanunun rızası değil, sizin rızanız mühimdir, demektedir.

Sadece mallarınız demeyip (emvateküm beyneküm mallarınız aranızda) demek suretiyle de bu serbestliğin iç piyasa ile alâkalı olduğunu gösterir. Yani İslâmiyette dış ticarete devlet müdahalesi esastır.

3 — Akitlerde rıza şarttır. Cebir veya hile akdi iptal eder. Bundan dolayıdır ki maliyeti yanlış olarak bildiren satıcıya karşı alıcının dâva hakkı vardır.

4 — Kâr haddi üzerinde herhangi bir icma takarrur etmemiştir. Kâr haddi üzerinde bir beyan yoktur. Demek oluyor ki kâr haddinin serbestliğinde fi'li

icma vardır.

5 — Hz. Muhammed:

«Satılacak şeyleri pazara indirilinceye kadar yolda karşılamayın» buyurmuştur.

Buhari — Müslim

«Biri bir kıza talip olursa başkası araya girmesin biri bir mala müşteri olursa araya girmesin» demişlerdir.

6 — Adetlerde kıyas olamaz. Kıyasla olsa, olsa örfe uyulur denebilir. Halbuki mevridi nasda kıyasa mesağ yoktur. İslâmiyette fazla kâr değil, faiz haram edilmiştir.

7 — Hiçbir müctehit, kâr haddi hakkında bir mütalââ serdetmemiştir.

8 — Lonca ve ahilerdeki narh ve fiatlar bir topluluğun siyaset icabı aldığı kararlar olup İslâmiyet bakımından bir mesnedi yoktur. Olsa olsa cemiyetten ihraç kayıtları mevzubahis olabilir.

9 — Devletin iktisadî hayata müdahale etmemesi asıldır. Devlet ancak zarurî hallerde iktisadî hayatı tanzim eder. Bu da harp, yangın, kıtlık gibi fevkalâde haller için mevzubahis olur ve geçicidir. Normal halin avdetiyle müdahale de kalkar Nitekim Türkiye'de Milli Korunma Kayıtları zamanla kaldırılmıştır.

(Gurbet'ten)

TEBRİK

Okuyucu Mü'min kardeşlerimizin ve ehl-i İslâmın mübarek KURBAN BAYRAMLARINI tebrik eder; daima mütefrik ve muzaffer olmalarını yüce Rab-bimizden niyaz ederiz.

İSLAM MEDENİYETİ

İslâm Ülkeleri Coğrafyası

Batı Afrika'daki İslâm devletleri (★)

Yazan :
G. Neville BAGOT

Tercüme :
Süleyman TULUCU
(Denizli İmam-Hatip Okulu
Öğretmeni)

ayret vericidir ki Müslüman dünyası, Batı Afrika'daki müslümanlar hakkında pek az şey ıdır. Doğu veya Orta Doğudaki müslüman memleketler, dünya basınında lâıyk oldukları hisseyi elde ederler. Fakat Batı Afrika'daki müslüman devletler, nadiren «müslüman devletler» tabiri ile zikredilirler.

Senegal, Guinea ve Mali devletlerindeki karışık nüfus, hemen hemen 11 milyondur. Alphone Gouilly'e (2) göre müslümanlar, nüfusun 7,5 milyonundan biraz daha fazla bir yekununu teşkil ederler. Diğer bir tabirle müslüman nüfus Senegal'de % 85, Guinea'da % 80, Mali'de % 65—70 nisbetinde bulunmaktadır. Bu devletlerdeki müslümanların durumu hakkında her hangi bir takdirde bulunabilmek için istatistiklerin teferruatına girişmek lüzumu hasıl olacaktır.

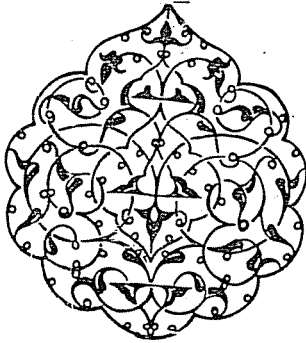
SENEGAL

COĞRAFI DURUMU:

Senegal, Afrika'daki pek gelişmiş müslüman devletlerden biridir. «Senegal» ismi, menşe olarak bir nehrin ağzında bulunan ve «Senegan» diye isimlendirilen bir şehirden gelmektedir. Senegal'deki başlıca etnik (sosyalist) guruplar şunlardır: Wolof'lar, Peul'ler, Sere, Tukuler'ler, Diola, Malinke, Sarakile ve Mağribiler (Moors). Wolof ve Pondare başlıca iki yerli dildir. 25 milyar Fransız Afrikası frankına baliğ olan ve memleketin topyekün ihracaatının % 85'ini temin eden fıstık ziraatında Sere'lerin ileri bir durumda olmalarına karşılık asıl etnik gurubu teşkil eden müslüman Wolof'lar da sanatkârlar olarak önemli bir rol oynarlar. Başşehir. 360.000 nüfuslu Dakar'dır. Senegal ise 1.054 mil uzunluğunda önemli bir nehirdir.

İSLAMİ ÖĞRETİM:

3.000.000 nüfusun dışında, sadece 126.000 müslüman talebe (bu

★ Makalenin aslı için bk. G. Neville BAGOT, The Muslim States of West Africa, The Islamic Review, vol. 52, No, 12 p. 17—19, England 1964.

(2) Alphone Gouilly, L'Islam dans l'Afrique Occidentale, Paris 1952.

(3) Tercümesini yaptığımız İngilizce metinde yanlışlıkla «Daolack» şeklinde çıkmıştır. (Mü-tercim).

miktarın 40.000 i kızdır) 1961 yılında ilkokullara ve 8.536 talebe de ortaokullara devam etmiştir. Bu üzücü rakamlar, müslümanların sayıca ekseriyet teşkil ettiği dünyanın diğer kısımlarındaki vahim durumlar nazarı dikkate alındığında, hiçte şaşırıcı değildir. Bununla beraber Senegal Hükümetinde neşredilen 4 Nisan 1961 tarihli Le Senegal en marche (: Senegal ilerlemekte) başlıklı bir yazıyı zikretmek cesaret verici olacaktır. Orada: «Hükümetin hali hazırda zihnini meşgul eden şeylerden biri de, kültür ve öğretimin alâkadar olduğu konuların, İslâmî kültür ve İslâmî bilgi açısından değerlendirilmesidir» denmektedir.

Fransız işgali esnasında, müslümanları hıristiyan yapmak için Katolik misyonerler tarafından iyi organize edilmiş faaliyetlere rağmen, İslâmiyetin rağbet kazandığına dair belirtiler her yerde kendini göstermiştir. Arapça şimdi Dakar St. Louis, Thies ve Kaolack' (3) daki liselerde öğretilmektedir. 1960 ve 1961 de 1.696 talebeden 634 ü İslâmî Tetkikler Enstitüsü'ne devam ediyordular.

14. Asırda Mali hakimiyeti, ilk önce Şarkî Senegal'de kendini gösterdi. Peul'ler, son iki asırda Batı Afrika'da İslâmiyeti baştanbaşa yayma hususunda çok büyük muvaffakiyet gösterdiler. Fakat onlar, Senegal Valley (Senegal Vadisi) de Tukuler'ler tarafından mağlup edildiler.

SENEGAL'E İSLÂM'IN GELİŞ TARİHİ:

Senegal hakkında en eski izahat, miladî 10. asırda Ghana'yı ziyaret eden İbn Havkal tarafından verilmiştir. Bu çağda Senegal'in daha aşağısında bulunan Teckroure krallığı, Ghana'ya bağlı idi. İddia olunmuştur ki, meşhur «Almoravide» tarikati, aslında Abdulah İbn Yasin tarafından Senegal'e ait bir adada kurulmuştu. Daha sonraları Almoravide tarikati mensupları, Senegallileri Ghana'nın hakimiyetinden kurtardılar.

1854 ve 1865 yıllarında Mağribiler, aşağı Senegal'e hakim oldular. Fakat kuvvetli olmayı arzu eden çeşitli etnik gruplar arasındaki dahilli düşmanlık, memleket içindeki güvenliği ziyadesiyle zayıflatmıştı. Fransızlar çabucak bu durumdan faydalandılar ve generalleri Faidherbe, büyük müslüman hükümdar Hacı Omar Tell'in mağlubiyetinden sonra, memleketi zaptetti. Senegal'deki Fransız idaresi, Cezayir'de olduğu gibi aynı şekiller arz ediyordu. Fransızlar Ticauî mezhebini desteklediler ve memleketin son iştilasında müslüman Marabout'ları kullandılar. (Marabout, Kuzey Afrika'daki münzevilere verilen isimdir.) Memleketin daha sonraki tarihi gösteriyor ki, İngilizler ve Fransızlar aşırı müstemlekecilik gayesi ile memleketin insan gücünü oldukça istismar etmişlerdir. Bu devletler, iki dünya harbi (Birinci ve İkinci Dünya Harbi) esnasında, kendi müstemleke memleketlerinden odularına takviye olmak üzere çok sayıda asker almak zorunda kalmıştı ve bilhassa Fransızlar, bu müstemleke askerleriyle, o zamanki memleketlerinin çeşitli kesimlerinde zuhur eden isyan hareketlerini bastırılmışlardı.

İKTİDAR DEĞİŞİKLİĞİ:

1947 de Fransızlar, Madagaskar'da Senegal'li

taburları kullanıyorlardı. Fakat meşhur Fransız sosyalisti Maitre Lamine Gueye, bu duruma sert bir şekilde itiraz etti ve bu vakitler o, Dakar'ın belediye reisi ve ayrıca daha önceleri Fransız Meclisine mebus seçilmiş tecrübeli bir politikacı idi. Neticede Fransız Hükümeti, Lamine Gueye'nin, Fransız Meclisine seçilmemesi için her türlü tedbiri hazırladı ve Fransızlar öyle kurnazca davrandılar ki, Marabout'lar, şimdiki Senegal'in Başkanı olan meşhur Katolik şair Leopold Sedar Senghor'u desteklemek zorunda kaldılar.

Ocak 1959 da Senegal, 1960 yılı Haziran'ında Fransa'ya karşı istiklâlini ilân eden Mali Federasyonunu kurmak için Garbî Sudan ile birleşti. Fakat bu birleşme sadece iki ay sürdü. Ağustosta Senegal Federasyondan geri çekildi ve Eylülde Başkan Senghor'un yardımı ile istiklâlini ilân etti. İki gün sonra Mamadou Dia Başvekilliğe getirildi. 28 Eylül 1960 ta Senegal, İBleşmiş Milletler üyeliğine kabul edildi.

M amadou Dia «Senegal'e ait Sosyalizm» (Senegalese Socialism) in müdafi oldu. O inanıyordu ki Senegal, Afrika'nın tamamlayıcı bir unsuru idi. Ve bundan dolayı bu devlet kendisini, Afrikadaki politika ile aynı seviyeye getirmeli idi. Diğer bir sosyalist Mösyü Jean Rous isimli bir Fransız'dı. Bu adam, Başkan Senghor'un siyasî müşaviri idi ve istiklâlini elde etmek isteyen müslüman devletlerin mücadelelerinde, onlar için faal bir destek oldu.

1962 yılı sonunda, Meclis sözcüsü Maitre Lamine uGueye ile Başbakan Mamadou Dia arasında ciddi anlaşmazlıklar başgösterdi. Bu fikir ihtilâfinin sonucunda Mayıs 1963 te Mamadou Dia'nın tevkiif edilmesine, üstelik dört bakanının da 20 yıl hepsine karar verildi. Lamine Gueye, Partinin başkanlığını yapan Başkan Leopold Senghor tarafından, yeniden kurulan Hükümet Partisinin (UPS) siyasî işler kısmına Başkan olarak tayin edildi. Hükümetin kurulması ile Mali ve Dakar arasındaki yakınlıklar bir hayli gelişti. Fakat Mali ile birleşmenin taraftarı olan aşırı Milliyetçi Parti (PAI), birçok medenî haklardan mahrum edildi. Dış işleri görevinde bulunan Mr. Droudou Thiam beklî de memlekette en mühim ikinci şahsiyettir.

SENEGAL'DE MÜRİTLİK (MOURİDİSM):

L'Afrique et Asie (No. 46, 1959) adlı dergide Mösyö Abel Bourlon, Mürit Kardeşliği veya tarikati hakkında yeni bir araştırma ile tafsilâtli bir şekilde bilgi veriyor ki, bu tarikatın doktrin olarak esasları, 1886 da Touba Senegal'de bir Toucouleur (4) olan derviş (marabout) Amadou M'Backe tarafından Senegal'de tesis edilmişti.

Şeyh (Şeykh) Sidi Sidiye'nin bir talebesi olan o, esas olarak «hür irade» doktrinini benimseyen Kaderiyye (Qadariyyah) ekolünün görüşlerini takip etti. O, bilhassa Wolof halkının zihniyetine uygun

(4) Toucouleur, Foulbe'lerin, Mağribilerle veya zencilerle ırkça karışmasından meydana gelen Senegal veya Guinea halkına verilen isimdir. Bk. Petit Larousse, p. 1740, Paris 1965. (Mütercim)

gelen bir doktrini geliştirdi ve bu doktrinle o, şakirdlerine ilâhî kurtuluşu sağlayacak olan ibadet için el eşini ikame etmiştir.

Aber Bourlan ifade ediyor ki, bunların ibadet için yaptıkları el işi İslâm'da ve Zenci Afrika'da takbihle ve şüphe ile karşılanmıştır. Müritliğin mensupları körü körüne dervişlerine inanırlar. Şimdiki (1959 da) derviş, Başhalife Falilou M' Backe'dir. 1959 da Mürit tarikatının 400.000 taraftarı vardı. Bu taraftarlardan 200.000 i, 1912 de son Mürit dervişinin sürgünden dönmesini tes'it etmek maksadiyle yapılan Magalor Bayramında her sene hazır bulunurlar.

Müritler, Senegal ekonomisinin belkemiğini teşkil eden fıstık tarımına bilfiil iştirak etmekle büyük bir refah içindedirler. Söylentiye göre dervişlerin taraftarları, her sene 1 milyon Fransız Afrika'sı frankı kazanırlar. Yukarıda açıklandığı üzere, onların reyleri, meşhur sosyalist Maitre Lamine Gueye'nin aleyhine, Katolik şair politikacı Leopold Senghor'u başa getirmek için Fransız Hükümeti tarafından elde edilmeğe çalışılmıştır.

1952 de eski Halife'nin oğlu şeyh M'Backe, başta bulunan halifeye muhafazetinde bulundu ve Eyalet Meclisi seçimlerinde, Fransız sosyalist adaylarını destekledi.

GUINEA

Evelce Fransız idaresinde olan Guinea, Fransız halk ile yapılan eski ittifaktan kendisini çekerek 1958 Eylülde istiklâlini elde etti. Guinea, bu müsbet teşebbüsü yapan tek Batı Afrika memleketi idi. Diğer memleketler, daha yavaş bir faaliyet ile 1960 ta istiklâllerini elde ettiler. Kısa bir müddet sonra hiddetlenen Başkan de aGulle, Guinea'nın Fransa'nın ekonomik yardımından mahrum etti. Bununla beraber Guinea'nın siyasi lideri Sekou Toure, bir hayli meşhur oldu. Guinea Batı Afrika'da bulunmaktadır ve bu devlet halka Portekiz'e bağlı olan ve onun tarafından idare edilen kuzeydeki kısım Senegal arasında yer alır. Guinea, güneydoğuda Fildişi sahili (Ivory Coast) ve Liberya (Liberia), güneyde Sierra Leone ve kuzeybatıda Mali ile müsterek hudutlara sahiptir. Guinea, 245.000 kilometrekarelik bir sahayı ihtiva eder. Nüfusu 2.700.000 olup daha önce zikredildiği gibi bu nüfusun % 80'i müslümandır. Batı Afrika'daki müslümanların sayısı hakkında kesin rakamlar vermek çok zordur. Gouilly ifade ediyor ki, 1934 ve 1945 yılları arasında, bu ülkede müslümanların artışında belirli bir ilerleme kaydedilmiştir ve Katolik misyonerler, bu durumu doğrulamışlardır. İslâmiyetin Afrika'lılara getirdiği en büyük fayda, aralarında yayılmak istenen ırkçılık hareketlerine karşı bir siper teşkil etmesidir. Fakat ırkçılık temayülü hâlâ zihinlerde devam etmektedir. Bununla beraber Arapça öğretimi ve İslâmî tetkikler, devamlı ilerleyiş kaydetmektedir. Guinea, Fransızların yardımından mahrum kalınca, komünist memleketlerden büyük miktarda yardım alınak zorunda kaldı. Bu durumda topyekûn millileşme hareketlerine girişilmesi şartıcı bir şey değildi. Fakat son zamanlarda özel sektör bir kere daha kendi varlığını göstermiştir.

Guinea, bilfiil 2 Ocak 1958 de müstakil oldu ve 23 Kasım 1958 de Ghana'dan Dr. Nkrumah ile Başkan Sekou Toure, Afrika Birleşik Devletleri (United States of Africa) diye bir teşekkül kurmak için faaliyet gösterdiler. Bu teşebbüs, müsterek bir siyaset ve müsterek bir müdafaa organizasyonu ve düzenli bir ekonomik idare tesis etmek gayesi ile yapılmıştı. Ghana, Guinea'ye 10 milyon sterling ödünç verdi. 24 Aralık 1960 ta bu üç devlet (Ghana, Guinea, Mali) kendi müsterek siyasetlerini düzenlemek gayesiyle, Mali Başkanı Modibo Keita ile birlikte Conakry'de toplandılar.

Guinea, Afrika devletlerinden (Cezayir, Ghana, Guinea, Mali, Fas ve Birleşik Arap Cumhuriyeti) Kazablanka gurubuna üye oldu. Yukarıda adı geçen Afrika devletleri 4 Ocak 1961 de Kazablanka'da toplanmışlardı.

BAŞKAN SEKOU TOURE:

Başkan Sekou Toure 1922 de doğmuş ve Conakry'deki Kur'an okulu (Ecole Quranique) nda tahsil görmüşü. İlk önce memleketler Posta Birliğinin başkanı olarak tanındı. 1946 da RDA (5) nin kurucusu üyesi oldu. Bu parti Fransa'daki mürit solcularla sıkı alâkası olan radikal bir grup olarak harekete geçti. Bununla solcularla çok sıkı alâkası olan radika! bir grup olarak harekete geçti. Bununla beraber parti, Fransa ile teşriki mesai yapmağa meyletti ve partinin başkanı M. Houphouet — Boigny, birçok Fransız hükümetlerinde bakan olarak vazife görmüşü.

RDA'nın başkan yardımcısı olan Sekou Toure bu hareketin sol cenahını (Liberal) temsil etti ve 1948 de Fransız komünistlerinin nüfuzu altında olan C.G.T. ile sıkı münasebette bulunan mahallî sendika hareketinin başkanı oldu. 1952 de de bugünkü Guinea'nın hükümet partisi olan Guinea Demokrat Partisinin başkanı oldu.

1956 da C.G.T.A. (Afrika Sendika Hareketi) nin başkanı seçildi. Aynı zamanda Fransız Milli Meclisine mebus ve Conakry belediye başkanlığına seçilmişti. Ayrıca Cezayir, ve diğer Afrika memleketlerine ve sendikacıları destekleyen bir kimse olarak, Afrika'ya müteallih mes'elelerde unutulmaz hizmetlerde bulundu. Onun bu hareketi, de Gaulle'ü, tam bir serbestlik hususunda anlaşma yapmağa zorladı.

Sekou Toure, hür müslüman dünyasında ve Afrika'da tanınmış şahsiyetlerden biridir. Fakat Batı ve Moskova'dan müstakil ve sosyal organizasyon bakımından daha ileri bir şekil arzeden Afrika Marksizminin bir temsilcisi olarak Afrika'nın her tarafında onun tesirleri görülür.

MALİ CUMHURİYETİ

Mali, 4.300.00 nüfusu ile müstakil bir cumhuriyettir. Bu nüfusun % 65 ila % 70'i müslümandır. % 90'ı ise zenci asıllıdır. Mağribiler, Tuareg'ler ve Araplar nüfusun az bir miktarını teşkil ederler.

(5) Aesemblement Lemocratique African (Demokratik Afrika Birliği)

Mali, Sahara (Büyük Sahra) nın güneyinde bulunmaktadır ve batıda Senegal, güneybatıda Guinea, güneyde iflidişi Sahili, güneydoğu'da Yukarı Volta (Upper Volta), doğuda Nijer (Niger) ile ve kuzeyde de Cezayir (Algeria) ve Moritanya (Mauretania) İslâm Cumhuriyeti ile komşudur. Alanı 1.204.000 kilometrekaredir.

Son harpten sonra, RDA (Demokratik Afrika Birliği) Mali'nin başkenti Bamako'da kuruldu. Bu parti, 1915 te doğmuş olan Mr. Modibo Keita ve sol eğilimlilerle, son derece liberal milliyetçi olan Birleşik Sudan'lılar tarafından Mali'de temsil edilen radikal Batı Afrika milliyetçileri gurubu idi. Mr. Modibo, 1953—1956 da Fransız iBrligi Meclisine müsteşar, 1956—1958 de Fransız meclisine mebus, 1958—1960 da Dakar'da Anayasa Meclisine ikinci başkan, 1959—1960 da Mali Federasyonu Başbakanı, 22 Eylül 1960'dan sonra Müdafaa Bakanı, Dışişleri Bakanı ve Mali Başkanı oldu.

Keza Başkan, Başbakanıdır ve hükümet Parlâmentoya karşı sorumludur. Parlâmentonun mebusları her 5 senede bir yeniden seçilirler. Memleket 6 mntakaya taksim edilmiştir ki, her mntakanın kendi valileri ve mahalli meclisleri vardır.

BAŞKAN MODİBO KEİTA:

Afrika'daki önemli şahsiyetlerden biri olan Mr. Modibo, Afrika'nın tarafsızlığını ve birleşmesini kuvvetli bir şekilde destekleyenlerdendir. Mali, Modibo Keita Başbakan iken ve Leopoldt Senghor da Senegal'in Meclis Başkanı iken, Senegal ile bir müddet birleşti. Fakat bu ittifak bölgesel ihtilâflar yüzünden bozuldu.

Daha sonra Mali, Ghana ve Guinea ile yakın ilişkiler kurdu. Hükümetin devamlı olması düşünülüyordu. Modibo, sulhu bir gelişim içerisinde bulunan radikalizme, hakiki bir Afrika milliyetçiliğine ve Fransa'nın hakimiyetine memnuniyet gösteriyordu. Mali, hükümetleri devirmek için ciddi teşebbüslerde bulunan (ki bu teşebbüslerin bazıları başarı ile neticeleniyordu) ve evvelce Fransa tarafından

yönetilen Ekvatorial ve diğer Batı Afrika memleketlerinin bir çoğuna karşı tarafsız kalıyordu.

Bununla beraber Mali Başkanı, Cezayirli milliyetçilerin istiklâl için mücadelelerini sadakatle destekledi. Ve son zamanlarda o Cezayir ve Fas sınırı hususunda, meydana gelen kardeş kavgalarına son vererek bir neticeye varmak için, Fas kralı Hassan ile Başkan Ahmed Ben Bella'yı anlaştırmada faal bir rol oynadı. Başkan Ben Bella, Cezayir'in istiklâl için yaptığı nümâyış günlerinde, bir mütareke imzahyan Başkan Modibo Keita'ya bilhassa müteşekkir kaldı.

TİMBUKTOO:

Ekiden Timbuktoo, Mali'de bir öğrenim yeri idi. Bu şehir miladî 1076 ve 1087 yılları arasında (hicri 5. asırda) Tuareg'ler tarafından kurulmuştu.

Bir zaman için Songhai zencileri Timbuktoo'yu iine alan bir devlet kurdular. Batıda Mandingo kabilesi (Bambara), doğuda Songhai, kuzeyde Tuareg'ler bu devlet içinde yer alıyordular. Mandingo kabilesi, miladî 1336 da İslâm kültürünün tesiri altında kalan şehirler kurdu.

Mali'de Mandingo hükümdarı Mansa Musa ilk camii bu şehirde miladî 1307 de inşa ettirdi. 1327 de, Hac vazifesini ifa etti. (Bak. el—Omari, Maealik el—Absâr (6). İbn Bauta, miladî 1353 te Timbuktoo'yu ziyaret etti.

Miladî 1434 te Tuaregler, Timbuktoo'yu zaptettiler.

Soninkeli bir zenci olan Askia Muhammad, miladî 15. asırda, Berberilerden zalim Sonni Ali'yi mağlup etti. Askia Muhammad'ın 1494 ve 1529 yılları arasındaki saltanatı esnasında Sankora Camii (Sankora Mosque, İslâm dünyasının en kütlür merkezlerinden biri oldu.

(6) Tercümesinin yaptığımız asıl metinde, yanlış olarak «el—Absur» şeklinde çıkmıştır. (Mütercim)

BİR ZAMANLAR

Benim de bir zamanlar, okyanusum var idi!.
Bahtiyardım o anlar, her şey bana yâr idi!.

Sevinçliydi dalgalar, tümsek - tümsek adalar,
Yem-yeşildi sâhiller, bam-başka bahâr idi!..

Gölüm idi denizler, kıt'alar ülkem benim,
Kaplamaştım cihanı, dünya bana dar idi!.

Şahlanırdım, kükrerdim; sığmaz idim bendime,
Yelkenime hız veren imanlı rüzgâr idi!.

Yücelmiştim göklere; başım arşa değdi,
Ayağımın altında, o yalın dağlar idi!.

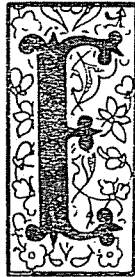
T. Sıtkı BALTACI

San'at

Büyük Türk Mimarı

KOCA SİNAN

Yusuf DOĞANŞAFK

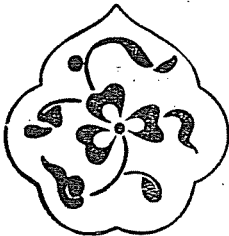

bedi hayata intikalinden bu yana 380 yıl geçti. Asırlardan beri nasırlanan bu topraklar, ve san'ata hasret gözler, Sinan gibi dahi sanatçıyı bir daha görmedi. Onun yaptıkları; Türk neslinin mirası olarak bıraktıkları bugün ve yarın bizim bedii zevkimizin en büyük kaynağı olmakta devam edecektir. Bin bir zevk ve titizlikle süslediği direksiz kubbelerinin yanlarından; büyük ustalık ve ihtişamla semalarımıza yükselttiği minareler, hatimlerin indirildiği medreseler, zafer şarkılarıyla dönecek orduların geçtiği köprüler, bağı yanıkların yudum yudum su içtiği çeşmeler, hanlar, hamamlar, kervansaraylar... Koca bir devrin imzasını tarihe ve ülkesine kazıyandır Koca Sinan.

Fetihde, ilimde, san'atta kısacası bütün bilim dallarında en mahir kişilerin yetiştiği Osmanlı İmparatorluğunun altın devrine rastlar Sinan'ın devri. İlim alanında; İbni Su'ud, İbni Kemal, edebiyatda; Baki, Fuzulî, Nefî, Ruhi gibi Divan şairleri bu devrin 16. yüz yılın ürünleriydi.

Müsbet düşünmek, en iyi en güzeli başarmak, hakkı eşit dağıtmak gibi ideâl fikirler 16. asır Osmanlı İmparatorluğunun temel felsefesi idi. Bu felsefedirki, ferdi ölmezliğe, gönüllerde yaşamaya doğru adım, adım ilerletmiş ve bugün yokluğunu hissettirmiştir. Onun için anıyoruz, anıyoruz çünkü, muhtacız.

Dünya şöhretleri arasında, başı semalarla buseleşen Türk Mimarisinin şahikası Sinan'ın yanında diğer mimarlar onun yanında diz çökmüş tepecikler gibidir. Sinan'ın şöhreti, sihirlili bir kudret gibi bütün dünyayı sarmıştır. Millî san'atkarın millî dahinin sevilmesi, varlığımızın mümtaz bir parçası haline gelmesi onun tanınmasıyla mümkündür. Dünyada eserleriyle isim yapmış olan mimarlar bizim Sinan'ımızla kıyaslanamaz.

Sinan'ın ruhu olgunlaşmış, doğayı realist olarak yaşamıştır. O, içinde yaşadığı toplumun; Türk Irkının bütün vasıflarını kazanmış, yeniçeri ocağında çelik bir iradeye kavuşmuş ve gerçek İslâm felsefesinin dinamizmini sinesinde yaşatmış, toprağımızın renklerini, tarihimizin tablolarını eserlerinde bir araya getirmiştir.

Mikelânj'la Sinan; ikisi de mühim, ikisi de kuvvetle hâkim oldukları realitenin öütün ikazlarından faydalanmasını bilen ve böyle bir realizmden bir hamlede en aşırı mistizme sığramasını bilen dahilerdir. Öyle iken, birinin eserinde asla tatmin bulamayan ve bulamayacağına inanan şüphe, öbürünün eserinde ise muradına ermiş iman barınıyor. Çünkü, biri Senpiyer'in torunu, Sinan ise Mevlânâ'nın mürididir.

«Ben artık bu üç sözden değilim, bütün ömrüm bu üç söz:

Hamdım

Piştım

Yandım.»

diyerek ömrünü hülâse eden Mevlâna Mesnevisiyle Yaradanına ulaşmak için nasıl çırpınıyorsa Sinan da; semalara yükselttiği minareleri, yaptığı köprü ve geçmeleriyle aynı mistizmin abidesini dikmemişmidir? Onun eserlerinde barınan Türk ve İslâm düşüncesi bunun en büyük şahididir.

SINAN HAKKINDA SÖYLENENLER VE HAYATI

Büyük bir mühendis ve mimar olan Sinan hakkında son günlerde Tarih Kurumu tarafından «Sinan'ın Hayatı ve eserleri» isimli, büyük bir araştırma sonucu yayınlanan eser bu konudaki en derli toplu olanıdır.

Sinan'ı anlatan diğer bir eser de 1948 yılında basılan Örnek Mecmuasının özel sayısıdır. Mimar Sinan hakkında en fazla malûmatı veren Evliya Çelebidir. Çelebi, Sinan'ın eserleri karşısında kendini kaybediyor tasavvuf deyimiyle, «Fenaf—is Sinan» oluyor. Evliya Çelebiye göre Sinan 170 yaşında ölmüştür. Çelebi bu yaşa dayanarak her ne kadar birçok eseri Sinan'a maletmiş ise de Tarih Kurumumuzun yayınladığı eserde Sinan vakfiyelerinin tamamı vardır ve kuvvetli bir ihtimalle doğrudur. Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde (Cilt: 1, Sayfa: 314) Mimar Sinan'dan şöyle bahsetmektedir:

«İşte bu mescidlerin kâffesini, Süleyman Han Camiini bina eden mimarî şöretşiar, bennai zilkıtar, mühendisi darılkarar Koca Mimar Sinan Ağa bina etmiştir. İşte bu Koca Mimar Sinan, mecmuu 3600 adede balığ olan han, camii imaret, medrese, darulkurra, darulhadis ve sarayı vüzera ve ayan ve kibar ile Mekke, Medine, Kudüs, Şam, Siğedin, Bender gibi mahalli müteaddidinin kalelerine banî ve mühendis olmuştur. Cismi azizi İstanbul'da Süleymaniye Camii kurbunda, ağa kapısı köşesindeki sebilhanısı cenbinde yekpare mermerden kubbi müdevvereyi aşıyan etmiştir Dari bakaya 170 yaşında rihlet etmiştir. Seri saadetleri önünde olan mermer üzere müzehhep hattı celilelerin cümlesi Kara Hı-sari Hasan Çelebi hattıdır ki, sihri bu kelâm onundur.

Evliya Çelebi, Seyahatnamesinin birinci cildinin 314 üncü sayfasında: «Akıbet endiş mimar Sinan'ı hurredan ve Sultan Süleyman ve Selim'i Han asırlarında Koca Sinan İbni Abdülmennan Ağa'nın ilmi hendeseye tadbıkan bina ettiği mescitler» denilmektedir. Sinan'ın babasının adı Abdülmennandır. «Risalei Tezkeret-ül ebniye» nin manzum kısmında (162 mısra) Sinan'ın devşirmeliği ve yeniçeriliği şu mısralarla anlatılmaktadır:

İriştik hidmeti Osmaniyeye
Hususa Hüsrevi sahib kırane
Şehi âlem Selim bin Beyazid Han
Gaza kılıcı Seyfi âli Osman
Acem Şahu ile ol itti harbi
Kılıcı ile açtı Şark-u garbı
Ann devşirmesiyim ben kemine
Aceb lütfeylemişti ben hezine

Culfıs etti yerine Şeh Süleyman
Ann ahdinde ettim nice hizmet
Olup yeniçeri çektim cefayı
Piyade eyledim nice gazayı

Sâ'i risalenin diğer mısralarında Sinan'ı şöyle anlatır:

**Bu tilmizi habibi piri neccar
Kulun Yusuf bin Abdullah Mimar**

Risalenin mansur kısmında Sinan'ın devşirmeliği ve yeniçeriliği anlatılmaktadır:

«Sultan Selim Han Hazretlerinin zamanı saltanatlarında devşirme gelip şerefi İslâm ve iman ve hizmeti ekâbiri ayan ile müşerref olup merhum ve mağfurinle Sultan Han Gazi devrinde yeniçeri olup» devşirmeliğini ise; «Bu hakir Sultan Selim Han gülistanı saltanatının devşirmesi olup Kayseri Sancağında iptida oğlan devşirmek ol zamanda vâki olmuştur» denilmektedir. Böylece Sinan'ın Kayseri'nin köylerinden Ağrınasda büyüdüğü kesinleşmektedir. Sayın Profesör Âfet İnan, bir incelemesinde şuna şahit olmuştur; Sinan'ın Ağrınas'taki evinin kapısı Erciyeş Dağının karşısındadır. Sinan, her sabah uyandığı bu dağla karşı karşıya gelmektedir. Henüz yetişme çağındaki Sinan'ın şuur altına Erciyeş'in heybeti sinmiştir; Selimiye Camii'nin kubbe profili ile Erciyeş'in profili karşılaştırıldığında birbirinin aynı olduğu ifade edilmektedir.

Cafer Çelebi'nin «Risâle-i Mimariye» isimli eserinde Sinan'ın 100 yıldan fazla yaşadığı belirtilmektedir; «100 yıldan ziyade vâki sermayesi ömrünün ekseriyetinin fisebillillâh gaza ve cihada vermiş» olduğunu söylemektedir. Cafer Çelebi'ye göre Sinan, Ser Mimar (Baş Mimar) olmadan önce 26 yıl savaşlara iştirak etmiş, 52 yılda Ser Mimarlık yapmıştır. Osmanlılar zamanında 30 yaşından sonra kemale eriştiği kabul edildiğinden Sinan'ın 108 yaşında öldüğü anlaşılmaktadır.

MİMAR VE MÜHENDİS SİNAN

Tezkeretül Bünyanda Sinan'dan; «Aynı a'yân-ı mühendis» seçkin mühendislerin gözü şeklinde bahsedilmektedir. Sinan'ın bir vakfiyesinde «Öklid-is il asri vel evan «casrın ve zamanın Öklid'i denilmektedir. (Öklid, eski Yunanlıların en büyük matematikçilerinden biridir. Öklid Milattan 320 yıl önce Mısır Kralı Batlamyos zamanında İskenderi'yede matematik ve fizik dersleri vermiştir.)

16. yüzyılda mimarlık ve mühendislik birbirinden ayırılmaz bir cüz'ü idi. Mühendislik, mimarlığın başlangıcı ve ayrılmaz bir parçası idi. Matematiği iyi bilmeyen resim ve plân yapmasını bilmiyen mimar olamazdı. Bunun için Sinan, önce mühendis sonra mimar olarak vasıflandırılır. Matematiği iyi bildiği için Öklid'e benzetilmektedir. Sinan'ın mühendisliği hakkındaki yeterli malûmatı, Kâğıthane suyunu İstanbul'a nasıl akıttığını anlatan tezkeresinde; «Canib-i kühinden bir hendek kesüp sahraya yayılan suyu aynı ile ol dereye götürüp, bende çeküp ilm—i hendese tarikince tahtalara lüleler takup kaç lüle tahammülü olduğunu bildikten sonra hemen ol kıyas üzre sair derelerin sebze ve neşvü nemasından hendese terkihiyle yazup padişaha bu veçhile beyan ettim.» demek suretiyle mühendis olduğunu kaydetmektedir. Sinan'ın büyük mühendis olduğunu Sainin «Risale-i Tuhfet-il Mimariye» sinde görüyoruz; Sai bu risalesinde Edirne'deki Sultan Selim Camii'nin tasvir ederken: «eserin, önce zemininin muayene edildiğini, hesaplarının yapıldığını, plân ve detaylarının çizildiğini sonradan işe başlandığını anlatmaktadır. Matematik bilmiyenin mimar olamayacağını ileri süren Cafer Çelebi Sinan için «Ser Mühendisân-ı cihan ve meşhur-u âfâk-ı devrân Koca Mimar Sinan Ağa» sözlerini söyler ve;

**«Hususâ şöyle bir mimar-ı âkil
Mühendis nev fûnun-u kâmil**

mısralarıyla Sinan'ın mühendisliğini över.

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde (Cilt: 1, sayfa: 314) «Camii mimar ve mühendis-i kâmil; İstanbul'da Süleymaniye, Şehzade camileriyle nice su kemerleri inşaa eden Koca Mimar Sinan İbni Abdulmennan Ağanın kâr-i destidir» der.

Sinan'ın Yenibahçe'de yaptığı Kaptan Paşa meşit minaresinin ayrı bir özelliği vardır. Bu minarenin şerefesi yoktur, tepesi kubbe gibidir, sekiz köşeli minare 26 basamaktır. Basamakların rihtı 54, yüksekliği 25 cm. dir. Minarenin üst kısmında penceremsiz delikler vardır. Müezzin sesini buralardan duyurur. Sinan bu minareye bulduğu bir tılsımı yerleştirmiştir; ezan okunduğu zaman nağmeler sanki gökden dökülürmüş gibi bütün çevresine yayılır. İşte Sinan bundan yüzlerce yıl önce taşlarla hoparlör yapmış ve tatbik etmiştir.

Sinan vakfiyelerinde önemli şartlar ileri sürmüştür. Gelir vakıflarını eserle-

rinin yararına çalışmasını temin etmiş bu yüzden binleri aşkın eserleri bugüne değin sürüp gelmiştir.

TÜRBESİ

380 yıl önce ebedi hayata göçen Sinan'ın Mimar Sinan Caddesinde muhteşem ve bakımlı bir kabri vardır. Caddeye bakan büyük pencerenin üst kısmına Sai'nin 15 mısralık kitabesi kazılmıştır;

«Ey iden bir iki gün dünya sarayında mekân,
Cay-i âsâyiş değildir, âdeme milk-i cihan.
Han Süleymana olup mimar bu merdi güzin
Yaptı bir camii verir Firdevsi âlâdan nişan.
Emri şahile kulup su yollarına ihtimam
Hızır olup abıhayatı âlemde kıldı revan,
Çekmece cisrine bir tâbi müallâ çekdi kim,
Aynıdır âyinei devranda şekli kehkeşan
Kıldı dört yüzden ziyade mescidi âli bina
Yaptı seksen yerde camii bu azizi kârdan
Yüzden artuk, ömür sürdü akîbet kıldı vefat
Yattığı yeri Hüda kulsın anın bağı cihan
Rihletinün Sai-i dâi didi tarihini
Giçdi bu demde cihandan piri Mimar Sinan
Ruh için fatiha ihşan ide pür civan.

CAMİLER

Ey camiler!
Siz
Güzelliğinizi
Neden göstermezsiniz
Birden?
Ey camiler!
İlk gördüğümde
Sadece göz alırdınız.
Günler mi katar güzelliğinize,
Ey camiler!
Bir sihir var elbet
Eksilmez, artar büyünüz.
Olur mu böyle yenilik!
Gün gün artsın
Şaşırsın insanı?
Her yönden bir ayrı görünüş,
Dört yanını bu kentin
Siz sarmışsınız,
Nereye gitsem peşimden yürürsünüz.
Bir açlık geldi bana
Minareleri, kubbeleri içmekteyim.
Tutkunum yüce nazlı duruşunuza
Kendime bıksam derim
Gayrı bu camilerden

Oysaki ömrüm boyunca
Karşınıza dikilip dursam da
Kıracak gibi değilim.
Bilmem gönül mü kaptırdım!
Doğrusu sizden gayrı nesne
Görmez oldum bu kentte.
Takılır kalır gözüm
Evde, gezmede, yolda, sokakta
Bir gün derlerse hatta
Sizi görmek için binilir vapura
İnanmı yalan değil.
Bilirsiniz nedir bağnazı aşkın
Nerdeyse bütün gözleri kiskanacağıım.
Kanmışım ancak
Hepimiz tutkunuz
Dinlenir gözler üstünüzde
Kara tutmaz yüzünüz
Her sabah günle beraber
Gökyüzüne süzülürsünüz.
Düşünülemez sızsız
Ne bu kent ne de biz
Güzelim camiler.

KIBRISLI

Düşünen Gençlik

İNSAN

Ma'ruf ÇAKSU

(Kayseri Y. İslâm Ens. Öğrencisi)

zerinde yaşamakta olduğumuz dünyanın ve onun tabii olduğu güneş sisteminin, top yekûn kainatın ne zaman, nasıl ve ne şekilde yaratıldığını; keza cazibe kanunlarının iflâs edeceği, dağların, taşların hallâç pamuğu gibi atılacağı, hülâsa kainat sisteminin yıkılıp bozulacağı günü de her türlü malûmatımıza rağmen kat'i olarak bilmiyoruz ve bilemiyeceğiz.

Kainât kitabının ilk ve son yaprakları elimizde değil. Elimizde olmayan bu sayfaların muhteviyatı hakkında kat'i bilgimiz yok.

Bize düşen vazife ilk ve son sayfaları elimizde olmayan kainat kitabının diğer sayfalarını tetkik etmek.

Bülbüldeki ötüş, arıdaki disiplin, karıncadaki çalışkanlık, köpekteki sadakat...

Doğan güneş, batan ay, ışıldayan yıldız...

Bir kaç dakika bile onsuz yaşayamadığımız hava...

Emir olmadan aralıksız olarak çalışan kalp, ciğer, böbrekler.

İşiten kulak, gören göz, anlayan dimağ...

İNSAN : O muazzam varlık, akli, konuşması, mantığı, zekâsı, hafızası, irade ve muhakemesi ile aşkı, sevgisi, şefkati, merhame-ti, maddî yapısı ve ruhû melekeleri ile başlı başına bir âlem...

A llahımızın yeryüzünde halîfesi. O insanki, hilkatin emsal-siz, harikulâde nüktesi. İnsan kainatta her şey... İnsanlığa yeten insandan daha büyük kuvvet yok. O, herşeyi tasarruf eden, bütün gizli mânâları kavrayabilen tek mahlûk...

İnsan bütün tezatların barındığı bir hayat...

«Kendi kendime günahlarımı açarken görüyorum ki, en iyi huylarım da bile kötüye çalan bir taraf var.» (Montaigne)

«O, hem anatomistlerin kesip parçaladıkları kadavra, hem psikologlarla manevî hayata emredenlerin müşahade altında bulunduğları şuur hemde iç murakabenin her birimize ifşa ettiği şahsiyettir.» diyen Alexis Carrel, çizdiği insanda yine tezatlar âlemine işaret ediyor.

İnsandaki iyiyi, güzeli, doğruyu gören ve sezen insanoğlu da şunu soruyor: İyi, doğru, güzel olan ben nerede, bunu bana söyleyen nerede?

«İnsanı öğrenelim, insanı bilelim ve bu bilgiye de kendimizden başlayalım» (Sokrat).

İnsanı öğrenmek, insanı bilmek için nebat hayvan ve insan arasında bir mukayese yapalım. Bütün canlılar hayat sahibidir. Dođar büyük, yer içer, uyur, dölleniir, ölüir

NEBAT: Hayat sahibidir. Dođar, büyür, ölüir. Yer içer, uyur, dölleniir. Nebat yemek, içmek ve döllenmek için bir vasıtaya muhtağtır. Su vermezsen kurur, gübre koymazsan cılız kalır. Rüzgâr, arı, kelebek... v.s. olmazsa döllenne yapamaz.

Tembellik edip çalışmayan, başkasının sırtından geçinen, sabahleyin pijamasını çıkarıp lâlettayin fırlatan, yaşayışında başkasına muhtağ olduğu için nebatır. Hayvan dahi olamamıştır.

HAYVAN: Hayat sahibidir. Dođar, büyür, ölüir, yer, içer, dölleniir. Nebattan fazla olarak hareket sahibidir. Hayvan hareketle yeme, içme... bütün ihtiyaçlarını temin eder.

İnsan fabrikaya gider. Çalışır. Nişin? Para kazanmak için. Yaptığı nedir? Hareketidir.

İnsan okula gider. Diploma alır. Nişin? Para kazanmak için, ihtiyaçlarını giderecektir. Yaptıkları harekettir. Hayvan da işkembesini doldurmak için çayırda dağda, bayırda dolaşır. Öyleyse insan bu durumda hayvandır.

İnsan vatan severdir. Hayvan da vatanını sever. Sicilya Adasına bırakılan köpek, Boğazi yüzerek geçiyor. İtalya'daki evine dönüyor. Torbaya koyup uzağa bırakılan kedi, gittiği yolları görmediği halde gece yıldızlara bakarak evine dönüyor. Vatan severlik hayvanda da olduğuna göre insan hayvandır.

Eğer kedi acı almamış olsaydı şimdi ayaklarımız altında kuyruğu ezilmiş olacaktı. Çocuğın eline oyuncak olarak verileliden beri belki şimdi nesli de kesilmiş olacaktı. Eğer eşek yorgunluğunun acısını duyarak inat edip yere yatmamış olsaydı ona ölünceye kadar yük taşıtmaktan belki de çekinmiyecektik. Korku ve hiddet, keder ve sevinç hallerini hayvanlarda da müşahede ederiz. Ribo'ya göre korku ve hiddet, hayatı muhafaza iğgüdüsiyle ilgilidir. İnsanda olan duygu hayatı hayvanda da olduğuna göre insan hayvandır.

İNSAN: Hayat sahibidir. Dođar, büyür, ölüir. Yer, içer, uyur, dölleniir. Hareket eder. Hayvandan fazla olarak akıl sahibidir.

Hayvan ne zaman aklını kullanırsa o zaman insandır.

Ben neyim, kimim. Nişin bu dünyaya geldim ve gelişimizdeki gaye nedir? İşte bunları düşündüğümüz ve tatbik ettiğimiz zaman insanız.

«Bir insanın insan olaiblime şansı İngiltere Kralı olmak şansından daha zordur.» (Bir İngiliz Alimi).

İçimizde iki komutan var. Biri bizi iyiliğe teşvik eder. Diğeri ise fenalığa, hatalara sürüklemek ister. Hayattaki zaferimiz veya mağlubiyetimiz bu iki kumandanandan birine tâbli oluşumuza bağıdır. Vazifemiz, akıl denilen dürbünü, bu birbirine zıt iki nokta üstünde dolaştırıp acıyı tatlıdan, çirkini güzelden, yanlış doğrudan ayırmak verdiğimiz kararı âmeli sahaya intikal ettirmektir.

Başka bir keyfiyet de arzularımızın bize değil, bizim arzularımıza hâkim olmamızdır. Körü körüne tabi olunan her meyil, her arzu tekâmül yolunda insanı gelmeler, insaf etmeden harcar. Biz arzuların dizginini elde tutan bir kuvvete sahip isek at oynatan suvari gibi istediğimiz zaman durdurur, koşturur ve şahlandırırız.

Bir insan kumar oynamaya, içki içmeye alışmıştır. Yakasını kurtaramadığı içki ve kumarın esiridir. Burada efendi olan o insan değil, kumar ve içkidir. Böyle bir insan ne kadar şöhrete ve servete sahib olursa olsun yine bir zalıdan başka birşey değildir.

Hayrın şerre zaferi bir memleket fethetmekten daha zevkli, belki daha müşküldür.

Keşaf der ki:

«Meleklerde şehvetsiz akıl vardır. Hayvanlarda akılsız şehvet vardır. İnsanlar da ise hem akıl, hem şehvet vardır. İnsan aklını kullanırsa melekten üstündür. İnsan aklının değil, nefsinin eseri olursa, değil melekten hayvandanda aşağıdır.»

Acaba insanı melekten üstün kılan akıl hakikatı bulabilirmi?

Feylesof Bergson'a «Sen akılcılık mesleğini yıktın ama metodun yine aklidir» diyorlar. O da: «İşte aklın atacağı en nihai adım kendi kendinin hiçliğini anlamasıdır» diyor.

«İnsan hiç bir şeyin hakikatini idrak edemez. Zira, onun bilgisinin başlangıcı duyulardır. Akıl vasıtasıyla —ancak— benzeyenleri ve ayrılanları seçebilir.» (Farâbi)

Ve Paskal haykırıyor:

«Ey aciz akıl, zavallılığımızı anlayınız!»
«İdrak, idrakin aczini idrak etmektir.»

(Hz. Ebu Bekir)

Goethe: Hakikatları kavrayamayan akla akıl diyemiyor ve şöyle izah ediyor:
«Akıl yalnız hakikatte bulunur.»

İmam-ı Gazali ise: «Gördüm ki akıl izmihlâl içindedir. Ve her şey Peygamberin ruhâniyetine yapışma dâvasıdır; akli bıraktım ona yapıştım.»

Adem oğlu dünyada yemek için yaşıyorsa insan değildir. Çünkü dünyada yemek için yaşayan hayvandır.

Ademoğlu dünyada gezmek için, tozmak için yaşıyorsa insan değildir. Çünkü dünyada gezmek için tozmak için yaşayan hayvandır.

Ademoğlu dünyada hayvanî zevklerini tatmin için yaşıyorsa insan değildir. Çünkü dünyada hayvanî zevklerini tatmin için yaşayan hayvandır. Halbuki Allahü Teâlâ: «Zariyat sûresi, âyet 56» da:

«Ben cinleri de insanları da (başka hikmetle değil) ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. buyuruyor.

Öyleyse ademoğlu Alah'a kulluk ettiği yani emirlerini yerine getirdiği, nehylerinden kaçındığı nisbette insandır. Onun için de insanca yaşaması tabii ve zaruridir.

Hakiki insan, kendini kıran, rahatsız edenlere karşı musamahakârdır. İnsan, insanın iyi vasıflarını görmeğe çalıştığı için mesuttur. Birinin tevazuunu, diğerinin cömertliğini hoş gitmiyecek vasıfları arasında daima ön plâna geçirir. Zira bilir ki, başkalarının kötülüklerini görmek istemiyen kötülüğe uğramayacaktır. Ama kendisindeki fenalıklarının üstünde durmayanların inkisarıda tabiidir.

Hem kendimizi, hem başkalarına faydalı olmağı istiyorsak, insanları sevelim ve onlara sevginin icab ettirdiği lütfü, merhameti, dostluğu göstereyim.

Her kötülüğün, her çekişmenin, her anlaşmazlığın başı, ikilik ve ayrılıktır. Eğer şu gök kubbenin altındaki bütün yaratılmışları bir bütünün parçası olarak görmeğe alışsak, o zaman tabiatıyla herkesin bir ayrı vazifesi, bir ayrı fonksiyonu olduğunu bilir ve bu uyanık görüşle de tahminimizin çok üstünde bir kuvvet ve huzur buluruz.

İnsanların korkması lâzım gelen en büyük felâket kötü ahlâktır. En büyük tehlike, iyi olabilmek elindeyken kötü olmaktır. Birbirimize yardım edelim, birbirimizi sevelim. Şiddet ve hiddetin temin etmekten âciz kaldığı neticeyi, pek çok defa tatlılık ve hoşluk elde edebilir. Sonra yaptığı iyiliğe karşılık beklemeyen ve bunu sırf insanî bir borç olarak benimsemiş kimselere halk daima minnettardır. İyilik yapmak ve onun mukabilinde teşekkür beklemek âdetâ o iyiliği satmak ve bedelini istemek demektir. Bu davranışı sağlıyan da sadece Allah'ı bilmek ve Allah'ı sevmek, kul olduğunu bilmektir.

Fertlerle ve cemiyetle olan organik ve psikolojik münasebetimizde Allah sevgisini esas tutacak olursak her birimiz hasta dünyanın derdine bir şifa, bir merhem olmuş oluruz. Allah'ı sevenin mahlukatı da seveceği tabiidir.

Sorunuz Söyliyelim

Suallere Cevaplar

Gazi MERT

● HACERÜ'L—ESVED TAŞI CENNETTEN Mİ ÇIKMIŞTIR?

İstanbul, Bakırköyden sayın Ahmet YILDIRIM: «Hacer'ül-Esved taşının Cennetten çıkma olduğu veyâ aksi... Bu hususta bizleri tatmin edecek bilgi vermenizi istirhâm ederiz.»

Bu hususta size 2 Hadis-i Şerif zikretmekle iktifa ediyoruz.

İbni Abbastan rivâyet olunmuştur; Peygamberimiz buyurmuşlardır ki; «Hacerü'l-Esved Cennetin yâkutlarından beyaz bir yâkuttur. Ancak onu müşriklerin hatâları kararttı. Kıyâmet günü Uhud dağı gibi ba'ğsolunacak. Dünyadayken kendisini öpenler ve istilâm edenler için şahadet edecektir.»

Taberânînin İbni Abbastan rivâyet ettiği bir Hadis-i Şerife göre de; «Hacerü'l-esved, Cennetin taşlarındandır. Yeryüzünde Cennetin bundan başka parçası yoktur. Aslında su gibi beyaz idi. Eğer câhiliyyet devrinin pislikleri ona dokunmasaydı hastalık sahipleri ona dokundukları anda iyi olurlardı...»

Yukardaki Hadis-i Şeriflerden açık olarak anlaşılıyor ki: Hacer-ül Esved taşı cennetten çıkmadığı ve dünya taşı şekline dönmüştür.

● TÜRK ŞİRİNDE GELİŞME KAYDEDİLMİŞMİDİR?

Kızıltepe'den Sayın Abdülkâdir GÜLER: «Bugün şiirimizde bir gelişme var mıdır? Varsa bunun öncüleri kimlerdir?»

Bugün şiirimizde bir gelişme olduğu söylenemez. Fikirlerine müracaat ettiğimiz edebiyâtle uğraşanların hiçbiri şiirimizde bir gelişmenin olduğunu söylememişlerdir. Bazılarının beyanına göre; zaman-zaman kıpırdanışlar olmasına rağmen eski şiirle yeni şiir arasında büyük bir uçurum vardır ve şiirimiz gittikçe kötü yönere kaydırılmak istenmektedir.

Bunun sebeplerini de çeşitli şekillerde izah etmektedirler.

Bir ilkökul Müdürü olmanız sebebiyle sebeplerini araştırıp hükmü kendiniz veriniz.

● HOPARLÖRLE EZAN OKUNAMAZ MI?

a) KABUL OLMAZ MI?

b) SÜNNET NAMAZLARI

Gaziantep'ten sayın Ziya SARI: «Hüseyin Hilmi IŞIK'ın hazırlanmış ve neşretmiş olduğu Tam İlmihal (Saadet-i Ebediyye) kitabını bize almanızı tavsiye eder misiniz?

— a) Bu kitapta bazı çok bozuk fikirler var: Meselâ: Minârede hoparlörle ezan okumak günâhtır diyor. Bu nasıl oluyor?

— b) ...ve ayrıca diyor ki; «Bir kimse ömründe bir vakit namaz geçirirse o kimsenin sünnet namazları kabul olmaz. Sünnet yerine kaza namazı kılması lâzım.» Ben de mükelleflik zamanından bir sene sonra namaza başladım. Elhamdülillah namazımı kıhyorum. Bu duruma göre benim kılmış olduğum sünnetler kabul olur mu? olmaz mı?»

İslâm'da hangisinin doğru, hangisinin yanlış olabileceği hakkında hüküm verebilecek kudrette olduğunuza göre mezkur eseri almanızda fayda vardır.

— a) Ezandan gaye İlan'dır. Ezanın şartlarına hâvî bir şekilde ilân yapıldıktan sonra kabul olmaz ya da gûnahtır diye bir hükme varmak doğru olmasa gerektir.

Yalnız hoparlörden okunurken ceryanın kesilmesi göz önünde bulundurularak bu şekilde bir hükme varılmışsa, bir bakıma doğru olabilir. Mahzurlu görülmüş bir sebebi de; Minareye çıkmadan camii içinde okunmuş olmasıdır deniyorsa da gaye ilân olduğuna göre hoparlörle ezan okunmasının bir mahzuru olmasa gerektir.

— b) Büyük hukukçu İmam-ı Azamın anlayışına göre ömründe bir vakit namaz geçiren kimse'nin sünnet namazlarının kabul olmayacağı diye bir durum yoktur.

Hanefî mezhebinde olduğunuzu tahmin ettiğimiz için (İmam-ı Azam'ın görüşüne göre) kılmış olduğunuz sünnetlerin kabul olmaması için hiçbir sebep yoktur, düşünülemez. Ancak şunu da hatırlatalım ki; İmam-ı Muhammed ve Şafîî (Hz. lerine) göre; insan geçmiş kazâ namazları olduğu halde herhangi bir nafil namaz ya da müekked olan sünnetlerle iştigâl edemez. Onların anlayışına göre; insan bütün zamanlarında geçmiş namazlarıyla meşgûl olmalıdır. Ama İmam-ı Azam'ın görüşüne göre; (yukarıda da belirttiğimiz gibi) insan; geçmiş kazâsı olsa bile sünnet ve nafil namaz kılabilir.

● YABANCI DİL ÖĞRENMEK MEŞRÛ MUDUR?

İstanbul, Şehreminin'den Sayın Mevlüt GÜN-GÖR: «Dinimiz yabancı dil öğrenmeye ehemmiyet vermiş midir?

Dinimiz faydeli neye ehemmiyet vermemiş ki?.. İslâmiyet hiçbir zaman ilimlerin aleyhinde olmamıştır.. «Bir milletin dilini bilen, onların fenalığından emin olur.» diyen o'dur.

«İlmin Çinde dahî olsa alınmasını, öğrenilmesini» tâvsiye buyuran dinimiz yabancı dil öğrenmeye hiç bir zaman karşı olmamıştır. Zaten onun prensipleri böyle bir engellemeye müsait te değildir.

● ÇALGI HARAM MIDİR?

Denizli'den sayın Hasan KARADAĞ: «Gazâliye atfedilen ve Hüseyin Hilmi Işık tarafından türkçeye çevrilen «Huccet-ül-İslâm» isimli eserin bazı yerlerinde zihnimizi kurcalayan hususlar var.

Ezcümle; 120. sahifesinde; 1-Üfleyerek çalınan çalgıya gitmek ve çalmak, dinlemek haramdır. (Kaval, Zurna, Ney.) 2-Kur'anı, Mevlidi ve ilâhiyi çalgı ile okumak ve ona uydurmak küfürdür» diyor.

Ne dersiniz?

«Huccet-ül İslâm» isimli eserin bazı yerlerinde zihnizi kurcalayan hususların bulunduğunu idrâk etmeniz çok memnûniyet verici bir durumdur.

Bulduğunuz Okulun gayesi; zihinleri kurcalayan hususları vuzuha kavuşturmak ve İslâmın hükümlerini lime-lime ele alarak İslâm gençlerinin neticeye gitmesini sağlamaktır.

Düşününüz, araştırınız ve neticeye kendiniz gidiniz.

● ŞU, ON SORUMU CEVAPLANDIRIRMISINIZ?

İstanbul, Zeytinburnu'ndan sayın İbrahim SÖZEN: «1 — Talkın hakkında Kur'an-ı Kerimde âyet var mıdır? Ölüye telkin verilince ana adıyla hitap edilmesinin gerçek sebebi nedir? Baba adıyla da telkin verilebilir mi?»

Telkin hakkında Kur'an-ı Kerimde herhangi bir âyet-i Kerime yoktur.

Yalnız bunu Peygamber efendimizin şu Hadis-i Şerifinden öğreniyoruz: »

لقنوا موتى كم شهادة ان لا اله الا الله...

«Ölülerinize şahâdet kelimesini telkin ediniz.»

Burdaki « موتى » kelimesinin hakiki manâsı yukarıdaki şekildedir. Mecâzî manâsı ise; «ölecek olana telkin» manâsına gelmekte...

Ölüye telkin edilirken ana adıyla hitap edilmesinin sebebine gelince: a) Dillerde dolaşan bir söylentiye göre; İsâ (A.S.)'a hürmeten böyle bir telkin yapılmakta... Zira; İsâ Aleyhisselâm babasız yaratılmıştı.

b) Diğer bir anlayışa göre; Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin efendilerimize hürmeten ana ismiyle hitap edilmekte... Zira: Anne yönünden Peygamber efendimize dayanmakta...

c) Bir diğer zayıf kavle göre ise; Anne adıyla telkin edilmesinin sebebi baba belli olmasa dahî anne mutlak sûrette belli olduğu için böyle yapılmakta...

Ölüye telkin verilince anne adıyla hitap edilmesinin sebebinin çoğaltmak mümkün...

Ama bunlarla iktifâ ediyor, diğer sorularınızın cevâbına geçiyoruz.

● «2 — MESTLER ÜZERİNE MESHETMEK HAKKINDA KUR'ANDA AYET VAR MIDIR? YOKSA İSTİNAT NOKTASI NEDİR?

Kur'an-ı Kerimdeki;

وامسحوا برؤوسكم وارجلكم

âyeti kerimesi mestler üzerine mesh etmeye işârettir. Ehli sünnet inancına göre; « وارجلكم » daki (J) harfi esre okunursa mest üzerine meshe işârettir.

Mest üzerine meshin diğer bir istinat noktası da Sahabelerin Peygamber efendimizden gördüğü şekilde olmasıdır.

Muğire ibni Su'be; Peygamber efendimize abdest alırken yardım ettiğini ve Peygamberimizin abdest alırken ayaklarını meshettiğini, ayaklarını yıkamayı unuttuğunu söylediği zaman; «Rabbim bana böyle emretti.» dediğini beyan ediyor... Bu da Mest üzerine mestin hikmet-i meşrûiyetini isbat etmekte...

● «3 — KUR'AN LÂTİN HARFLERİYLE ARABCA LİSAN İLE TAM OLARAK YAZILABİLİR Mİ?

Yazılamaz! Çünkü arabca lisanda olan harflerin bir kısmı lâtîn harflerinde yoktur. Yani; harf eksiktir. Meselâ: غ - ط - ض - ر - خ - ث gibi harflerin lâtîn harflerinde karşılığı yoktur. Bir kısım rumuzlarla yapılmak istense dahi hiçbir zaman ashının yerini tutmayacağı her akl-ı selimin kabul edeceği bir gerçektir.

● «4 — KUR'AN-I KERİMDEKİ BAZI SÜRELERİN BAŞINDAKİ ELİF LÂM, HÂMİM, TÂHA GİBİ KELİMELERİN LÜGAT MANÂLARI NEDİR?

Kur'an-ı Kerimdeki bazı sûrelerin başındaki Elif lâm, Hâmîm, Tâhâ gibi kelimelere İmam-ı Azam Hz. lerine gelinceye kadar ulemâ mâna vermemiştir. «Bundan muradın ne olduğunu Allah bilir» demekle iktifa etmişlerdir.

Lâkin sonraları; bazı din büyükleri, bazı münkirlerin kötü sözlerine maruz kaldıkları için onlara bazı münâsib mânâlar vermişlerdir. Meselâ: (الم) kelimelerini ele alalım. Bazılarının anlayışına göre; I; Allah, J; Cebrail, م ; Muhammed isimlerine rumuz olarak; Allah tarafından Cebrâil vasıtasıyla Muhammed (A.S.) a gelen kitab-ı kâmil demektir... İşte bu şekilde münâsib mânâlar verilmek istenmiştir.

Fakat büyük müfessirlerimizden ekserisi; bunlara mânâ vermekten kaçınmış. «Bununla Allah ne kastedtiğini, kendisi daha iyi bilir» demişlerdir. Bizce de en doğrusu budur.

● «5 — HER İBÂDETİN BİR VÂCİBİ OLDUĞU GİBİ, ABDEST ALMANIN DA VÂCİBİ VAR MIDIR?

Aynen Gusülde olduğu gibi; Abdest almanın da vacibi yoktur. Abdest alırken yaptıklarımızın bazıları farz, bazıları da sünnettir.

Bir kısım âlimler; göz pınarlarına parmakla suyu ulaştırmak vacibdir demişlerse de; İmam-ı Azam'dan kat'i bir kaville böyle bir durum yoktur. Yani İmam-ı Azam; «Abdestin vâcibi yoktur» demiştir. Bazıları da «başın Dört'te birini meshetmek, vaciptir.» derler.

● «6 — EZAN; «ALLAHÜEKBER» OLARAK MI YOKSA; «ELLAHÜEKBER» OLARAK MI OKUNMALIDIR? BU İKİSİ ARASINDA HERHANGİ BİR FARK VAR MIDIR?

Bazı ülemamızın beyânına göre; Ellahü... ile Allahü... arasında bir sesle okumak en doğrusudur. «Allahü» diye geçerek okunursa; «Allah büyük mü?» şeklinde istifham olmaktadır ki; mahzurlu olan işte bu şekilde okuyuştur. En doğrusu «Allahü.» olmakla beraber «Allahü...» şeklindeki okuyuşta da herhangi bir mahzur düşünülmemiştir.

● «7 — İLK FARZ OLAN VE KÂBEYE KARŞI KILINAN İLK NAMAZ HANGİ VAKİTTİR? İlk/ farz olan ve Kâbeye karşı kılınan ilk namaz. Öğle namazı'dır.

Zira; Namaz mîraç gecesi farz edilmişti. Cebrail (A.S.) Mîraç gecesinin sabahında (sabah namazında) değil de öğleye yakın geldi ve işte Kâbeye karşı kılınan ilk namaz ve ilk farz olan namaz budur.

● «8 — YARATMAK VASFİNİN YALNIZ ALLAHA AİT OLDUĞUNU BİLEREK, BU KELİMEYİ BAŞKALARI İÇİN (MUCİTLER VE BÜYÜK KİMSELER İÇİN). KULLANMAK ALLAHA ŞİRK KOŞMAK OLUR MU?

Yaratmak; Yoktan var etmek demektir. Yoktan var eden ise ancak Allah olduğuna göre; bu gibi söyleyişlerden kaçınmak lâzımdır. Mamafih «ameller niyetlere göre» değerlendirilecektir.

● «9 — CUM'ANIN SON SÜNNETİNDEN SONRAKİ; «4 REK'AT AHİR ZUHUR» BAZI YERLERDE KILINIYOR, BAZI YERLERDE KILINMIYOR. CUM'A GÜNÜ ÖĞLE VAKTİNDE HZ. FEYGAMBER KAÇ REK'AT NAMAZ KILMIŞTIR? AHİR ZUHURU KILMAMIŞLARSA MEZKUR NAMAZ, İLK OLARAK HANGİ İMAM TARAFINDAN, NE ZAMAN VE NEYE İSTİNÂDEN KILINMIŞ VEYA KILDIRILMIŞTIR?»

Zühri Ahir namazını daha önce enine-boyuna incelemiş, okuyucularımızın sorularına bir cevap olmak üzere mecmuamızın yıl; 2, Sayı; 13, Ağustos 1968'de takdim etmiştik.

Tatmin edici cevâbı bulmanız ümidiyle oraya bakmanızı tavsiye ederiz.

● «10 — İHLAS SÜRESİNDEKİ: «KULHÜVALAHÜ EHAD»DAN SONRA GELEN AYET; «ELLAHÜSSAMED» OLARAK MI YOKSA «ALLAHÜSSAMED» OLARAK MI OKUNMALIDIR? BU AYET BAZI MÜEZZİNLER TARAFINDAN «NİLLAHÜSSAMED» OLARAK DA OKUNUYOR. EN DOĞRUSU HANGİSİDİR?

6. sorunuzun cevabını buraya da tatbik etmeniz mümkün... Ancak; İhlas Süresinde dikkat edilecek husus kelimelerin sonundaki (de) harfinin tam ve doğru olarak çıkarılmasıdır. Geçiş halinde arapça vâse kaidesine göre «nillahussamed» okunur. Bunda bir mahzur yoktur.

● MİSAFİR VE CEMAATLA NAMAZ.

Burdur'dan Sayın Mehmet Şevki NALÇACIOĞLU: «Dört Rek'atlı farz namazı kıldıran mukim bir imamın arkasında ehil misafirin bir kimse var. Bu namazın 2. Rek'atını kılarken imama bir mâni hal vâki oldu. Cemaat içinde misafirin kimseden başka ehil biri de yok. O zaman misafirin ve cemaat ne yapacaktır?»

İmama uymuş olması, misafirin namazının dört rek'atlı olacağını icap ettirmektedir ki; yukarıda bahsettiğiniz durumda misafirin ehil kimse geçip cemaata namaz kıldırabilir.

● KUŞLUK NAMAZI CAİZMİDİR?..

Rize'den sayın Muammer KORKMAZ: «Sabah namazı üzerinden geçen bir şahıs, namazı öğleye ya-

kın kılrsa kıldığı bu namaz câiz olur mu?

-Evet câiz olur. Ama en iyisi bütün namazları vaktinde kılabilirdir.

● **DÖRT SORU ve DÖRT CEVAP!..**

Kırklareli'nden sayın Nuri Korkmaz: «1 — Hz. Ali efendimizin pâk ve nezih zevcesi, Cenâb Peygamberimizin sevgili kerimesi Hz. Fatıma validemizin Cenabu Peygamberimizin rihletinden 40 gün sonra vefat ettiği söyleniyor. Bu ne dereceye kadar doğrudur? Onun vefâtından sonra Hz. Ali (R.A.) efendimiz Hz. Fatmadan başka birini tezevvüç etmiş midir?

Evet... Hz. Ali efendimiz, Hz. Fatıma (R. anha) vefat ettikten sonra başka birini tezevvüç etmiştir.

Fakat; Hz. Fatıma (R. Anha) nın vefatı Peygamberimizin vefatından 40 gün sonra değil, 6 ay sonra vukû bulmuştur.

«2 — Şurası bir gerçektir ki; Bu fani dünyada ve bâki âlemde ebedi saadet ve selâmete ermenin tek çıkar yolu Kur'an-ı Hakîme ve Sünnet-i Seniyyeye itibâdır. Onların bu asırda bir tercemesi mesâbesinde olan Risâleleri de unutmamak lâzımdır. Bu eserler ashında çok vazih ve izaha hacet kalmayan bir dille kaleme alınmıştır. Fakat yine de onları anlamakta güçlük çekiyoruz. Eserlerde Arabca - farsca - Osmanlıca kelimeler çok... İşte bunları kapsayan bir arabca - farsca - Osmanlıca - Türkçe lûgat var mıdır? Bu yönden hangi eseri tavsiye edersiniz?»

Bahsettiğiniz Risâleleri anlamak için yeni bir lûgat çıkarılmış ve piyasaya arz edilmiştir. Lûgat 606 sayfa olup ciltli fiatı 40 liradır. «Şerefefendi Sokak No: 22 Kat: 2. Cağaloğlu — İSTANBUL adresinden temin etmeniz mümkün...

«3 — Bugün Piyasalarda son zamanlarda içi ispirotolu kalemler çıktı. Meselâ; Parker Fibex kalemleri gibi. Alkolün kesin olarak nehy edildiğini biliyoruz. Bu kalemleri kullanmak câiz midir? Bunlarla âyet-i kerime ve Hadis-i Şerif yazılabilir mi?»

Allah ve Rasûlünün yasak ettiği herhangi bir şeyle onların sözlerini yazmak doğru olmasa gerektir. Normal zamanlarda kullanılması ise; kerâhet olmakla beraber uygun görülmektedir.

«4 — Halen Piyasada satılan en iyi Kur'an Tefsiri ve Kur'an tercemesi hangisidir. Seyyid Kutub'un 30 ciltlik Arabca Kur'an Tefsiri türkçeye terceme olunmuş mudur? veya bu hususta bir faaliyet var mıdır? Varsa bu kimseler bu işin ehli midir?

Askerlik göreviniz esnasında gönderdiğiniz mektubunuzun muhtevâsından anladığımıza göre; Halen piyasada satılan en iyi Kur'an Tefsiri ve Kur'an Tercemesinin hangilerinin olduğunu bilecek anlayışta olduğunuzu tahmin ettiğimiz için bu sorunuzun 2. bölümünü cevaplandırmakla iktifa ediyoruz.

Seyyid Kutubun 30 ciltlik Arabca Kur'an tefsiri türkçeye henüz terceme olunup piyasaya arz edilmemiştir. Bu hususta bir faaliyet vardır ve ehil olduklarına kanaat getirdiğimiz kimseler bu işle uğraşmaktadırlar.

Diğer sorularınız yeri ve zamanı geldikçe cevaplandırılacaktır.

islâm medeniyeti

Nurlarını saçınca HİRA'dan İslâmiyet

Parlıyordu cihanda eşsiz bir medeniyet.

İnsanlığa yeni bir çığır açıyordu

O irfan kaynağından ışık saçılıyordu.

Avrupaya, Asyaya uygarlık öğreterek

Oluyordu cihana en nadide bir örnek.

Müslümanlar getirdi insanlığa yenilik

Ne imiş öğretiler nizam ve devletçilik.

Bütün ilim dalları İSLÂM ile yüceldi

Madde - mâna kavgası böylece sona erdi.

Endülüs'de kurulan İslâm medreseleri

İnsanlığı daima sevk etmiştir ileri.

Avrupa mışıl - mışıl uyurken yatağında

Yıldız inceliyordu müslümanlar Sahra'da.

İlimlerin kapısı o Hazreti Ali'ler

Nice buluşlar yapan Haldünler, Harzemiler.

Bunlar teşkil edince fennin ilk kaynağını

İlimle sağladılar dünya aydınlığını.

Tıp, felsefe, hendese, cebir ve riyaziyat

İslâm medresesinde gelişip buldu hayat.

Astronomi dalında üç kardeş birleştiler

«Dünya yuvarlak» deyip çevresini ölçtüler.

Her ilim, her alanda müslümanlar çalıştı

İslâm medeniyeti cihana bir devr açtı.

Ragıb GÜZEL
Sakarya İmam - Hatip Okulu
Son Sınıf Öğrencisi

Gençliğin

Musikî Terbiyesi

İ. Semahaddin CEM
(Viyolonist)

İlkemizde, Türk gençliğine musiki terbiyesi vererek gençliğin bedif zevk ve duygularını yükseltebilmek, başka memleketlerin kendi bünyelerindeki çalışmalarından daha fazla ve kesif çalışmalara ihtiyaç gösterir.

Bizde bir genç, en küçük yaşlardan itibaren, bir kaç çeşit musiki işitir. Kundakta iken kulağına söylenen sözde ninni, hiç bir melodik değeri olmayan mânâsız sözlü bir garibedir. Sonra tek sesli alaturka şarkılar devri başlar ve bunu caz şarkuları, iç gıcıklayıcı dans havaları takib eder. Yüksek seviyedeki san'at musikisi eserlerini duymağa ve az çok zevk almağa başladığı zaman ise artık iş işden geçmiştir. Genç, çok defa «niçin bir saz öğrenmedim?» diye hayıflanarak üzülür. Şahsen daima raslamış ve teklifler karşısında kalmışumdur. Yaşları yirmiye bulmuş veya yirmibeşi aşmış gençler benden musiki öğrenmek, keman dersleri almak hevesine düşmüşlerdir. Bunlara, artık ciddi musiki tahsili yapma ve klâsik âletleri etüd etme çağlarını maalesef aşmış olduklarını bildirmek onlar kadar beni de üzüyordu.

Umumi gençlik kültürü dâvasında güzel san'atların da yapıcı ehemmiyet ve değerini kabul ederek tatbik safhasına geçinceye kadar bu üzüntüler ve şikâyetler kesilmeyecektir. Bugünkü âileyi ucuz ve kolay zevkler tesiri altına almıştır. Çocuklar da böylece disiplin dışı bir havâilik içinde bedî terbiyeden hemen tamamen mahrum hâlde büyümektedir. Mekteplerdeki san'at tarihi derslerinin semeresiz kalışını evvelâ bu yetişme tarzında aramak lâzımdır.

Türkiyemizde iki ayrı musiki dünyası bir arada mevcuttur ve bunlar birbirleriyle mücadele etmektedir:

- A. Tek sesli musiki,
- B. Çok sesli musiki.

Birincisi, Hazreti Âdemdenberi gelen her kavimde, her millette, her toplulukta, dünyanın her bucağında mevcut olmuştur ve hâlen de vardır.

İkincisi, basit târiifiyle, tek sesli, musikideki yeknasaklığı gidermek ve onu bir zor san'at hâline getirmek için fizik kanunlarına göre meydana getirilmiş ve yüksek kültüre dayanan bambaşka bir san'attır. Birine musiki dilinde «monofoni», ikincisine «polifoni» denilmiştir. Her iki tarzın mensupları yurdumuzda hiç geçinemezler ve bu geçimsizlikten en ziyade millet zarar görür

Pek tabii ki genç nesiller de bu fatsız ve münasebet-siz mücadelenin tesiri altında büyüyünce onları hafif ve hoppa zevkler daha fazla meşgul etmeğe başlarlar. Yüksek kabiliyetli gençler de kalabalıklar arasında kaybolup gider.

Orta tahsil müesseselerinde, orta mektep ve lise-lerde hâfızayı yoracak şekilde çocukları «bilgi anbarlığı» durumuna getirmekten ziyade, milli kültür başta olmak üzere, umumî bilgileri daha pratik (ameli) usullerle sunma yoluna gitmeli, bu arada da yağlı-boya resim dersleri ile umumî musiki san'atına daha geniş yer ayırmalıdır. Çocukların san'at zevklerini baba ve anneler de anlayışla karşılar, yardımcı olurlarsa bedii terbiye daha küçük yaşlarda talebeye kolayca verilebilir. Çocuklara tiyatro ve sinema gibi tamaşa zevklerini vermekten daha çok, resim ve musiki san'atlarının esaslarını öğretmek onları sergilere ve konser salonlarına çekmeğe ehemmiyet verilmelidir.

Bir misalle durumu açıklayalım:

Meşhur Cincinnati Senfoni Orkestrası her mevsim 200 den fazla konser vererek 60 radyo istasyonunda da musiki neşriyatı yapar. 1918 yılındanberi her yıl devamlı olarak halk için ve gençlere mahsus seri konserler verir, mekteplerde ve halk sahnelerinde çalar. Her yaşa göre tertiplenen programları her sene yetmişbin çocuk zevkle tâkib eder..

İlim ve kültür, güzel san'atlarla tamamlanır. Şan'at bilgi ve terbiyesi olmayan ilim ve kültür, zevksiz ve mânasız kalır.

Eskiden hemen her evde, o günün zevklerine ve âile şartlarına göre, ut, kanun, ney, tanbur, keman gibi sazları çalanlar bulunur, bu sazlar o devrin şarkılarıyla birlikte öğrenilir ve öğretilirmiş. Sultanlara kadar herkes bir güzel san'at neviyle meşgul olurmuş. Sultan Abdülmecid ve ondan sonraki saray erkânı piyano, keman, arp gibi sazlar çalarlardı. Sultan İkinci Abdülhamid musiki âşığıydı. Liszt ve Vieuxtemps gibi büyük virtüozlar İstanbulda sarayda konserler vermişlerdi. Bugün radyo, pikap, teyb gibi fennî icatlar Türkiyede musiki tahsili hararetini hayli azaltmış ve hızı yavaşlatmıştır. Lâkin başka diyarlarda bu icadların fazla tesiri olmamış, bir taraftan yeni konservatuarlar açılabilmiştir.

Bugün mekteplerimizde gençlik kütüphanelerinin yanında, hiç değilse derece derece, başlıca şehirlerin ilerigelen ortaokul ve liselerinde «diskotek» denilen plâk dolapları kurmalı, haftada bir defa sâdece gençlere mahsus olmak üzere konferans salonunda izahlı ve tahlilli musiki saatleri tertiplemelidir. Musiki öğrenmenin iki yolu vardır:

1. Etüd etmek,
2. Dinlemek.

Eski Türk musikisinin koro'lu şâheserlerini de bu diskotekte bulundurmak ve anlatarak dinletmek şarttır.

Nazarî musiki derslerinde bizim İmparatorluk musikimizin başlıca şahsiyetlerinin hayat ve san'atlarını anlatmak icab eder. Modern türk bestakârına bu eski şâheserler ve folklor musikisi, kompozisyon malzemesi olmuştur. Türkistan, Azerbeycan, İran

ve Irakdan Mısıra, Balkanlardan Macar ovalarına ve Avusturyaya kadar Türkün İmparatorluk musiki sanatı asırlarca hâkim olmuş ve tesir etmiştir. O kadar ki, bu tesiri Mozart ve Beethoven'de bulmak hiç de zor değildir. İşte bin yıllık Türk müslüman medeniyetinde ciddi ve vakarlı musikinin ehemmiyetini bugünkü gençlere anlatmak millî bir vazifedir. Bunun yanında polifonik musikinin anahtarları, şekil ve kadeleri de kısaca verilecek olursa iyi ve müsbet neticeler alınır. Mekteplerde korolar kurmalı, bu korolar her şeyden önce Türk halk musikisine aid dört sesli aranjman parçaları öğrenmelidir. Tabii bunun için iyi nota bilmek ve okumak icabedecektir. Notalar Konservatuarlardan tedarik olunarak çoğaltılabilir. Her okulda halk musikisi ve Anadolu folklor dansları ekipleri de tesis etmeğe çalışmalıdır. Şimdiki halde, «bale» kurmanın aleyhindeyiz. Ancak bale, millileştirilmesi ve Anadolu kıyafeti esas alınması şartı ile tercih olunabilir. Türk halk millî zevkinde ve literatüründe (çıplak bale) yoktur.

Saz, bağlama gibi âletler yanında mandolin ve mandola grupları da faidelidir. Elektronik sazlar kat'i surette maarif dışı kalacaktır. Caz musikisi ve alafranga hafif şansolar yasak edilecektir.

Büyük san'atkâr Leonardo da Vinci bakınız ne demiş: «Meydana getirdiğin eser seninle birlikte ölecekse, sana böyle bir eser verdirecek tahsilden kaç!».

Gençliği bedii ve ebedi olana bağlamının yollarını, onlara bildirmek ve öğretmek lazımdır.

D İ L E K

Lisana gelsin zerratın, Senin isminle Yâ Râb!
Şakısın bülbül misali gönül zikrin ile Yâ Râb!
Unutsun derdi dermanı, yalnız Sana çarpsın bu
kalb,
Tutuşsun volkan misali, eritsin fâniyi Yâ Râb!

Hayrunnisa ÇİĞDEM

Sahne

Bugünkü Türk Tiyatrosu

(Konferans)
Hilmi KURTULUŞ

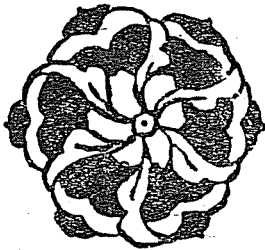

ayın dâvetliler : Konferansının konusunu (Bugünkü Türk tiyatrosu) teşkil etmektedir. Yalnız bugünkü Türk tiyatrosu derken, şüphesiz dünün Türk tiyatrosundan da bahsetmek zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Çünkü dünü olmayan bir şeyin bugünü olamayacağı gibi, dünü olmayan Türk Tiyatrosunun da bugünü olamazdı. Ama bizde bütün dünler korkulu bir rüya haline geldiği için, tiyatrodada da dünün öldürülmesinde bir sakınca görülmedi. Halbuki, bugünkü Türk tiyatrosu gerçekten bir dün yaşadı ve yaşatıldı. Türk tiyatrosunun başlangıcını tanzimat hareketi ile başladığını kabul etmek de hataların en büyüğüdür. Çünkü:

Orta oyunu, Karagöz, âşık kahveleri, saray fasılları ile bugün folklorik dediğimiz allegorik tablolar... Hatta, pek çok ilere giderek Orta Asyada yaşayan Türklerin âyinlerde söyledikleri ilâhileri ve dinî törenleri bir ilkel Türk tiyatrosu olarak dünkü Türk tiyatrosuna eklenebilir. Ayrıca tanzimat devrinin dışında memleketimizde sahne sanatı ve tiyatro yazarlığının buhranlı ve baskılı devirler geçirdiği de tamamen asılsızdır. Gerek Abdülaziz, gerekse Abdülhamit devirlerinde tiyatronun ve edebiyatının hürriyetlerin kısıtlanması sebebiyle durgunlaştırıldığı da tamamen asılsızdır. Hükümet sansürüne tâbi olduğu da en korkunç iftiradır. Tiyatroların kapatıldığını iddia etmek ise en şen'i yalandır. Çünkü:

O devirde günün modasına uyaraktan, devletin kötü yönetildiğini iddia edenler, tiyatro sahnesinin en elverişli hoparlör olduğunu fark edince, bütün bu hezeyanlarını çala-kalem piyes şekline büründürüp (tiyatro) adıyla, boş buldukları sahnelere çıkarttılar... Tabii Türk tiyatrosuna en büyük kötülük de buradan geldi. Neticede Türkiyede tiyatro sanatını düzenlemek için evvelâ mevcut bozuk düzen tiyatroları kapamak gerektiği ortaya çıktı. Bu sebepten tiyatroların bir müddet faaliyetleri tatil edildi. Hiç tereddüt edilmeden denilebilir ki, o devirlerde yazılmış ve oynanmış gerçek tiyatro eserleriyle Türk tiyatrosu beslendi, büyüdü, yaşadı, bugünlere kadar geldi.

Bizde de, diğer milletlerin aksine, eski kıymetlere dudak bükken, yan bakan ve böyle olunca da: kendinden başkasını beğenmeyenler gelip geçmektedir. Bu hal yeni bir cereyan sayılmaz. Geçmişî hâfızamızda şöyle bir tartarsak; muayyen bir yaş çağı

içinde, kendinden evvel gelenleri beğenmemek rahatsızlığı geçirenleri buluruz. Bunların müddetleri tamam olup çağlarını atlattıkları zaman, mâkule güzel hislerle dönüşlerini de seyreder zevklenir. Bu sözleri edişimin sebebi, eski zamanlara ait eski piyeslerin sahneye konmak istenmemesi, tamamen sünger çekilmek istenmesindedir. (Halbuki bu eserler Türk tiyatrosunun mayasıdır).. Bilmiyorum, mâzisini unutan, geçmişini beğenmiyen veya beğendiğini gösteremeyen bizden başka bir millet var mıdır!. Geçmiş zamanların eserleri diğer milletlerin gözünde nasıl bir emanetse; ecdadından kalan her şey nasıl mukaddesse: bizde bir harabe; kullanılmaz, saklanılmaz, seyredilmez bir döküntü: meydana çıkarıldıkça utandırılacak bir pot.. İşte Selçuk kalıntıları, işte o tıklım tıklım dolu terk edilmiş kütüphaneler. Kabuğunu beğenmemek nankörlüğü iliklerimize işlemiş. Halk şairleri gibi ilhamla (Tiyatro sanatı) olmaz. Her dahî sanatçının başlangıçta bir basit öğretmeni vardır. Gelecekteki büyük sanatçının da (kendinden evvelki zamanlara ait bilgileri elde etmek mecburiyeti vardır.) Bir millet tarihini bilmeyen veya inkâr eden devlet adamlarının elinde nasıl çökerse: gelmiş geçmiş sanatını ve onları meydana getiren sanatçıları, o sanatçılara yardım ellerini uzatanlara iftira ederse, bu insanların da ellerinde (çökecek) bir varlıkları bulunmaz.

Fransız, İngiliz, İspanyollar: üçyüz sene evvelki âdetleri üzere yazılmış piyeslerini, bugün rahat rahat temsil ediyorlar. Biz evvelki tavırlarımızı unutmuş, dilimizi anlamaz olmuşuz. Ortaoyununu, Karagöz'ü kaybettik. Yabancılar buldular, kendilerine mal ettiler. Bizde bileni de kalmadı, oynayanı da. Türk temaşa sanatının en mümtaz oyunlarını genç nesillerin dimağ ve zihinlerine yerleştirmezsek, pek fıkara kalacaktır Türk'ün tiyatrosu. Yaşmaklanmasını beceremeyen, üç eteğin bir ucunu nereye sokacağını bilmeyen, temenna etmeyi (vakası doğuda geçen) ecnebi filmlerinden öğrenen aktörlerimizin acıklı temsillerini zaman zaman ibretle nefret ederek ten seyrediyoruz.

Milletler birer canlı varlıktırlar ve bütün canlı varlıklar gibi, yaşamak için, besiyi muhtaçtırlar. Milletlerin besini diğer canlılarınkı gibi maddî değildir. Milletler manevî besiyi ile beslenirler. Milletlerin besileri, kendilerini millet haline getiren özelliklerde aramak lâzımdır. Bu özellikler milletlerin geçmişlerindedir, tarihlerindedir. Milletler, bu besiyi ile beslendikçe güçlenir, ilerler. **İLERİCİLİK**. İşte bu besinlerdedir. Bu besinlerden mahrum kalmış milletler, solar ve kururlar. Bu bakımdan toplumun yarım olacak gençlerin, geçmiş sevgisi ve tarih şuuru ile yetiştirilmek istenmelerinin sebebi budur. Yine bunun içindir ki, şanlı tarihleri, büyük geçmişleri olmayan veyahut bu şanlı tarih ve geçmişlerini uydurma tarihlerle, tahrif etmeye yeltenen milletler çöker giderler. Bu asrın getirmiş olduğu gailelerin ülkümüzü bozmuş olduğunu görüyor, üzülüyor. İçimize akıtıyoruz kanımızı. Bunun içindir ki, yeni yetişme çağında olan gençlerin ruh iklimlerine tarihimizden sönmez alev kırları düşürmek suretiyle vatan ve millet sevgisini tutuşturmak amacının güdülmesini istiyoruz. Son iki yüzyıldan beri, İslâm Türk topluluklarını yıpratmak gayreti politik bir hal aldığı su götürmez bir hakikattir. Gaye, şan ve şerefle dolu geçmişlerimizden etmek, milli hislerimize dondurmak. 1096 da, yeni Türklerin Anadolu'ya girişlerinden yirmibeş sene sonra yeryüzü yeni bir mücadele şekline sahne oldu. Doğuya silâhlı bir barbar akını başladı. İkiyüz sene haçlı seferlerini papalık müessesesi besledi. Haçlı seferleri ikiyüz sene sonra sözde durdu. Barbar istilâsı kesildi ama, her fırsatta kâfirin, müslümana beslediği kin kendini göstermekten geri kalmadı.

Bugün bu kin durdu mu?.. **HAYIR.. EVET HAYIR..**

Bugün de değişen hiçbir şey yok. Aynı gaye ve emeller sürüp gitmektedir. Şüphesiz bu hususta kullanılan en tesirli silâhlardan biri de '(TİYATRO)'dur. İnsan eğitimine götüren belli başlı yollardan biri olarak kabul edilen tiyatro, günümüzde in-

safsızca ve hayasızca bazı menfur ve yıkıcı emellere âlet edilmektedir. Günümüzün tiyatrosu, hemen hemen bu görünümündedir. Türk tiyatrosu, birçoklarınınca bir varlık çabası gösterdiği, fakat bızce tiyatrodan çok uzak bir bocalama içinde kıvrılmaktadır. Ve günler ilerledikçe, çeşitli hezeyanlar ve sapık ideolojiler çalakalem tiyatro şekline büründürülüp, şehvet ve içki yuvası kulüplerde kabaremsi oyun adı altında temsil ettirilmektedir. Yani bugünkü tiyatromuz, kadehlerin arkasından seyrettirmek çabası içindedir. Yazarlarımız, bu akışa kendilerini kaptırmış durumdadır. Bir özentilik içindedirler. Ayrıca, bu maksatlı şahıslara göre Türkiye bir bataklık için dedir, bir sefaletin kucağına düşmüştür. Aslında bunlar belirli sebeplerle ortaya atılmış iğrenç iftirallerdir. Gaye şu yemyeşil yurdu sulayan arkları tıkamak ve çorak topraklar yaratmaktadır. Ve yazarlarımızın çoğu günün modası halinde bu özentilik içinde tiyatro yazmaktadır... ve bu oyunlar sahnelenmektedir. Bu oyunların çoğu, etrafını kahreden ağa, sömüren - sömürülenler, işlemeyen adalet çarkları içinde ezilen vatandaşlar, her geçen gün, sefalet bataklığına gömülen yüzbinlerce insan...

Sorarım bu yazarlarımıza: bizim Türkiyemizde, etrafına iyilik aşıl原因 bir tek insan yok mudur? Devirler değişmekte, dünya dönmektedir. Bizim dünyamız hep aynı insanların dünyası mıdır?

Evet... yarının Türk seyircisinin yetiştirilmesi için çalışıyoruz, diyen tiyatro yöneticileri, bugünden yarının seyircisini yetiştirmek arzusu çok yerindedir. Böylece bugünkü tiyatro bir bakıma okul olarak kabul ediliyor. Ama, şunu bilmek gerekir ki, bugün dünyanın hiçbir okulunda, millet bütünlüğüne ve milli menfaatleri zedeleyen tek şey öğretilmez ve dünyanın hiçbir okulunda mensup olduğu dine ve din adamlarına çatılması aşıl原因maz. Yarının seyircisini bugünden yetiştirmek çabası ile, bu kadar geniş ufuku tiyatro yöneticilerinin bu hakikatleri bilmemesi gerçekten gariptir. Meselâ:

Gerek Amerika'da, gerekse İngiltere'de ve Fransa'da, dine ve din adamına çatan bir tek oyuya sahnelenemez. Tiyatroların hepsi bu babta kilisenin kontrolü altındadır. Halbuki bizde, çeşitli zamanlarda, dinine ve din adamına hayasızca ve alçakça hücum eden oyun adı altındaki hezeyanlar son senelerde sık sık sahnelerimizi işgal etmekte ve bu hareketler sebebiyle müslüman Türk seyircisi, tiyatroya karşı bütünüyle sırt çevirmektedir. Ayrıca, şanlı tarihine gölge düşürmekten zevk alan sapıkların, tiyatro denemeleri altında çala-kalem yazdıkları sözde piyeslere maksatlı şekilde, bazı tiyatro idareleri rağbet etmekte bir mahsur görmemektedirler. Bilhassa, yukarıda sıraladığım bu korkunç tecavüzlere, resmi tiyatroların bilhassa rağbet etmeleri bizleri şaşırtmaktadır. Bu millet, dinine ve tarihine ve atalarına bağlılığı ile tanınmış bir millettir. Bu hareketler artık bardağı taşıran son damla haline geldiği muhakkaktır.

Bu arada son yıllarda, tiyatronun T sinden haberi olmayan ve yazdığım her piyes birer marksist beynamedir diyen yazarlar türedi. Güleriz bu yazarların haline... Deveküşundan farksız bir şekilde, saklanmasını bilemeyecek kadar beceriksiz bu yazarların aslında, hangi arzularla hareket ettikleri malûmumuzdur. Hiçbir yerde ve dalda olmadığı, olamayacağı gibi, Türk tiyatrosu da şu veyahut bu bir iki sapığın komünist propagandalarına da âlet olamayacaktır. Çünkü Türk tiyatrosunun böyle şeylere tahammülü yoktur.. Olamaz da.

Bugün yazarımız, suyun altında ve suyun üstünde ne yaptığını bilmez bir şekilde bocalamaktadır. Ve tiyatronun bünyesinden, yetişmiş hemen hemen bir tek yazarımız yoktur. Bu bakımdan ihtisaslaşma olamamaktadır.

Sanatçı ve yönetici bakımından tiyatromuzda büyük bir gelişim su götürmez bir hakikattir. İyi niyetli idarecilerin elinde bu verim daha çok artacaktır. Bu arada memnuniyetle şu hususu da belirtmek isterim ki: son iki senedir, gerek Devlet Tiyatro ve Operasında, gerekse İstanbul Şehir Tiyatrosunda hissedilir bir düzelme mevcuttur. Gelecekte, bu düzelmenin en üstün bir seviyeye çıktığını görmek arzusu içindeyiz. Her şeyin başında iyi niyet gelmektedir. Bu sebepten, bugün bu tiyatroların başındakiler, her şeyden evvel iyi niyetli insanlardır.

Özel tiyatrolarımıza gelince: birkaçı müstesna, ne yaptığını bilmez bir haldedir. Belki teknik bakımından oldukça ileridir bu özel tiyatrolar ama, seyirciye, eğitim ve ahlâk bakımından hiçbir şey verememektedir. Bu tiyatroların sahneledikleri oyunların çoğu, dejenere yunan mitolojilerinin birer kopyalarıdır, adapteleridir.

Bir de şu noktaya değinmek isterim:

Her senenin temmuz ayında, Ulu Hakan Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a ilk tuğrasını attığı Rumelihisarı (bu hisar ki Bizansın ölümünün fermanı olmuştur). Bu hisarda tiyatro festivali tertiplenir. Ve bu hisarın önündeki göndere Roma kartalı sembolünü taşıyan bayrak çekilir. Mescidli bu şehitler âbidesinde, inançları ve ahlâk kurallarını yıkan oyunlar temsil edilir.

Herbir bölümü birer kahramanlık destanı olan, her bir bölümü bugünkü medeni aleme en mümtaz insanlık örneğini veren İstanbul'un fethinin tiyatro olarak kaleme alınmasını ve asıl dekoru bu hisarda temsil edilmesini bu millet istiyor. Çekilsin Rumelihisarının o boynu bükük burçlarına atlastan sancaklar, dört bir yana dağılsın tekbir sesleri.. Bir ak at üstünde Fatih benzeri biri haykırınsın gök kubbeyi inletinceye dek: (Allahın izniyle zafer daima imanlı müslüman Türkünündür) diyerek. Ve temaşa etsin, Türk yurduna söz diken, göz süzen bütün alemleri. Kurtulalım şu küçüklük fobisinden. Bir tek ses halinde haykıralım dört bir yana şu Ulu Hakan Fatih'in hisarından.. Bizim iman dolu göğsümüz gibi serhaddimiz var.

Sözlerimi burada bitirirken, Yüce Allahımdan, Türk sanatına emekleri geçmiş imanlı sanatçularımıza rahmet dilerim...

FİLM HİKÂYESİ YARIŞMASI

3 SAYIDAN BERİ İLÂN ETTİĞİMİZ FİLM HİKÂYESİ YARIŞMASININ 1 MART 1969 OLAN SON KABUL TARİHİ BAZI OKUYUCULARIMIZIN İSTEĞİ ÜZERİNE 1 NİSAN 1969'A TEHİR EDİLMİŞTİR.

YARIŞMAYA KATILMAK İSTİYENLER 1 NİSAN 1969 TARİHİNE KADAR HİKÂYELERİNİ İDAREHANEMİZE GÖNDEREBİLİRLER.

İSLÂM MEDENİYETİ

ÜLKERSİZ ÇAY SAATI DÜŞÜNÜLEMEZ

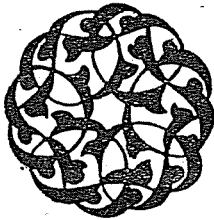
Haberler

Nifakçılar ikaz edildi

on zamanlarda İmam-Hatip okullarına ve Diyanet müessesesine olan düşmanlıklarını bir gazete vasıtasıyla açıktan açığa yürütenler İslâm cemaati arasında nifak çıkarmak isteyenlerin bu tutumları müslümanlar arasında büyük üzüntülere sebep olmuştur. Bu sebeple Genel Başkanımız Cahid Baltacı ve Türkiye Din Görevlileri Yardımlaşma Dernekleri Federasyonu Başkanı Mehmed Solmaz, birer açıklama yaparak nifakçıları ikaz etmişlerdir. Federasyonların açıklamaları aşağıdadır:

Milletimizin düşmanları, asırlarca süren mücadeleden sonra millî varlığımızı dıştan yıkamayacaklarını anlayınca, kaleyi içten fethetmek metodu ile millî bünyemize hümlül ettiler. Daha çok ilerencilik, batıcılık, devrimcilik ve inkılâpçılık maskelerini kullanan bu sinsî düşmanlar, her fırsatta Millî bünyemizin ayrılmaz bir parçası olan Dinimize hücumu vazife bildiler ve aynı dinin cemaatlarını birbirine düşman etmeye çalıştılar. Gayeleri dindar kitlenin din ve millet düşmanlarına karşı ittifak halinde çıkmalarına mani olmak ve onlar arasındaki mücadeleden istifade ederek, kendi zehirleri genç dimağlara akıtmaktı. Bunda muvaffak da oldular. Artık bugün onların din müesseselerine hücum etmelerine lüzum kalmadı. Zira, bu kendisinden başka herkesi tekfir eden bir zümre tarafından onlara taş çıkartacak nisbette yürütülmektedir. Tek—Bir adındaki haftalık bir gazete ile yürütülen bu çirkin hücumlar, din cemaati namına büyük bir utanç ve şilesidir. En azılı din düşmanlarının bile kaleminde bu şekilce taretürize edilemeyen Diyanet İşlerinin bu hali, 30 milyon kalbinde büyük rahnelele açmaktadır. Türkiye'de Dinin en büyük temsilcisi olan bu müesseseye ve bu müessesenin yarınki elemanlarını yetiştiren İmam—Hatip Okullarına karşı girişilen u-tira ve tevirleri, kaillerinin suratlarına çarpmak her müslmanın dinî bir vazifesidir. Kendisine Diyanet İşleri ve İmam—Hatip Okullarını hedef edinen ve her satırında bu iki müesseseye hücum eden bu gazete ve bunun arkasındaki zümre, hangi fikire

hizmet ediyor ve neyin müdafaa-sını yapıyor? Ehl-i küfür, din karşısında saflaşır ve kitleleşirken, din adına din müesseselerine karşı girişilen bu hücum neden?.. Eğer menfaatlarımızın kurbanı veya Ehl-i Küfre alet olmu-yorsanız v. mü'min iseniz, mu-minleri nasıl tekfir edebilir, on-lara nasıl kılıç çekebilirsiniz?.. «Mü'minler ancak kardeşlerdir», «Allahın ipine sımsıkı sarılın, parçalanıp ayrılmayınız. «İlâhî düsturunu işitmediniz mi? Zira mü'min, parçalayıcı değil, birleş-tirici; dağıtıcı değil, toplayıcı; kı-ricı değil, tamir edici; bozucu de-ğil, düzenleyici; koparıcı değil, tamamlayıcı; öldürücü değil, yaşa-tıcı olan kimsedir.

Çünkü o âlemlere rahmet olan kainat peygamberinin ümmetidir.

Türkiye Yüksek İslâm Enstitü-leri mensupları olarak, iman mü-esseselerine hücum eden bu züm-reyi, bu yanlış tutumlarından vaz-geçerek İslâma hizmete davet e-derken, bu yolda oldukları müd-detçe bütün ehl-i imanın karşıla-rında olacağını ihtar eder ve Müslüman kardeşlerimizin bu ne-vî bozgunculara iltifat etmemele-rini rica ederiz.

Ca hid B A L T A C I
GENEL BAŞKAN

***

DİN GÖREVLİLERİ FEDERASYONUNUN BİLDİRİSİ

İçtimai ve fikri hayatımız, ve milli değerlerimize aykırı, şahsiyetimizle uzlaşması müm-kün olmayan sapık ideoloji ve fi-kirlerin, giyim, davranış ve yaşa-yışının meydana getirdiği tehlike-lerle karşı karşıyadır. Yapılan za-rarlı telkinlerin neticesi olarak; ikbâlimizin ve üstün medeniyeti-mizin temel kaynakları olan güzel inanç ve yaşayımız, bugün hor gö-rülmektedir.

Her âilenin bir şehit vererek, mücâdele ettiği düşmanlarımız, fikir ve yaşayış tarzlarını bugün baticılık, sosyalizm perdesi altın-da cemiyetimize kabul ettirmek istemektedirler.

Asırlar boyunca milletimizin i-mânı ve sağlam seciyesi karşısın-da mağlûp olan düşmanlarımız ye-

ni usul ve metodlarla millet fert-lerini inançlarından, ahlâki fazilet-lerinden tecrid etmek için çalı-şmaktadırlar.

Sapık ideoloji ve zararlı fikir mensuplarının çalışmaları neticesi, her gün; Dinimize, Din Görevli-le-rimize saldırılar yapılmaktadır.

Yıllardır devam eden din aleyh-tarı bu menfir kampanya, şim-diye kadar yalnız dinsiz ve sol çevrelerce plânlanır ve efkârı u-mûmiyetimiz yanıtılmaya çalı-şılırdı. Fakat son günlerde bu saldırıların bir başka kılığa bürü-nerek yapıldığını görmekteyiz.

Soleu ve nifakçı yayın vasıtala-rına paralel olarak, sağda olduğu sanılan bir kısım basın organları-nın son günlerde din aleyhtarı te-frika meydana getirici neşriyatını esefle karşılamaktayız.

Bu neşir organlarından, özelli-ke İstanbul'da neşredilen haftalık Tek-bir gazetesi sayfalarında din-den, imandan bahsederken; Ana-dolu'da, Girit'te, Kıbrıs'ta Adalar'da ve Batı Trakya'da, onbinlerce Müslümanın kanını hunharca e-meren efsûn askeri ile Diyanet İş-leri Başkanlığı bir tutmakta ve tahkir etmektedir. Yaptığı ve neşrettiği efsûn askeri karikatü-rü üzerine dinimizi temsil eden «Diyanet İşleri» ibâresini yazmak-tadır.

32 milyon Müslümanın mânevi temsilcisi olan bu ulvî makama şimdiye kadar, bu derece çirkin saldırı, hiçbir din aleyhtarı çevre-ler tarafından dahi yapılmış de-ğildir.

Dini hizmet yaptığı iddiasında bulunan bu gazete, sütunlarını bâzı kişilerin, sarıklı, cübbeli fo-tograflarıyla doldururken, Diyanet İşleri Bakanlığına da hayâsızca saldırması, sâhip olduğu çarpık zihniyeti apaçık göstermektedir.

Bizler, gazetelerin satışlarını artırmayı, karalık maksatları için İslâm'a hizmet yolunu istis-mar etmeyi gâye edinenlerin, han-gi zihniyete hizmet etiklerini bil-mekteyiz.

Bizler, din gibi ilâhî bir yolu ve bu ulvî dâvâyı kendi menfaat-lerine âlet etmek isteyenlerin ve Diyanet konusunda uluorta konu-şup, yazı yazarların ve neşriyatta bulunanların hareketlerini teessür ve teessüfle karşılıyoruz.

Müslümanların uyanışını ve İslâm'a sarılışını engellemek iste-yen, çeşitli kisveler altında Müs-lümanları birbirinden ayırmaya çalışan fitne, fesat ve nifak ehli-ne, Cenâb-ı Hak'tan «Din Görev-lileri» olarak hidâyet diliyoruz.. «Selâm Hüdâ'ya tabi olanlara..»

MEHMET SOLMAZ

(Türkiye Din Görevlileri
Yardımlaşma Dernekleri
Federasyonu Başkanı)

***

GECE İMAM - HATİP OKULLARI AÇILIYOR

Bir süre önce federasyonumu-zun kardeş federasyon ve ce-miyetlerle Millî Eğitim Bakanlığın-a, Gece İmam - Hatip Okullarının açılması için yapmış olduğu tek-lif, Bakanlıkça müsbet karşılan-mıştır. Önümüzdeki ders yılında açılması kuvvetle muhtemel olan Gece İmam — Hatip Okulları i-çin şimdiden hazırlıklara başlan-mıştır.

Millî Eğitim Bakanının bu hu-sustaki cevabî yazısı aşağıdadır:

«İstanbul Din Görevlileri Yar-dımlaşma Dernekleriyle müştere-ken imzalanmış dilekçeniz ve dile-ğiniz incelenmiştir. Hâlen İmam — Hatip ve Müftü gibi Diyanet İşleri Bakanlığının çeşitli kademe-lerinde görev yapmakta bulunan Din Görevlilerinin belli bir Kültür seviyesi ve ilmi görev kazan-maları gayesi ile Akşam İmam— Hatip Okullarının açılması, Ba-kanlığımızca uygun mütalla o-lunmaktadır. Ancak bu konuda gerekli hazırlıkların yapılabilmesi için halen üzerinde çalışılmakta o-lan İmam — Hatip Okulla'nın yeni kurulmuş, program ve yön-etmeliğinin tamamlanıp yürürlüğe girmesinde zaruret duyulmakta ve bu husus beklenilmektedir. Yeni yönetmelik yürürlüğe girdi-ğinde Akşam İmam — Hatip Oku-lu açılması konusu da ele alın-a-caktır.

Bilgilerinizi ve durumun dilek-çede imzası bulunan diğer şahıs-lara da duyurulmasını saygılarım-la rica ederim.

İlhami ERTEM

Millî Eğitim Bakanı

ÜSKÜDAR'DA İMAM - HATİP OKULU AÇILACAK

İlim Yayma Cemiyeti Anadolu (Kadıköy) yakası şubasının idare heyetindeki hamiyetli müslüman kardeşlerimizimizin örnek teşebbüsleri neticesinde inşaallah Üsküdar yakında İmam - Hatip Okuluna kavuşuyor.

Bu konuda sayın Dr. Beşir Aknal şöyle konuştu:

İki senedir buradan sizlere İstanbul'un karşı Anadolu yakasında İslâm Enstitüsü civarında 30 dönüm arsa üzerinde ve 3 - 4 bin talebe alabilecek vüs'atde İstanbul'un şerefiyle mütenasip, içerisinde camii, kütüphanesi, konferans salonu, sahnesi ve daha birçok ihtiyaçları rahat rahat karşılayabilecek şekilde bir İmam - Hatip Okulu külliyesi yapmakta olduğumuzdan bahsetmiştim. Şayet Boğaz Köprüsü dolayısıyla arsamız istimlak edilmiş olmasaydı bu işe 3 - 5 ay evvel başlanmış olacaktı. Ve bugün burada size inşaatın herhangi bir safhasına gelindiği hakkında izahat verebilecektim. Ne yazık ki arsanın istimlak dolayısıyla işlerimiz geriledi. Bugün tekrar arzuya uygun arsa aramak vaziyetine düşmüş bulunuyoruz. İnşaallah sağ kalır da Cenabı Hak bir mâni vermezse önümüzdeki aylarda bunun tahakkuku yolunda bütün mevcudiyetimizle çalışacağız. Bu husus için de dualarımızı bekleriz. Cenabı Hak cümlemizin yardımcı olsun.»

Yeni aldığımız habere göre Ümraniye'de, cadde üzerinde ve 23 dönüm arsa uygun görülerek 500 bin liraya mutabakat hasıl olmuştur.

Vali Cemal Orhan Mirkelâm'ın yakın ilgileri sonucu halkın da yardımlarıyla temeli atılan Ordu Müftülük Binası yakın bir zamanda hizmete geçecektir. Resimde, törende teleme kurban kanı akıtılırken ve davetliler (arka plânda) görülmüyorlar.

(Foto: M. Balkan - ORDU)

ORDU VİLÂYETİNDE MÜFTÜLÜK BİNASININ TEMELİ ATILDI

(Ordu — Özel) Ordu İl Merkezinde yapılan bir törenle Müftülük Binasının temeli atılmıştır.

Bir seneden beri Müftümüzün kesif bir faaliyeti, hamiyetperver halkımızın yardımları ve Vali Cemal Orhan Mirkelâm'ın da yakın ilgileri sayesinde şehrin en güzel ve merkezi yerinde temin edilen 345 metrekare arsa üzerine inşaatı kararlaştırılarak tertip edilen bu törende Diyanet İşleri Reis Muavini Yaşar Tunagür, Vali, Garnizon Kumandanı, Belediye Reisi ve diğer Daire Müdürleri ile kalabalık bir halk kitlesi hazır bulunmuştur.

16.10.1968 Çarşamba günü öğle namazını müteakip bütün cemaat ve halk, toplu bir halde inşaat sahasına gelerek merasimi yakından takip etmişlerdir.

İlk açış konuşmasını yapan Dernek Başkanı Müftü Sayın İsmet Selim 204 metrekare üzerine inşa edilen bu binanın dört kat olduğunu söylemiş, şekil, proje ve Derneğin mali imkânları hakkında bilgi vermiştir.

Müteakiben Diyanet İşleri Reis Muavini Sayın Yaşar Tunagür Hoca veciz bir konuşma yaparak özetle, millî kalkınmanın ancak birlik ve beraberlikle mümkün olacağını söylemiş ve «Bu binayı sadece Müftülük Binası olarak telâkki etmiyorum, bu binanın millete hizmet edeceğine inanıyorum; Ordulular sizi tebrik ederim ve bir an evvel bu binayı birlik ve beraberlik şuuru içerisinde ikmâl ederek hizmete açmanızı Cenabı Haktan dilerim.» demiş ve daha sonra dua ederek Tekbir sesleri ile kesilen kurbanı müteakip temele ilk harcı koymuştur.